

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΝΤΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ

149

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΙΔΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
ΕΘΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΑ
ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ
ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ
ΕΙΔΗ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΗ
ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ ΠΙΣΤΗ
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΠΙΣΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΤΑΔΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΣ
1. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΙΣΤΟΥΧΟ
2. ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
3. ΣΥΝΤΑΞΗ ΔΕΛΤΙΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
4. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
5. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ & ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
6. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ
ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ
ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΕΠΙΔΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΆΛΛΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ
ΤΟ Δ. Ν. Τ.
Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΕΝΩΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΗΜΕΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γκότση, Χαρ.: «Νομισματική», τόμος Ι, Σταμούλη, Αθήνα 1986.

«Μικροοικονομία: Θεωρία και εφαρμογές», Μπίλιας, Αθήνα 1989.

Παρίσι 1982. Μπερτέ, Ντ. & Μπομιέ, Α.: «Οι διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί»,

Σαμυελσόν, Α.: «Διεθνής νομισματική οικονομία», Νταλλόζ, Παρίσι 1982.

Στεριώτης, Π.: «Οικονομική Μαθηματικά: Μαθηματικά Πίστεως», τόμος πρώτος, Αθήναι 1972.

Χρημα & Διεθνές Τραπεζικό Σύστημα Κιμώνας Στεργιώτης.

Εθνική Τραπεζα της Ελλάδος Ετησια Οικονομική Επισκοπήση.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η πτυχιακή αυτή εργασία που ανέθεσε να κάνω ο καθηγητής μου κ^{ος} Σωτηρόπουλος με θέμα το ' Ρόλο των Τραπεζών στην Οικονομία ' έχει σαν στόχο περισσότερο να δώσει μια γενική ιδέα όσον αφορά το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα με επιμέρους αναφορές και εκτενείς αναλύσεις στην δομή τη φιλοσοφία, τη λειτουργία των τραπεζών στην Οικονομία της Χώρας και μπορούν να την επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά ανάλογα με την πολιτική (Νομισματική ή Πιστωτική) που ακολουθούν.

Στην προσπάθεια μου για να αντλήσω πηγές γύρω από το θέμα με βοήθησε παρά πολύ ο εισηγητής μου κ^{ος} Σωτηρόπουλος ο οποίος και μου έδωσε τις κατευθυντήριες γραμμές γύρω από την δομή, που θα έπρεπε να έχει αυτή η εργασία, αλλά και όσον αφορά συγγράμματα αλλά και μέρη από όπου μπορώ να αντλήσω θέματα.

Έτσι λοιπόν πηγές για την εργασία μου ήταν ο Διευθυντής της Εθνικής Τράπεζας στην Πάτρα κ. Κούνης ο οποίος με βοήθησε & με συγγράμματα αλλά & προσωπικά δίνοντας μου πληροφορίες από την Α.Σ.Ο.Ε. βρήκα πολλά οικονομικά συγγράμματα & άντλησα πηγες, όπως επίσης από Ελληνικά & ξένα συγγράμματα που αναφέρονται εκτενέστερα στη βιβλιογραφία.

Η πτυχιακή αυτή εργασία δεν είναι δυνατόν να αναλυσει τη λειτουργία του Τραπεζικού Συστηματος, παρα μονο να δώσει τις γενικες κατευθυντηριες γραμμες πάνω στις οποίες κινείται αυτό, πόσο μάλλον σε μια οικονομία που μεταβάλλεται συνεχώς με ασύλληπτα γοργούς ρυθμούς σε Εθνικό αλλά & διεθνές επίπεδο.

Ευχαριστώ λοιπόν θερμά όλους όσους με βοήθησαν στην πραγματοποίηση αυτής της εργασίας μου, η οποία συνάντησε αρκετές δυσκολίες όσον αφορά περισσότερο την συγκέντρωση πρόσφατων πηγών ή συγκραμάτων.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ιστορική Εξέλιξη του Τραπεζικού Συστήματος

Οι πρώτες δανειοληψίες γίνονται αρκετές χιλιάδες χρόνια πριν άνω την εποχή μας, για τις οποίες όμως δεν υπάρχουν γραπτά κείμενα. Ο δανεισμός γινόταν με εμπορεύματα, χωρίς τη μεσολάβηση του χρήματος, το οποίο ανακαλύφθηκε πολύ αργότερα. Ο δανειολήπτης των προϊστορικών χρόνων ελάμβανε μια ποσότητα προϊόντων και την επέστρεφε επηυξημένη στο δανειστή του μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα. Η υπερβάλλουσα αυτή ποσότητα αποτελούσε τον τόκο, για τη δανεισθείσα ποσότητα προϊόντων.

Οι ιστορικοί έχουν στοιχεία ότι οι πρώτες τραπεζικές εργασίες γίνονταν από τους ιερείς της πόλης Ουρούκ της Μεσοποταμίας, οι οποίοι δάνειζαν στους αγρότες της περιοχής. Οι τελευταίοι έπρεπε να επιστρέψουν τα δάνεια καταβάλλοντας και τους συμφωνηθέντες τόκους,

Ποια ήσαν όμως εκείνα τα είδη που αποτελούσαν αντικείμενο δανεισμού στην προϊστορική περίοδο; Υποθέτουμε ότι συνεφωνείτο δανεισμός για σπάρους για σπορά, ζώα, εργαλεία, μέταλλα (που χρησιμοποιούνταν ως μέτρα οξιών) κλπ. Συνεπώς, συμπεραίνουμε ότι δανεισμός και πρωτόγονες τραπεζικές εργασίες ήσαν εφικτές μόνο σε κοινωνίες στις οποίες είχε προχωρήσει ο καταμερισμός της εργασίας, η παραγωγικότητα ήταν ανεβασμένη και ήσαν σε αρκετό βαθμό αναπτυγμένες οι εμπορευματικές συναλλαγές.

Ακόμη, επειδή ήταν κυρίαρχη η θέση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας μέσα στις οικονομίες της εποχής, εκτιμάται ότι οι τόκοι που

ελαμβάνοντο ήσαν ιδιαίτερα υψηλοί. Επειδή, η γεωργική παραγωγή παρουσίαζε πολύ απότομες διακυμάνσεις και οι κίνδυνοι μη απόληψης των συμφωνημένων τόκων ήταν πολύ πιθανοί

Στον κώδικα του Χαμουρομί αναφέρονται ορισμένοι κανόνες που εφαρμόζονταν για το δανεισμό. Η θέσπιση αυτών των κανόνων υποδηλώνει την αναγκαιότητα ύπαρξης κανόνων προστασίας τόσο των δανειστών όσο και των δανειοληπτών. Η βαβυλωνιακή οικονομία είχε επιτύχει σημαντικούς βαθμούς ανάπτυξης και τα σημαντικά πλεονάσματα αγροτικών προϊόντων ήταν δυνατό να αποτελέσουν αντικείμενο δανεισμού. Υπάρχουν γραπτά μνημεία που αναφέρουν πράξεις δανεισμού με κομμάτια αργύρου.

Στην αρχαία ελληνική οικονομία οι τραπεζικές εργασίες αναπτύχθηκαν περισσότερο, κυρίως από απελεύθερους, εκείνους που δεν ήσαν δουλοκτήτες και μεγαλογαιοκτήμονες. Σημαντικότερη ώθηση στην ανάπτυξη των τραπεζικών εργασιών έδωσε η άνθιση του εμπορίου μεταξύ των πόλεων που βρίσκονταν στην ηπειρωτική Ελλάδα, στα νησιά του Αιγαίου, στη Μικρά Ασία, Κύπρο και Αίγυπτο. Οι εμπορικές και ναυτιλιακές επιχειρήσεις απαιτούσαν σημαντικά ποσά σε πολύτιμα μέταλλα και νομίσματα, ενώ τα ρίσκα απώλειας των κεφαλαίων από ναυάγια ή από πειρατικές επιδρομές ήσαν πολύ μεγάλα. Γι' αυτό και οι τόκοι διαμορφώνονταν σε πολύ υψηλά επίπεδα. Έντοκα ήσαν και τα δάνεια που συνάπτονταν μεταξύ γαιοκτημόνων και μικροκαλλιεργητών. Δυστυχώς, όμως, οι τόκοι ήσαν πολύ μεγάλοι και η τοκογλυφία κατέληγε σε χρεοκοπίες και στη μετατροπή των ελευθέρων σε δούλους. Είναι πολύ χαρακτηριστικά τα ριζοσπαστικά μέτρα που πήρε ο Σόλων για να διορθωθούν οι καταστρεπτικές συνέπειες για την αθηναϊκή οικονομία από την ανεξέλεγκτη τοκογλυφία: ακύρωση των οφειλών σε ιδιώτες και στην πολιτεία, κατάργηση του δανεισμού «επί σώμασιν» και απελευθέρωση εκείνων που είχαν καταστεί δούλοι, επειδή δεν ήσαν σε θέση να εξοφλήσουν τα μεγάλα χρέη τους.

Οι μεγάλες ανάγκες που είχαν δημιουργηθεί για το διακανονισμό μεγάλου όγκου εμπορικών συναλλαγών επέβαλαν την τελειοποίηση των μέχρι τότε χρησιμοποιούμενων νομισμάτων, που ήταν κομμάτια πολυτίμων μετάλλων ή σίδηρου. Τα πρώτα νομίσματα φαίνεται ότι ανακαλύφθηκαν στη Μικρά Ασία γύρω στο 600 π.Χ., για να κοπούν νέα σε διάφορες άλλες πόλεις, κυρίως σε εκείνες στις οποίες το εμπόριο ήταν περισσότερο προηγμένο.

Η κοπή και χρησιμοποίηση νέων νομισμάτων δεν διευκόλυνε μόνο το εμπόριο αλλά και τη σύναψη δανείων. Πέραν αυτών οι έμποροι έπρεπε να εκτελούν και εργασίες μετατροπής των νομισμάτων της μιας πόλης σε νομίσματα άλλης πόλης. Δημιουργήθηκαν, κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι πρώτες αγορές συναλλάγματος και τέθηκαν έτσι οι βάσεις αφενός για την ανάπτυξη περισσότερο ειδικευμένων εργασιών και αφετέρου για τη χρηματοδότηση διεθνών εμπορικών συναλλαγών και για τη μεταφορά νομισμάτων από τη μια πόλη σε άλλη πόλη, που είναι και οι πρώτες μορφές διεθνούς κίνησης κεφαλαίων,

Οι πολιτείες όμως έπρεπε να μεριμνήσουν για την αποφυγή νόθευσης των νομισμάτων που κυκλοφορούσαν. Γύρω στον 4ο αιώνα π.Χ. λαμβάνονται μέτρα για τη δημιουργία σε ορισμένες ελληνικές πολιτείες οργάνων (υποτυπωδών κεντρικών τραπεζών), τα οποία ασκούν ελέγχους στις εργασίες κοπής και στην κυκλοφορία νομισμάτων, στη συγκέντρωση των εσόδων από φόρους και άλλες επιβαρύνσεις, με τα οποία χρηματοδοτούνται κρατικές δαπάνες, και διαχειρίζονται τα ακίνητα και κινητά περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν στην πολιτεία.

Οι τραπεζίτες παρουσίασαν ακόμη μεγαλύτερο όγκο εργασιών τον καιρό της επέκτασης και απόλυτης ισχυροποίησης του ρωμαϊκού κράτους. Οι ρωμαϊκοί χρυσοί και τα δηνάρια έγιναν τα κύρια μέσα διακανονισμού συναλλαγών και σύναψης δανείων. Διευκολύνθηκαν οι μεταξύ των πόλεων εμπορικές συναλλαγές και η μεταφορά χρημάτων μεταξύ αυτών. Η πάταξη

της πειρατείας είχε πολύ ευνοϊκές συνέπειες για τις ναυτιλιακές μεταφορές, αφού τα επιτόκια για δάνεια διαμορφώνονταν περίπου στο 33%. Τα επιτόκια για τα λοιπά δάνεια έπεσαν στο 12%. Τα αυστηρά μέτρα που είχαν εφαρμοσθεί κατά των κιβδηλοποιών περιόρισαν τις νοθεύσεις των κυκλοφορούντων ρωμαϊκών νομισμάτων και ευνόησαν την ανάπτυξη της δανειοδότησης.

Βέβαια, υπήρξαν και οικονομικές κρίσεις που επέβαλαν στις ρωμαϊκές αρχές να περιορίσουν τις ποσότητες των πολυτίμων μετάλλων που περιείχαν τα νομίσματα. Συχνά παρατηρήθηκαν φαινόμενα απόκρυψης των χρυσών νομισμάτων και υπερπροσφοράς νομισμάτων από μη ευγενή μέταλλα, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν προβλήματα στο διακανονισμό χρεών.

Το τραπεζικό σύστημα της εποχής επεκτείνεται και ενισχύεται σημαντικά. Η ανάπτυξη του ρωμαϊκού κράτους επιτρέπει την άνθιση των τραπεζικών εργασιών, οι οποίες ήσαν άγνωστες στη Δυτική Ευρώπη. Η πλήρης ρωμαϊκή κυριαρχία επιτρέπει τον περιορισμό των συγκρούσεων μεταξύ των πόλεων, που είχαν τελείως αρνητικές επιπτώσεις στις εργασίες δανεισμού και στο ύψος των επιτοκίων. Στις αγορές των μεγάλων πόλεων λειτουργούν κανονικά επιχειρήσεις που ασχολούνται με δανεισμούς, χορηγήσεις ενυπόθηκων δανείων, διενέργεια πιστωτικών πράξεων, άνοιγμα λογαριασμών, μετατροπή νομισμάτων περιορισμένης κυκλοφορίας σε ρωμαϊκά νομίσματα, εκδόσεις πιστωτικών επιστολών, αναλήψεις και καταθέσεις χρημάτων, μεταφορές χρημάτων, χορηγήσεις ναυτοδανείων.

Στη ρωμαϊκή κοινωνία αναδεικνύονται πρόσωπα που έχουν αποκομίσει σημαντικές περιουσίες από τραπεζικές εργασίες. Παράλληλα, οι μεγαλογαιοκτήμονες, οι εφοπλιστές και μεγαλέμποροι διαθέτουν τα προσωρινά αχρησιμοποίητα χρηματικά κεφάλαια τους για δανεισμό με σκοπό την απόληψη εισοδημάτων από τόκους.

Η σημαντική βελτίωση του οδικού δικτύου, η καταπολέμηση της πειρατείας, η άνοδος της οικονομικής ευημερίας στη Ρώμη, η αυξημένη ζήτηση εμπορευμάτων στον κόσμο εκείνης της εποχής αποτέλεσαν σημαντικότερους παράγοντες για την αύξηση της ζήτησης πιστώσεων. Από την άλλη πλευρά, η νομισματική σταθερότητα σε συνδυασμό με την παραπέρα σημαντική αύξηση του όγκου και βελτίωση της ποιότητας των διακινουμένων εμπορευμάτων δημιούργησαν νέα χρηματικά εισοδήματα που ήταν δυνατό να τοποθετηθούν στον τραπεζικό τομέα της εποχής.

Όμως, υπήρξαν και περίοδοι στις οποίες έγιναν σκληρότατες κοινωνικές συγκρούσεις, επειδή οικονομικές καταστροφές είχαν προκαλέσει την υπερχρέωση σημαντικού αριθμού ατόμων, που αδυνατούσαν να εξοφλήσουν τους δανειστές τους (τοκογλύφους, μεγαλογαιοκτήμονες). Κάτω από τις έντονες αντιδράσεις χρεοφειλετών οι ρωμαϊκές αρχές αναγκάστηκαν να λάβουν μέτρα προστασίας αυτών, ένα από τα οποία ήταν η άτοκη χορήγηση κρατικών δανείων για να μπορέσουν οι χρεοφειλέτες να πάρουν πίσω τις περιουσίες τους. Αλλά και οι μεγάλες ανάγκες που δημιουργούνταν από τους πολέμους υποχρέωναν τις ρωμαϊκές αρχές να οργανώνουν δημόσιες τράπεζες για να συγκεντρωθούν σημαντικά χρηματικά κεφάλαια για τις εκστρατείες.

Οι τράπεζες στην Αναγέννηση

Η οικονομική παρακμή του ρωμαϊκού κράτους αποτέλεσε ισχυρότατο πλήγμα για το τραπεζικό σύστημα. Η πτώση του όγκου των κυκλοφορούντων εμπορευμάτων, ο «κατατεμαχισμός» της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας με τη δημιουργία νέων κρατών, οι τοπικές πολεμικές συγκρούσεις, η έλλειψη ενός διεθνώς αποδεκτού μέσου πληρωμών κλπ έφεραν αρκετούς αιώνες πίσω τις τραπεζικές εργασίες. Μόνο το χρυσό κωσταντινάτο ήταν περισσότερο αποδεκτό στις εμπορικές συναλλαγές, οι οποίες όμως παρουσίαζαν σοβαρά προβλήματα από τους συχνούς πολέμους. Οι καταστάσεις αυτές ευνοούσαν

την άνθιση της τοκογλυφίας, τη σημαντική άνοδο των επιτοκίων και τον αποθησαυρισμό των χρυσών και αργυρών νομισμάτων.

Στην Ευρώπη απομένουν λίγοι Σύριοι και περισσότεροι Εβραίοι που ασχολούνται με το εμπόριο του χρήματος. Οι Εβραίοι ειδικότερα ασχολούνταν για αιώνες με τη διενέργεια πράξεων δανεισμού, επειδή αυτός απέφερε αρκετά κέρδη, ιδιαίτερα σε περιόδους κατά τις οποίες η χριστιανική εκκλησία έθετε αυστηρούς περιορισμούς στις υποτυπώδεις τραπεζικές εργασίες. Στην επαρχία πιστωτικές πράξεις διενεργούσαν και αρκετά μοναστήρια, τα οποία είχαν μεγάλες εκτάσεις και πολλά εισοδήματα. Εντούτοις, οι κυριότεροι «πελάτες» των μοναστηριών ήσαν οι τοπικοί φεουδάρχες, οι οποίοι, για να αντιμετωπίσουν έκτακτες ανάγκες, χρειαζόνταν σημαντικά ποσά.

Γενικά, όμως, οι συνθήκες ήσαν τέτοιες στο Μεσαίωνα που δεν ευνόητο η διεύρυνση της παραγωγής και των εμπορικών συναλλαγών και, κατ' επέκταση, δεν μπορούσε να αναπτυχθεί το τραπεζικό σύστημα. Οι τοπικές οικονομίες είχαν γίνει «κλειστές» και κύριος σκοπός των οικονομικών μονάδων ήταν η αυτοσυντήρηση και η παραγωγή για την ικανοποίηση των πλέον άμεσων αναγκών. Στη δυτική Ευρώπη ειδικότερα έλλειπαν οι μεγάλες πόλεις, ενώ παράλληλα είχε προχωρήσει ο χωρισμός της Ανατολής από τη Δύση.

Η δημιουργία νέων βιομηχανικών μονάδων απαιτεί τραπεζικά δάνεια.

Η εκβιομηχάνιση αποτελεί ουσιαστικότερο παράγοντα για την ανάπτυξη των τραπεζικών εργασιών.

Η μεταποιητική δραστηριότητα ανεβάζει την παραγωγικότητα της εργασίας και δημιουργεί νέα εισοδήματα. Η συνολική αύξηση της κατανάλωσης και ειδικότερα της αποταμίευσης επιτρέπει στα νοικοκυριά να αποταμιεύουν μεγαλύτερα ποσά και να τα καταθέτουν στις τράπεζες. Η

αύξηση της κατανάλωσης αποτελεί κίνητρο για τις τράπεζες που θέλουν να επεκταθούν στο χώρο της καταναλωτικής πίστης.

Η εμφάνιση «βιομηχανικών πόλων», γύρω από τους οποίους αναπτύσσονται αστικά, ευνοεί την επέκταση των υποκαταστημάτων των εμπορικών τραπεζών και την αύξηση του συνολικού όγκου των καταθέσεων και χορηγήσεων.

Η συνεχής διερεύνηση εμπορίου βιομηχανικών εμπορευμάτων, παράλληλα με την αύξηση του διεθνούς εμπορίου αγροτικών, ωθεί τις τράπεζες στην άντληση νέων κερδών από τις εργασίες στους τομείς της διεθνούς εμπορίας και εμπορικής ναυτιλίας.

Η σταθερή άνοδος της παραγωγικότητας της εργασίας και η χρησιμοποίηση ολοένα και περισσότερων τεχνολογικών εφαρμογών στη βιομηχανία αποτελούν παράγοντες που ευνοούν τη δημιουργία νέων βιομηχανικών υποκλάδων ή και νέων αυτοτελών κλάδων (πχ αυτοκινητοβιομηχανία, χημική βιομηχανία κλπ). Η εξειδίκευση της εργασίας που προωθείται στους νέους βιομηχανικούς κλάδους και υποκλάδους, οδηγεί στην παραγωγή νέων εμπορευμάτων που κυκλοφορούν στη διεθνή αγορά, στην απορρόφηση σημαντικού αριθμού εργαζομένων και στη δημιουργία νέων εισοδημάτων από εργασία και εμποροβιομηχανική δραστηριότητα. Στο βαθμό, επομένως, που προωθείται η ευρεία εκβιομηχάνιση επηρεάζεται και το τραπεζικό σύστημα, ο ρόλος του οποίου διευρύνεται. Γιατί, οι τράπεζες πρέπει να καταναείμουν κατά τον καλλίτερο δυνατό τρόπο μεταξύ των δανειοληπτών τους τα χρηματικά κεφάλαια που συγκεντρώνουν αυτές με διάφορους τρόπους.

Η βιομηχανική ανάπτυξη που προωθήθηκε ευρύτατα στη δυτική Ευρώπη αρχικά και στη συνέχεια στην κεντρική Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική επηρέασε άμεσα τις δομές του τραπεζικού συστήματος κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Συγκεκριμένα:

1. Εξαφανίζονται οι μικρές οικογενειακές τράπεζες τοπικού, κατά κανόνα χαρακτήρα, και επικρατούν άλλες, οι οποίες έχουν πολλά κεφάλαια και επεκτείνουν τις εργασίες τους σε εθνικό επίπεδο.

Στην εξαφάνιση των μικρών τραπεζών συνετέλεσαν σε μεγάλο βαθμό οι συχνές κατά το 19ο αιώνα οικονομικές κρίσεις, από τις οποίες έβγαιναν σώες ή με λιγότερες ζημιές οι μεγάλες τράπεζες που είχαν κάνει καλλίτερο επιμερισμό των κινδύνων,

2. Αλλάζει το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Με την έκδοση και αγοραπωλησία μετοχών συνενώνονται περισσότεροι του ενός κεφαλαιούχοι για να χρηματοδοτήσουν την έναρξη λειτουργίας μεγάλων και συγχρόνων τραπεζών. Η λειτουργία των χρηματιστηριακών θεσμών φέρνει νέες ανατροπές στις οικονομικές σχέσεις, αφού οι τραπεζικές και άλλες μετοχές αποτελούν αντικείμενο καθημερινών αγοραπωλησιών:

Οι διοικήσεις των τραπεζών υποχρεώνονται να κάνουν τις καλλίτερες δυνατές επιλογές και προσεκτικές τοποθετήσεις, προκειμένου να αποφευχθούν ζημιές «οι να προκύψουν κέρδη, που θα κάνουν τις μετοχές περιζήτητες. Εξειδικεύεται η πολιτική χορηγήσεων.

Αρχίζει η «διασπορά» των μετοχών. Οι κάτοχοι σχετικά περιορισμένων κεφαλαίων μπορούν να αγοράσουν μέσω του χρηματιστηρίου μετοχές και να κερδοσκοπήσουν. Η «διασπορά» των μετοχών με την πάροδο του χρόνου μεγαλώνει συνέχεια, αντί να μικραίνει.

3. Προωθείται ο τραπεζικός συγκεντρωτισμός. Στις αρχές ανάπτυξης του καπιταλιστικού συστήματος υπήρχαν πολλές μικρές υποτυπώδεις τράπεζες οι οποίες λειτουργούσαν μέσα σε ένα καθεστώς πλήρους αδιαφάνειας και έλλειψης πιστωτικών κανόνων αποδεκτών από όλους.

Οι κεντρικές αρχές, αποβλέποντας σε νομισματική σταθερότητα και ευνοώντας την αύξηση των τραπεζικών χορηγήσεων, υποβοηθούν έμμεσα

την προώθηση του τραπεζικού συγκεντρωτισμού. Οι μεγαλύτερες τράπεζες, με την υποστήριξη των κρατικών αρχών, εξαγοράζουν τις μικρότερες τράπεζες και απομένουν στην αγορά ολοένα και πιο λίγες τράπεζες, αλλά μεγάλης φερεγγυότητας και πολύ υψηλότερης αποδοτικότητας.

4. Ο καθορισμός επιτοκίων για τις καταθέσεις σε τράπεζες αποτελεί σημαντικότερο κίνητρο για τη στροφή του κοινού προς τις τράπεζες, οι οποίες συγκεντρώνουν ολοένα και μεγαλύτερο μέρος των πραγματοποιούμενων αποταμιεύσεων. Μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα οι μικρές τράπεζες που λειτουργούσαν όχι μόνο δεν κατέβαλαν τόκους στους καταθέτες αλλά έπαιρναν και προμήθεια.

Καταθέσεις στις τράπεζες των αρχών του 19ου αιώνα είχαν μόνο λίγες οικογένειες που είχαν υψηλά εισοδήματα προερχόμενα από την εκμετάλλευση μεγάλων αγροτικών εκμεταλλεύσεων, πλοίων, από τη διεξαγωγή μεγαλεμπορικών πράξεων. Τα μεγάλα στρώματα του πληθυσμού δεν είχαν καταθέσεις στις τράπεζες όχι μόνο επειδή δεν έδιναν τόκους αυτές, αλλά γιατί ζούσαν σε κατάσταση πολύ μεγάλης φτώχειας. Μόνο όταν αρχίζει να διανέμει μεγαλύτερα εισοδήματα στους εργαζομένους η συνεχώς αναπτυσσόμενη βιομηχανία αρχίζουν τα νοικοκυριά να πραγματοποιούν καταθέσεις στις τράπεζες. 'Έτσι, παρέχονται περισσότερες ευκαιρίες στις τράπεζες να χορηγήσουν νέα δάνεια για την υποστήριξη των βιομηχάνων, οι οποίοι πραγματοποιούν νέες επενδύσεις.

5. Μεγαλώνει ο αριθμός των δανειοληπτών. Μέχρι και το 18ο αιώνα οι τράπεζες που είχαν κάποια μεγάλη οικονομική επιφάνεια είχαν δοσολοψίες με ένα πολύ μικρό αριθμό πελατών. Αρκετές από αυτές τις τράπεζες ήσαν καθαροί διαχειριστές των εσόδων και δαπανών βασιλέων και φεουδαρχών ή δάνειζαν χρηματικά κεφάλαια σε λίγους εφοπλιστές και μεγαλέμπορους.

Όταν όμως αρχίζουν να μπαίνουν μεγάλα ποσά στις τράπεζες από μικροκαταθέτες αλλάζουν δανειοδοτική τακτική οι εμπορικές τράπεζες. Είναι

πλέον σε θέση να αυξήσουν τον αριθμό των πελατών στους οποίους θα εξασφαλίζουν βραχυχρόνιες ή και μακροχρόνιες πιστώσεις. Με τον τρόπο αυτό επιμερίζονται και οι κίνδυνοι που υπάρχουν από την απώλεια των δανείων, αφού όσο περισσότεροι είναι οι δανειστές τόσο περισσότερο μειώνονται οι σχετικοί κίνδυνοι.

6. Προχωρεί η εξειδίκευση μέσα στις τράπεζες. Η σημαντική άνοδος των εργασιών, η επέκταση σε νέες σφαίρες δράσης, κλπ επιβάλλουν στις διοικήσεις των τραπεζών να προχωρήσουν στην καλλίτερη οργάνωση του ανθρώπινου δυναμικού που διαθέτουν. Ιδιαίτερα βελτιώνονται οι λογιστικές μέθοδοι, που επιτρέπουν τη μείωση των κινδύνων από οικονομικές ατασθαλίες.

7. Διεθνοποιείται η τραπεζική δράση. Βέβαια, μέσα στους αιώνες οι τραπεζίτες είχαν άμεση σχέση με το διεθνές εμπόριο. Αλλά αυτό πολλές φορές είχε ευκαιριακό χαρακτήρα αφού στο διεθνή χώρο υπήρχαν πάρα πολλά εμπόδια που δεν ευνοούσαν την ομαλή ανάπτυξη των διεθνών εμπορικών εργασιών. Από το 19ο αιώνα όμως, με τη συνεχή επέκταση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών και με την πολύ μεγάλη μετανάστευση, οι τράπεζες πρέπει να αντιμετωπίσουν νέα προβλήματα, ώστε να αντλήσουν οφέλη από τη διεθνή κίνηση εμπορευμάτων, κεφαλαίων και ανθρώπων.

Επιπλέον, αυξάνει η διεθνής ζήτηση κεφαλαίων από τις διάφορες χώρες (περισσότερο εκβιομηχανισμένες, αγροτικές και αποικιοκρατούμενες). Οι μεγάλες επενδύσεις που γίνονται στο δεύτερο μισό του 19ου στον τομέα των σιδηροδρόμων ανεβάζουν το ρόλο των μεγάλων τραπεζών, ιδιαίτερα εκείνων που έχουν μεγάλα χρηματικά κεφάλαια και είναι

σε θέση να δανειοδοτήσουν κυβερνήσεις που κατασκευάζουν στις χώρες τους νέα σιδηροδρομικά δίκτυα.

Για τους λόγους που αναφέρθηκαν δημιουργούνται και τα πρώτα διεθνή χρηματοπιστωτικά κέντρα, στα οποία οι τράπεζες ασχολούνται με διεθνείς δανειοδοτήσεις και τοποθετήσεις κεφαλαίων. Ιδρύονται οι λεγόμενες «αποικιακές τράπεζες» οι οποίες εγκαθίστανται σε αποικίες με αποκλειστικό σκοπό τη χρηματοδότηση ορισμένων μεγάλων έργων (συνήθως μεταλλευτικών επιχειρήσεων και σιδηροδρομικών εταιριών που κάνουν επενδύσεις).

7. Αυξάνει ο παρεμβατικός ρόλος του κράτους μέσα στην πιστωτική οικονομία, κυρίως με την ενεργοποίηση των κρατικών τραπεζών στον τομέα έκδοσης χαρτονομισμάτων και επίτευξης νομισματικής σταθερότητας. Σε αρκετές περιπτώσεις οι κεντρικές τράπεζες δεν περιορίζονται μόνο στην έκδοση του εθνικού νομίσματος και στη συγκέντρωση των σε χρυσό και συνάλλαγμα διαθεσίμων που χρειάζεται το κράτος, αλλά επεκτείνονται και σε εργασίες τις οποίες αναλαμβάνουν και οι ιδιωτικές τράπεζες.

8. Αρχίζει ο συντονισμός των εθνικών νομισματοπιστωτικών πολιτικών που εφαρμόζονται στις μεγαλύτερες χώρες. Επιλύονται προβλήματα που προκύπτουν από την άνοδο του διεθνούς εμπορίου, τις διεθνείς οικονομικές κρίσεις μεταφορές κεφαλαίων μεταξύ χωρών, το διακανονισμό δημοσίων χρεών από τις μεγάλες επενδύσεις στο εξωτερικό και από μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών (μεταναστευτικά εμβάσματα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΙΔΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Σήμερα όλες οι χώρες με αναπτυγμένη οικονομία αγοράς καταβάλλουν προσπάθειες για να υπάρξουν διεθνείς ρυθμίσεις που θα διευκολύνουν την προώθηση της τραπεζικής ολοκλήρωσης.

«Τραπεζική ολοκλήρωση» σημαίνει ενοποίηση διαφορετικών εθνικών τραπεζικών αγορών και δημιουργία μιας μεγαλύτερης ενιαίας αγοράς στην οποία δεν εφαρμόζονται σε βάρος των νόμιμα δραστηριοποιούμενων τραπεζών «διακρίσεις λόγω ιθαγένειας».

«Τραπεζική ολοκλήρωση» πραγματοποιείται όμως και σε τοπικό επίπεδο, σε χώρες οικονομικά καθυστερημένες, στις οποίες οι μεγαλύτερες τράπεζες επεκτείνονται σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, «σπάζοντας» τον απομονωτισμό τοπικών υποτυπωδών πιστωτικών αγορών.

Εντούτοις, παρά την προώθηση της τραπεζικής ολοκλήρωσης, σε όλες τις εκβιομηχανισμένες χώρες εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές όσον αφορά τις δομές των εγχωρίων τραπεζικών συστημάτων. Η παράδοση, οι διαφορετικές τραπεζικές νομοθεσίες, οι διαφορετικοί τρόποι επίλυσης των οικονομικών προβλημάτων με πιστωτικά μέτρα κλπ. συντελούν στη διατήρηση διαφορετικών τραπεζικών δομών.

Οι διαφορές τράπεζες που συναντώνται στις εκβιομηχανισμένες χώρες ανήκουν σε μια από τις ακόλουθες κατηγορίες:

Κεντρικές τράπεζες: Μόνο μια κεντρική τράπεζα λειτουργεί σε κάθε χώρα. Έχει το αποκλειστικό προνόμιο να εκδίδει χαρτονομίσματα και να μεριμνά για την παρακολούθηση της συνολικής κυκλοφορίας του χρήματος, ώστε αυτή να συμβαδίζει με τους γενικούς οικονομικούς στόχους που έχουν τεθεί από τις εθνικές αρχές.

Η κεντρική τράπεζα έχει περιορισμένες τραπεζικές εργασίες στις περισσότερο εκβιομηχανισμένες χώρες, ενώ στο παρελθόν οι δραστηριότητες και τα προνόμια της ήσαν πολύ μεγαλύτερα.

Η κεντρική τράπεζα επεμβαίνει μέσα στις αγορές συναλλάγματος όταν παρατηρούνται κρούσματα κερδοσκοπίας σε βάρος του εθνικού νομίσματος ή όταν η ισοτιμία του μεταβάλλεται αισθητά σε σχέση με μια «δέσμη νομισμάτων» (περίπτωση ένταξης εθνικού νομίσματος στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα). Η παρέμβαση αυτή γίνεται για λογαριασμό του κράτους και μπορεί να στοιχίσει σημαντικά ποσά, τα οποία θα καλύψει το τελευταίο.

Άλλη βασική αποστολή της κεντρικής τράπεζας είναι η διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων του κράτους και η σύναψη δανείων για λογαριασμό του.

Στις χώρες της ΕΟΚ αντιμετωπίζεται σήμερα το ενδεχόμενο της υποβάθμισης του ρόλου των κεντρικών τραπεζών μετά από μερικά χρόνια. Εφόσον θα υπάρχει μια Ενιαία Αγορά και ένας ενιαίος πιστωτικός χώρος θα πρέπει να υπάρχει και μια κεντρική ευρωπαϊκή τράπεζα. Αυτή θα καθορίζει την πολιτική της Κοινότητας για πιστωτικά θέματα και ενδεχόμενα σ' αυτήν θα ανατεθούν άλλα πρόσθετα καθήκοντα (έκδοση Ευρωπαϊκών Νομισματικών Μονάδων κλπ.).

Εμπορικές τράπεζες: Είναι οι τράπεζες οι οποίες, με στόχο τη μεγιστοποίηση των κερδών τους, ασχολούνται με τη βραχυπρόθεσμη (συνήθως) χρηματοδότηση της εθνικής οικονομίας αλλά και εταιριών που εδρεύουν στο εξωτερικό. Οι εμπορικές τράπεζες αντλούν μεγάλο μέρος των κεφαλαίων τους από τις καταθέσεις που πραγματοποιούν σ' αυτές φυσικά πρόσωπα και εταιρίες.

Η διατύπωση αυτού του χαρακτηρισμού για τις εμπορικές τράπεζες εντούτοις είναι αρκετά «ελαστική» και διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα, ανάλογα με τις συνθήκες. Μια άλλη διατύπωση θέλει τις εμπορικές τράπεζες να ασχολούνται με το «εμπόριο του χρήματος», δηλαδή με την εξασφάλιση κερδών από τη διαφορά μεταξύ του τόκου που καταβάλλουν στους καταθέτες, για δανεισθέν από αυτούς κεφάλαιο, και του τόκου που εξασφαλίζουν οι εμπορικές τράπεζες από τον αναδανεισμό του ίδιου κεφαλαίου σε επιχειρήσεις. Όμως και αυτός ο ορισμός παρουσιάζει αρκετές ατέλειες, γιατί οι τράπεζες αντλούν κέρδη και από άλλες πηγές εκτός από το «εμπόριο χρήματος» (πχ. από τις αγοραπωλησίες μετοχών στο χρηματιστήριο, από την εξόφληση λογαριασμών πελατών, διαχείριση των περιουσιών πελατών, εκποίηση περιουσιακών στοιχείων που έχουν περιέλθει στην κυριότητα της εμπορικής τράπεζας, φύλαξη χρηματικών αποθεμάτων και κοσμημάτων σε θυρίδες κλπ.).

Η σημασία των εμπορικών τραπεζών των εκβιομηχανισμένων χωρών μέσα στην εθνική και τη διεθνή οικονομία είναι τεράστια, αφού μέσω αυτών χρηματοδοτείται ο μεγαλύτερος όγκος των εμπορευμάτων που κυκλοφορούν μέσα στον κόσμο και συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των χρηματικών εισοδημάτων που προσωρινά παραμένουν αναξιοποίητα από φυσικά πρόσωπα, εταιρίες, κοινότητες κλπ.

Το μέγεθος της κάθε εμπορικής τράπεζας κρίνεται από το συνολικό ύψος των στοιχείων του Ενεργητικού της. Στις πιο αναπτυγμένες βιομηχανικές χώρες μερικές δεκάδες τράπεζες διαθέτουν το μεγαλύτερο μέρος των στοιχείων του Ενεργητικού-Παθητικού όλων μαζί των εμπορικών τραπεζών. Μέσω αυτών, των μεγαλύτερων σε μέγεθος εμπορικών τραπεζών, πραγματοποιείται το μεγαλύτερο μέρος των χρηματοδοτήσεων. Οι αποφάσεις και η στρατηγική των μεγαλύτερων εμπορικών επηρεάζουν ολόκληρη την επενδυτική συμπεριφορά της διεθνούς οικονομίας.

Οι περισσότερες εμπορικές τράπεζες είναι ιδιωτικές, αλλά όπου αυτές ελέγχονται από το κράτος διαθέτουν πολύ μεγάλα ποσοστά στο σύνολο των χορηγουμένων πιστώσεων και οι αποφάσεις τους επηρεάζουν αναπόφευκτα και τις μεγάλες ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες.

Οι μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες διαθέτουν δίκτυα υποκαταστημάτων σε όλες τις μεγάλες πόλεις και κωμοπόλεις και σε πολλά χωριά της χώρας στην οποία εδρεύουν.

Ανάλογα με την έκταση των γεωγραφικών δραστηριοτήτων που έχουν οι εμπορικές τράπεζες χαρακτηρίζονται σαν:

«Παγκόσμιες τράπεζες» είναι οι εμπορικές τράπεζες που εκτελούν γενικές τραπεζικές εργασίες σε περισσότερες από μια χώρες.

«Εθνικές τράπεζες» είναι οι εμπορικές τράπεζες που εκτελούν συνήθεις τραπεζικές εργασίες σε μία και μόνο χώρα, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχουν ένα μικρό αριθμό υποκαταστημάτων ή γραφείων αντιπροσώπευσης σε άλλες πρωτεύουσες και, κυρίως, στα κυριότερα τραπεζικά κέντρα του κόσμου.

«Περιφερειακές τράπεζες» ή «τοπικές τράπεζες» είναι οι εμπορικές τράπεζες που εκτελούν τραπεζικές εργασίες και έχουν υποκαταστήματα μόνο σε μια ή σε λίγες περιφέρειες μιας και μόνο χώρας. Συνήθως πρόκειται για μικρές τράπεζες με περιορισμένο κύκλο εργασιών, οι οποίες, όμως, σε αρκετές περιπτώσεις είναι πολύ ανταγωνιστικές για διάφορους λόγους (συμμετοχή σ' αυτές σημαντικών τοπικών βιομηχανιών, κοινοτήτων κλπ.).

«Υπερπόντιες τράπεζες» είναι οι εμπορικές τράπεζες, «θυγατρικές» άλλων που εδρεύουν στις εκβιομηχανισμένες χώρες, με σκοπό την άντληση των πλεονεκτημάτων που εξασφαλίζονται σε απομακρυσμένες χώρες, αρκετές από τις οποίες χαρακτηρίζονται ως «τραπεζικοί παράδεισοι».

«Τράπεζες καταθέσεων» είναι οι τράπεζες που επικεντρώνουν τις προσπάθειες τους στην όσο το δυνατό μεγαλύτερη προσέλκυση καταθετών. Οι τελευταίοι έχουν το δικαίωμα να αναλάβουν σε πρώτη ζήτηση μέρος ή όλες τις καταθέσεις τους- Οι «τράπεζες καταθέσεων» για να αυξήσουν την πελατεία τους προσφέρουν αυξημένα επιτόκια, ιδιαίτερα για εκείνους που δέχονται να έχουν καταθέσεις χωρίς να κάνουν αναλήψεις για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Βέβαια, η ρευστότητα στις «τράπεζες καταθέσεων» είναι πολύ μεγάλη και οι τράπεζες διαθέτουν αρκετά μετρητά στα ταμεία τους, ενώ οι καταθέσεις θα πρέπει να είναι τοποθετημένες σε τίτλους εύκολα ρευστοποιήσιμους, σε περίπτωση που εκδηλωθεί κάποια απότομη άνοδος των αναλήψεων, αν και αυτή η περίπτωση είναι σπάνια στις εκβιομηχανισμένες χώρες που έχουν μόνιμα αυξημένη οικονομική σταθερότητα.

«Ταμειυτήρια» είναι οργανισμοί προσέλκυσης των μικροκαταθετών ελεγχόμενοι από τον οργανισμό ταχυδρομείων της χώρας, ενώ οι συγκεντρούμενες καταθέσεις αξιοποιούνται από τις κρατικές αρχές για τη χρηματοδότηση διαφόρων έργων.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 άρχισαν να σημειώνονται τάσεις συγκεντροποίησης των λειτουργούντων στις χώρες της ΕΟΚ ταχυδρομικών ταμειυτηρίων, ενώ παράλληλα συνεχιζόταν η αύξηση των σ' αυτές καταθέσεων.

Επίσης, στα πλαίσια των προσπαθειών για την ολόπλευρη βελτίωση των τραπεζικών υπηρεσιών και επέκταση σε νέους τομείς, αρκετές διοικήσεις ταμειυτηρίων κάνουν προσπάθειες για τη διαφοροποίηση των υπηρεσιών που παρέχουν αυτά. Εντούτοις, τα ταμειυτήρια έχουν μια αξιόλογη αποστολή, αφού συμβάλλουν στη συγκέντρωση λαϊκών αποταμιεύσεων. Επιπλέον, τα συγκεντρούμενα ποσά δεν εμφανίζουν μεγάλη κινητικότητα (με την έννοια, των απότομων διακυμάνσεων των αναλήψεων), γιατί αποτελούν οριακά

χρηματικά διαθέσιμα νοικοκυριών, τα οποία θέλουν να έχουν αυτά τα ποσά για έκτακτες ανάγκες.

Σε ορισμένες χώρες της ΕΟΚ τα ταμειυτήρια ζητούν από τους καταθέτες τους έγκαιρη ενημέρωση όταν πρόκειται να κάνουν ανάληψη μεγάλου μέρους ή όλων των καταθέσεων τους.

«Οίκοι προεξοφλήσεων» είναι τραπεζικά ιδρύματα που ασχολούνται μόνο με αγοραπωλησίες συναλλαγματικών. Αναλαμβάνουν την προεξόφληση γραμματίων που λήγουν μετά από ένα χρονικό διάστημα. καταβάλλοντος ένα ποσό στους κομιστές των προσκομιζομένων τίτλων.

Οι «οίκοι προεξοφλήσεων» λειτουργούν πολύ ανταγωνιστικά προς τις εμπορικές τράπεζες, επειδή οι πρώτοι είναι πολύ πιο εξειδικευμένοι στις δευτέρες στον τομέα των προεξοφλήσεων. Εντούτοις, οι οίκοι προεξοφλήσεων χρειάζονται τις εμπορικές τράπεζες, επειδή αυτές αναλαμβάνουν να προεξοφλούν τις συναλλαγματικές που τους προσκομίζουν οι προεξοφλητικοί οίκοι. Αλλά τόσο οι τελευταίοι όσο και οι εμπορικές τράπεζες επηρεάζονται από τις πολιτικές που ακολουθούν οι κεντρικές αρχές της χώρας ή οι αρχές των χωρών της ΕΟΚ: σε περίπτωση ίσου των επιτοκίων με τα οποία οι κεντρικές τράπεζες προεξοφλούν ιμάτια που τους προσκομίζουν οι εμπορικές τράπεζες, τότε επηρεάζονται και τα επιτόκια με τα οποία και οι οίκοι προεξοφλήσεων δέχονται να προεξοφλήσουν προσκομιζόμενα σ' αυτές γραμμάτια.

Η λειτουργία μεγάλου αριθμού προεξοφλητικών οίκων σε ορισμένες εκβιομηχανισμένες χώρες λειτουργεί εξυγιαντικά για τους μηχανισμούς της αγοράς. Γιατί πολλοί προεξοφλητικοί οίκοι ανταγωνίζονται μεταξύ τους για να προφέρουν καλλίτερους όρους προεξόφλησης γραμματίων με αποτέλεσμα να συμπιέζονται γενικά όλα τα επιτόκια προς τα κάτω. Αντίθετα, όπου οι εμπορικές τράπεζες καταφέρνουν να συμφωνήσουν μεταξύ τους για τους

όρους προεξόφλησης των προσκομιζομένων σ' αυτές γραμματίων, τότε οι κάτοχοι γραμματίων (έμποροι και εταιρίες) επιβαρύνονται περισσότερο.

«Οικογενειακές τράπεζες» λέγονται οι κλάδοι τραπεζών που λειτουργούν στη Γερμανία, οι οποίες προσφέρουν στα νοικοκυριά αρκετά σε όγκο καταναλωτικά δάνεια και δέχονται καταθέσεις με ευνοϊκούς όρους από νοικοκυριά.

Η χορήγηση καταναλωτικών δανείων είναι μια πολιτική που συμβάλλει στην τόνωση της ζήτησης των νοικοκυριών, ιδιαίτερα εκείνων που χρειάζονται επειγόντως λίγες πιστώσεις για να αγοράσουν σημαντικά για τον οικογενειακό προϋπολογισμό – διαρκή καταναλωτικά αγαθά.

«Τράπεζες επενδύσεων» είναι οι τράπεζες που χορηγούν μακροπρόθεσμα δάνεια σε βιομηχανίες, αλλά και συμμετέχουν άμεσα στην πραγματοποίηση επενδύσεων, παρέχουν τεχνική και χρηματοοικονομική υποστήριξη για συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων κλπ.

Οι τράπεζες επενδύσεων μειονεκτούν έναντι των εμπορικών τραπεζών επειδή τα δάνεια που χορηγούν είναι μακροπρόθεσμα και καθυστερεί η εξόφληση τους. Η ανακύκλωση των δανείων είναι κατά πολύ ταχύτερη στις εμπορικές τράπεζες σε σύγκριση με τις επενδυτικές τράπεζες.

Επίσης, τα ρίσκα απώλειας των δανειακών κεφαλαίων είναι πολύ μεγαλύτερα για τις επενδυτικές τράπεζες σε σχέση με τις εμπορικές. Για το λόγο αυτό τα επιτόκια διαμορφώνονται σε υψηλότερα επίπεδα για τα μακροπρόθεσμα δάνεια.

Επειδή ο ρόλος των επενδυτικών τραπεζών είναι πολύ σημαντικός μέσα στην οικονομία, αρκετές κυβερνήσεις υποστηρίζουν έμμεσα (για να μην προκαλούνται αντιδράσεις άλλων χωρών) τις τράπεζες επενδύσεων. Η κρατική παρέμβαση γίνεται, μεταξύ άλλων, με τους εξής τρόπους:

Επιδοτούνται τα επιτόκια για μακροπρόθεσμα δάνεια που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για επενδύσεις εκσυγχρονισμού.

Κρατικά κεφάλαια χρησιμοποιούνται μέσω των επενδυτικών τραπεζών για την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου μεγάλων επιχειρήσεων, που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα ή που θέλουν να εκσυγχρονισθούν.

Κρατικές υπηρεσίες διευκολύνουν τις εργασίες επενδυτικών τραπεζών για τη μελέτη διαφόρων επενδυτικών σχεδίων, η υλοποίηση των οποίων απαιτεί πολλά κεφάλαια.

Οι επενδυτικές τράπεζες μακροχρόνια εμφανίζονται να αλλάζουν προσανατολισμό. Στις δύο πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες οι επενδυτικές τράπεζες έπαιξαν ουσιαστικό ρόλο στη συγκέντρωση σημαντικών κεφαλαίων για τη λειτουργία πολλών νέων και μεγάλων βιομηχανιών. Στη δεκαετία του 1980 και ιδιαίτερα στο δεύτερο μισό αυτής οι επενδυτικές τράπεζες πρωταγωνίστησαν στην πραγματοποίηση συγχωνεύσεων και εξαγορών πολύ μεγάλου μεγέθους επενδύσεων.

Αρκετές από τις τράπεζες επενδύσεων εξαγοράζουν μέρος των μετοχών βιομηχανιών που είναι προσανατολισμένες στην παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων που απαιτούν σημαντικά κεφάλαια σε επενδύσεις. Παράλληλα, οι εμπορικές τράπεζες εξασφαλίζουν τις αναγκαίες πιστώσεις για την κάλυψη των τρεχουσών αναγκών των δημιουργηθεισών τραπεζών σε ρευστά διαθέσιμα, για τη χρηματοδότηση των εξαγωγών κλπ. Επομένως, υπάρχει «συμπληρωματικότητα» μεταξύ εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών και αρκετά συχνά, μια μεγάλη εμπορική τράπεζα έχει τη δική της τράπεζα επενδύσεων, η οποία πραγματοποιεί εξειδικευμένες εργασίες (μελέτες αγορών, κατάρτιση επενδυτικών σχεδίων, εξεύρεση σημαντικών κεφαλαίων για τη συμπαραγωγή με άλλες βιομηχανίες νέων προηγμένων προϊόντων κλπ).

Οι τράπεζες επενδύσεων, των περισσότερο εκβιομηχανισμένων χωρών δίνουν ιδιαίτερη σημασία και στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων σε αναπτυσσόμενες χώρες. Τα επενδυτικά αυτά σχέδια αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση αναγκών που έχουν μεγάλες βιομηχανίες των περισσότερο αναπτυγμένων χωρών, συνήθως στον τομέα των πρώτων υλών (π.χ. εκμετάλλευση κοιτασμάτων πλούσιων σε σιδηρομεταλλεύματα, σε σπάνια μέταλλα κλπ). Οι τράπεζες επενδύσεων συμμετέχουν, επίσης, σε μεγάλα προγράμματα που υλοποιούν διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί σε όφελος αναπτυσσομένων χωρών, παρέχοντας τεχνογνωσία, χρηματοδοτώντας αγορές μηχανημάτων που προμηθεύουν μεγάλες βιομηχανίες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, συμμετέχοντας στην εκτέλεση μεγάλων λιμενικών έργων κλπ. Οι δραστηριότητες των επενδυτικών τραπεζών στις αναπτυσσόμενες χώρες αποτελούν τους «προδρόμους» των μεγάλων εμπορικών τραπεζών των περισσότερο εκβιομηχανισμένων χωρών, που θα έλθουν αργότερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, όταν θα έχει προχωρήσει η εκβιομηχάνιση των τελευταίων και οι συνθήκες θα επιτρέπουν την πραγματοποίηση συνήθων τραπεζικών εργασιών που έχουν λιγότερα ρίσκα.

Οι «αγροτικές τράπεζες» είναι εξειδικευμένες τράπεζες που ασχολούνται κατά κύριο λόγο με τη χρηματοδότηση της αγροτικής οικονομίας και ειδικότερα με τη χρηματοδότηση αγροτικών εκμεταλλεύσεων, βιομηχανιών επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων, εξαγωγικών επιχειρήσεων και συνεταιρισμών.

Στις χώρες της ΕΟΚ η άσκηση της αγροτικής πίστης θα πρέπει να βασίζεται στην εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και στη μη παραβίαση των Κοινών Αγορών αγροτικών προϊόντων. Απαγορεύεται, για παράδειγμα, η επιδότηση των επιτοκίων δανεισμού επιχειρήσεων εξαγωγής αγροτικών προϊόντων, η υποστήριξη προβληματικών γεωργικών βιομηχανιών με ευνοϊκές ρυθμίσεις των χρεών

κλπ. Διαφορετικά, η χρησιμοποίηση των αγροτικών τραπεζών για την ενίσχυση του ανταγωνισμού στο χώρο της γεωργίας, είναι αντίθετη με βασικούς κανόνες της Συνθήκης της ΕΟΚ για τον ανόθευτο ανταγωνισμό και για την απαγόρευση της χορήγησης κρατικών ενισχύσεων.

Οι «**τράπεζες γης**» έχουν ως κύρια αποστολή τη χρηματοδότηση των αγοραπωλησιών εκτάσεων γης, με σκοπό την απόδοση τους σε γεωργούς κατά κύριο επάγγελμα.

Αυτές οι εξαιρετικά εξειδικευμένες τράπεζες, που είναι και πολύ λίγες άλλωστε, διαθέτουν χρηματικά κεφάλαια για τη μεσολάβηση σε αγοραπωλησίες καλλιεργούμενων εκτάσεων ή βοσκοτόπων. Οι γεωργοί που εγκαταλείπουν τις αγροτικές εργασίες μπορούν ευκολότερα να πουλήσουν τη γη τους σε άλλες που θέλουν να ασκήσουν το αγροτικό επάγγελμα, οι οποίοι για να αγοράσουν τη γη εξασφαλίζουν μακροπρόθεσμα δάνεια από την «τράπεζα γης».

Με τις «τράπεζες γης» επιτυγχάνεται η συγκέντρωση των αγροτικών εκτάσεων σε μικρότερους κλήρους, με αποτέλεσμα να γίνεται πολύ πιο αποδοτική η εργασία των γεωργών και να αξιοποιούνται καλλίτερα τα γεωργικά μηχανήματα.

«**Κινητές τράπεζες**» είναι ειδικά διασκευασμένα οχήματα με τα οποία μετακινούνται τραπεζοϋπάλληλοι σε απομακρυσμένες περιοχές για να διενεργήσουν εργασίες σε επαρχιακές εκθέσεις να χρηματοδοτήσουν απομακρυσμένα χωριά και επιχειρήσεις κλπ.

«**Αμοιβαίων αποταμιεύσεων Τράπεζες**» είναι ορισμένα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στις ΗΠΑ, στα οποία οι μετοχές των τραπεζών ανήκουν στους ίδιους τους καταθέτες.

«**Μοναδικές τράπεζες**» χαρακτηρίζονται στις ΗΠΑ τα τραπεζικά ιδρύματα που εκτελούν εργασίες διαφόρων ειδών σε ένα και μόνο κτίριο και

δεν διαθέτουν υποκαταστήματα στην ίδια πόλη ή αλλού. Αυτή η μορφή τράπεζας είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη σε ορισμένες πολιτείες των ΗΠΑ, ενώ ο συνολικός αριθμός τους υπολογίζεται σε 10.000 περίπου.

«**Τράπεζες βιομηχανικής πίστης**» είναι οι τράπεζες επενδύσεων που επιδιώκουν την πολύπλευρη υποστήριξη νεοδημιουργουμένων βιομηχανιών ή τη χρηματοδοτική υποβοήθηση εκείνων που πραγματοποιούν μεγάλα προγράμματα εκσυγχρονισμού.

Οι «βιομηχανικές τράπεζες» ασχολούνται, μεταξύ των άλλων, και με τη διοργάνωση βιομηχανικών ζωνών και «πάρκων», στις οποίες υπάρχουν όλες εκείνες οι υποδομές που είναι αναγκαίες για την πλήρη δραστηριοποίηση εγκαθισταμένων εργοστασίων. Οι υποδομές αυτές περιλαμβάνουν αποθήκες, λιμενικές εγκαταστάσεις, καλά οργανωμένο σιδηροδρομικό δίκτυο, παροχές ηλεκτρικού ρεύματος κλπ. Βέβαια τέτοιου είδους εργασίες αναλαμβάνουν κυρίως υπό κρατικό έλεγχο βιομηχανικές τράπεζες, αποβλέποντας όχι τόσο στην επίτευξη κερδών, όσο στην ενίσχυση της βιομηχανικής δράσης.

«**Κτηματικές τράπεζες**» είναι τα εξειδικευμένα πιστωτικά ιδρύματα που ασχολούνται με τις χορηγήσεις δανείων για διευκόλυνση των αγορών κατοικιών ή για την αναπαλαίωση, επισκευή και κτίσιμο κατοικιών, για τη χρηματοδότηση μεγάλων έργων κατασκευής, για οικοδομήσεις μεγάλων τουριστικών μονάδων κλπ.

Σε αρκετές περιπτώσεις οι «κτηματικές» και «στεγαστικές τράπεζες» διευρύνουν ή περιορίζουν τις χρηματοδοτήσεις για αγορές και κτιρίων νέων κατοικιών, ανάλογα με την συγκυριακή οικονομική πολιτική ακολουθεί η κυβέρνηση. Έτσι, όταν οι υπό κρατικό έλεγχο κτηματικές τράπεζες αυξάνουν σημαντικά τις χορηγήσεις τους υπάρχει έντονη οικοδομική δραστηριότητα, η οποία, με τη σειρά της, υποκινεί σε ανάκαμψη και τους λοιπούς κλάδους της εθνικής οικονομίας (τσιμεντοβιομηχανίες, ξυλοβιομηχανίες, μονάδες παραγωγής και εμπορίας ειδών υγιεινής κλπ).

Εντούτοις, η στροφή των νοικοκυριών προς τις οικοδομές ενδέχεται να ωθήσει αυτά σε μεγάλες αναλήψεις καταθέσεων από τις εμπορικές τράπεζες ή και σε προσωρινό περιορισμό των καταναλωτικών τους δαπανών, με αρνητικές επιπτώσεις για τις εμπορικές τράπεζες ή άλλους κλάδους της οικονομίας.

Στις εκβιομηχανισμένες χώρες η οικοδομική δραστηριότητα πέρασε μεγάλη κρίση στο διάστημα 1981-1987 για να σημειωθεί στη συνέχεια μια πρωτοφανής έξαρση της οικοδομικής δραστηριότητας, η οποία επέδρασε πολύ θετικά και στις εργασίες των κτηματικών τραπεζών. Οι μετοχές των τελευταίων στα χρηματιστήρια ανέβηκαν λόγω της αισθητής ανόδου της ζήτησης στεγαστικών δανείων.

Οι κτηματικές τράπεζες αντιμετωπίζουν μόνιμα ένα αξιόπεραστο πρόβλημα τα στεγαστικά δάνεια που χορηγούν είναι μακροπρόθεσμα και με τις συναπτόμενες δανειακές συμβάσεις τα επιτόκια είναι υπολογισμένα σε σταθερά επίπεδα. Αυτό έχει ως συνέπεια τη διαμόρφωση επιτοκίων σε επίπεδα τέτοια που είναι υψηλότερα ή και χαμηλότερα των επιτοκίων βραχυπρόθεσμου δανεισμού. Στην περίπτωση κατά την οποία τα επιτόκια για στέγαση διαμορφώνονται σε επίπεδα χαμηλότερα των επιτοκίων για βραχυπρόθεσμες χορηγήσεις, τότε είναι επόμενο ότι κερδίζουν οι δανειολήπτες στεγαστικών δανείων, αφού για αγορές ακινήτων πληρώνουν τόκους χαμηλότερους από αυτούς που καταβάλουν οι δανειολήπτες δάνεια βραχείας διάρκειας. Στην περίπτωση που είναι κατά πολύ υψηλότερα τα επιτόκια για συναφθέντα δάνεια σε σύγκριση με τα επιτόκια που διαμορφώνονται σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο τα επιτόκια για άλλες κατηγορίες μακροπροθέσμων και βραχυπροθέσμων χορηγήσεων τότε είναι επόμενο ότι επωφελοούνται οι κτηματικές τράπεζες.

Συνεπώς, οι κτηματικές τράπεζες δεν έχουν την ευκολία αναπροσαρμογής των επιτοκίων δανεισμού. Πέραν αυτού, η ανακύκλωση των

δανεισθέντων ποσών είναι εξαιρετικά αργή. Όμως, τα χορηγηθέντα δάνεια καλύπτονται με υποθήκη των ακινήτων για τα οποία εγκρίθηκαν δάνεια.

«**Συνεταιριστικές τράπεζες**» είναι οι τράπεζες των οποίων οι μετοχές ανήκουν σε συνεταιρισμούς αγροτών ή βιοτεχνών, οι οποίοι και χρηματοδοτούνται με ευνοϊκότερους όρους από τη δική τους τράπεζα. Καταθέτες στις συνεταιριστικές τράπεζες μπορούν να είναι και άλλα φυσικά πρόσωπα ή εταιρίες, που δεν είναι μέλη συνεταιρισμού και οι οποίες έχουν δικαίωμα να ζητήσουν τη χρηματοδότηση τους από την τράπεζα στην οποία εμπιστεύονται τα προσωρινά αχρησιμοποίητα χρηματικά διαθέσιμα τους.

Στόχος των συνεταιριστικών τραπεζών είναι η επίτευξη ικανοποιητικών κερδών για να αυτοχρηματοδοτήσουν επέκταση των χορηγήσεων τους προς τα συνεταιρισμένα μέλη τους.

Είναι αυτονόητο ότι η λειτουργία συνεταιριστικών τραπεζών δεν επιτρέπεται να στηρίζεται στην προνομιακή μεταχείριση του από τις εθνικές αρχές, σε βάρος των λοιπών ιδιωτικών και κρατικών τραπεζών. Οι συνεταιριστικές τράπεζες πρέπει να λειτουργούν μέσα σε συνθήκες ανόθευτου ενδοτραπεζικού ανταγωνισμού, ενώ δεν επιτρέπεται η μέσω συνεταιριστικών τραπεζών αξιοποίηση κρατικών κεφαλαίων για την επιδότηση των επιτοκίων δανεισμού συνεταιρισμένων αγροτών που απασχολούνται μέσα στην ΕΟΚ.

«**Δημοτικές τράπεζες**» είναι καθαρά τοπικές τράπεζες διοικούνται από εκπροσώπους του δήμου και με αντικείμενο εργασιών την πραγματοποίηση καταθέσεων δημοτών και μεταξύ άλλων, τη χρηματοδότηση, έργων κοινής ωφέλειας, δημοτικών επιχειρήσεων κλπ.

«**Τράπεζες εξωτερικού εμπορίου**» είναι χρηματοδοτικοί οργανισμοί με κύρια αποστολή την χρηματοοικονομική υποστήριξη εξαγωγικών

επιχειρήσεων. Τα χορηγούμενα από αυτές δάνεια είναι βραχυπρόθεσμα, για τα οποία τα ρίσκα απώλειας τους είναι αρκετά αυξημένα, λόγω των μεγάλων διακυμάνσεων που σημειώνονται στις διεθνείς αγορές για τα εμπορεύματα από διάφορους παράγοντες (πτώση των τιμών των πρώτων υλών, ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού, αδυναμία εξόφλησης των αγορασθέντων από τους εισαγωγείς εμπορευμάτων κλπ).

Από τις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες γίνονται αρκετές προσπάθειες να τεθούν ορισμένοι κανόνες που θα εφαρμόζονται για τα όρια των πιστοδοτήσεων για εξαγωγές εμπορευμάτων. Και τούτο επειδή η ένταση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών εξωτερικού εμπορίου των εμπορικών τραπεζών που χορηγούν δάνεια για εξαγωγές ενδέχεται να οδηγήσει στη διάθεση σημαντικών κεφαλαίων, που θα είναι δύσκολο για όλους να ανακτηθούν τελικά.

Παράλληλα με τις τράπεζες εξωτερικού εμπορίου ορισμένες αναπτυγμένες χώρες έχουν δημιουργήσει ειδικούς χρηματοδοτικούς οργανισμούς, οι οποίοι αντλούν κεφάλαια από τον κρατικό προϋπολογισμό με αντικειμενικό σκοπό την επιδότηση των εξαγωγών που γίνονται σε αγορές αναπτυσσομένων χωρών (συνήθως τέτοιες εξαγωγικές επιδοτήσεις εκδηλώνονται στο διεθνές σιτεμπόριο).

Στις δραστηριότητες των τραπεζών εξωτερικού εμπορίου συμπεριλαμβάνονται και οι μελέτες για την κατάσταση και τις προοπτικές τόσο της διεθνούς αγοράς όσο και ειδικών αγορών (αγροτικών προϊόντων, μετάλλων κλπ). Με τις μελέτες αυτές υπολογίζονται οι τιμές που θα διαμορφωθούν στη διεθνή αγορά για βασικά προϊόντα, η συνολική ζήτηση και προσφορά και κατ' επέκταση οι όγκος των πιστώσεων που θα χρειασθούν οι εξαγωγικές επιχειρήσεις.

Ιδιαίτερες προσπάθειες καταβάλλουν οι τράπεζες εξωτερικού εμπορίου για να αξιοποιήσουν κατά τον καλλίτερο δυνατό τρόπο το συνάλλαγμα

που συγκεντρώνουν οι πελάτες τους εξαγωγείς εμπορευμάτων. Οι ειδικοί των τραπεζών κάνουν προβλέψεις για τις μεταξύ των νομισμάτων ισοτιμίες και ανάλογα προβαίνουν σε αγοραπωλησίες στις μεγάλες αγορές συναλλάγματος.

«Ναυτιλιακές τράπεζες» χαρακτηρίζονται εκείνες οι τράπεζες οι οποίες δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στη χορήγηση δανείων σε ναυτιλιακές εταιρίες, οι οποίες αντιμετωπίζουν και τους περισσότερο κινδύνους να υποστούν μεγάλες ζημιές από απώλεια σκαφών.

Όμως, οι ναυτιλιακές εταιρίες σε περιόδους άνθισης της διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας εξασφαλίζουν σημαντικά ποσά από μεταφορές εμπορευμάτων και γι' αυτό αποφέρουν πολλά κέρδη στις τράπεζες που τις χρηματοδοτούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Με το σύνολο των στοιχείων που περιλαμβάνονται στο Παθητικό τους (βλ. προηγούμενο κεφάλαιο) οι τράπεζες εκτελούν τη βασική εργασία τους που είναι οι χορηγήσεις δανείων. Ο όγκος των πραγματοποιούμενων από τις εμπορικές τράπεζες προεξοφλήσεων και χορηγήσεων δανείων έχει άμεση σχέση με το σύνολο των ίδιων και ξένων κεφαλαίων που διαθέτουν οι δανειστριες τράπεζες. Για να διευρύνουν αυτές τις χορηγήσεις τους είναι απαραίτητο, λοιπόν, να ακολουθήσουν μακροχρόνιες στρατηγικές που θα τους επιτρέψουν να αυξήσουν τις στις τράπεζες πραγματοποιούμενες καταθέσεις, να αυξήσουν τη δανειοδότηση τους από το εσωτερικό και το εξωτερικό και να διευρύνουν τα ίδια κεφάλαια με εκδόσεις νέων μετοχών και αύξηση των αποθεματικών.

Τα διαθέσιμα

Οι εμπορικές τράπεζες από το σύνολο των στοιχείων του Παθητικού που συγκεντρώνουν προσπαθούν να έχουν όσο το δυνατό πιο λίγα «διαθέσιμα». μεγάλο μέρος των οποίων αποτελείται από μετρητά που βρίσκονται στα ταμεία των υποκαταστημάτων. Εκτός από τα «ταμειακά διαθέσιμα» υπάρχουν και άλλες κατηγορίες διαθεσίμων, που δεν είναι μετρητά:

Επιταγές εισπρακτέες από άλλες τράπεζες.

Καταθέσεις που διατηρούν οι τράπεζες σε άλλες τράπεζες, μέσω των οποίων, όταν λείψουν τα μετρητά, γίνονται αναλήψεις με έκδοση επιταγών.

Καταθέσεις σε εξωτερικό συνάλλαγμα που διατηρούνται σε τράπεζες του εξωτερικού. Το ειδικό τμήμα που διαθέτει η τράπεζα για την παρακολούθηση των καταθέσεων αυτής της κατηγορίας περιλαμβάνει άτομα με πολύ υψηλή εξειδίκευση, τα οποία κάνουν προβλέψεις όσον αφορά τη

μελλοντική ισοτιμία των διαφόρων νομισμάτων και ανάλογα προβαίνουν με αγοραπωλησίες συναλλάγματος.

Καταθέσεις στην κεντρική τράπεζα. Στην πραγματικότητα είναι «υποχρεωτικές καταθέσεις» και δεν μπορεί να γίνουν αναλήψεις εάν δεν υπάρχει σύμφωνη γνώμη των νομισματικών αρχών της χώρας. Επιπλέον, οι σχετικές καταθέσεις είναι, συνήθως, με χαμηλά επιτόκια και γι' αυτό δυσανασχετούν οι τράπεζες, όταν αυτή η κατηγορία καταθέσεων κινείται σε σχετικά υψηλά επίπεδα.

Στα διαθέσιμα των εμπορικών τραπεζών συγκαταλέγονται και τα «έντοκα γραμμάτια» που εκδίδει το Δημόσιο. Όταν η απόδοση των δημοσίων εντόκων γραμματίων είναι πολύ υψηλή οι εμπορικές τράπεζες έχουν συμφέρον να αγοράζουν έντοκα σημαντικού ύψους, αντί να διαθέτουν τα κεφάλαια που έχουν συγκεντρώσει σε χορηγήσεις δανείων, μερικά από τα οποία θα εισπραχθούν με αρκετή καθυστέρηση ή θα παραμείνουν ανεξόφλητα.

Υπάρχουν, όμως, και περιπτώσεις υποχρεωτικής από τις τράπεζες προμήθειας εντόκων γραμματίων, παρά το γεγονός ότι οι διοικήσεις των τραπεζών κρίνουν ασύμφορη μια τέτοια τοποθέτηση. Τέτοιες «πολιτικές εξαναγκασμού» γίνονται σε χώρες με οικονομία αγοράς, στις οποίες όμως οι κεντρικές αρχές εξακολουθούν να παρεμβαίνουν έντονα μέσα στην πιστωτική οικονομία.

Τα «έντοκα γραμμάτια Δημοσίου» εκδίδονται με σκοπό να αντληθούν μετρητά από τις τράπεζες για να καλυφθούν υποχρεώσεις που έχει ο δημόσιος τομέας έναντι διαφόρων φυσικών και νομικών προσώπων. Τα έντοκα γραμμάτια είναι λήξεως λίγων μηνών και οι εμπορικές τράπεζες έχουν συμφέρον να επενδύσουν σ' αυτά όταν οι αποδόσεις είναι υψηλές, ενώ παράλληλα είναι εύκολα ρευστοποιήσιμα. Συχνά, όμως, οι νομισματικές αρχές επιβάλλουν την υποχρεωτική αγορά εντόκων γραμματίων Δημοσίου και

για ποσά που αντιστοιχούν σε ένα συγκεκριμένο ποσοστό επί των πραγματοποιούμενων στις τράπεζες καταθέσεων.

Η ταχύτερη αύξηση των εντόκων γραμματίων που εκδίδει το Δημόσιο και η υποχρεωτική ή μη απορρόφηση τους από τις εμπορικές τράπεζες, έχει αρνητικά αποτελέσματα για την παραγωγική οικονομία. Η αύξηση του «μεριδίου» των εντόκων γραμματίων στο σύνολο των στοιχείων του Ενεργητικού μειώνει τις δυνατότητες των τραπεζών να κάνουν χορηγήσεις προς τις επιχειρήσεις. Κάτω από αυτές τις συνθήκες η προσφορά χορηγήσεων προς τις βιομηχανίες περιορίζεται και τα επιτόκια δανεισμού ανεβαίνουν. Συνεπώς:

Η έκδοση μεγάλου όγκου εντόκων γραμματίων του Δημοσίου που απορροφώνται από τις εμπορικές τράπεζες περιορίζει τις δανειοδοτήσεις των επιχειρήσεων, ανεβάζει τις χρηματοοικονομικές τους δαπάνες και καθίσταται δυσκολότερη η ομαλή χρηματοδότηση των τρεχουσών εργασιών και η υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων εκσυγχρονισμού.

Εάν οι σημαντικές ποσότητες χρήματος που απορροφά το κράτος από τις τράπεζες διατίθενται σε μη παραγωγικές δαπάνες, τότε αυξάνεται ο πληθωρισμός, αφού μεγαλώνει η συνολική εσωτερική ζήτηση, χωρίς να μπορεί το εγχώριο παραγωγικό δυναμικό να αυξήσει την παραγωγή του και τη συνολική προσφορά προϊόντων.

Τραπεζικός προγραμματισμός

Οι διευθύνσεις χορηγήσεων των εμπορικών τραπεζών καταστρώνουν μακροχρόνια και βραχυχρόνια προγράμματα, με βάση τα οποία προκαθορίζεται το ύψος των χορηγήσεων που θα εγκριθούν σε διάφορες κατηγορίες πελατών. Τα βραχυχρόνια προγράμματα αναπροσαρμόζονται συνεχώς, ανάλογα με τις απαιτήσεις που δημιουργούν μέσα στην εσωτερική και στη διεθνή χρηματαγορά. Η αναπροσαρμογή των προγραμμάτων είναι

περισσότερο απαραίτητη σε εκείνες τις οικονομίες αγοράς, στις οποίες είναι πολύ περιορισμένος ο ρόλος και η παρέμβαση των κεντρικών αρχών και τα επιτόκια καθορίζονται «ελεύθερα», κάτω από την επίδραση των δυνάμεων της χρηματαγοράς.

Η εξειδίκευση των τραπεζοϋπαλλήλων σε θέματα «χρηματοοικονομικής διοίκησης» είναι αναγκαία για να κάνουν τις κατάλληλες προσαρμογές στα διάφορα προγράμματα που καταρτίζονται ακόμη και σε επίπεδο υποκαταστήματος και για χρονική διάρκεια ακόμη και λίγων ημερών. Η εξειδίκευση αυτή γίνεται για να χρησιμοποιούνται πλήρως και κατά τον πλέον αποδοτικό τρόπο όλα τα χρηματικά μέσα που τίθενται στη διάθεση της τράπεζας.

Σήμερα, ο βαθμός εξειδίκευσης που απαιτείται να έχουν οι τραπεζοϋπάλληλοι πρέπει να είναι πολύ μεγάλος, αφού υπάρχουν περίπλοκες χρηματοοικονομικές τεχνικές.

«θερμό χρήμα» είναι το χρήμα που ταχύτατα κινείται από χώρα σε χώρα μέσα σε συντομότατο χρονικό διάστημα, για να πραγματοποιηθούν κέρδη από τις μεταβολές που σημειώνονται στα επιτόκια δανείων που συνάπτονται σε διαφορετικά εθνικά νομίσματα. Για να αποκομίζουν κέρδη οι τράπεζες από τις καθημερινές διαφορές των επιτοκίων χρειάζονται όχι μόνο πολύ εξειδικευμένα άτομα αλλά και προηγμένα συστήματα πληροφορικής και η κατάλληλη οργάνωση για να λειτουργήσουν τα κυκλώματα του «θερμού χρήματος».

«Δάνεια 24ωρης διάρκειας» είναι αυτή που χορηγούνται για λίγες ώρες, συνήθως από εμπορικές τράπεζες σε οίκους προεξοφλήσεων και τα οποία ανανεώνονται μετά από συμφωνία και των δύο πλευρών.

Στα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί στις περισσότερο προηγμένες από τραπεζική άποψη χώρες η «βραχυχρόνια χρηματαγορά»:

«Βραχυχρόνια χρηματαγορά» είναι η αγορά στην οποία είναι εφικτός ο άμεσος δανεισμός ή η προσωρινή τοποθέτηση χρηματικών κεφαλαίων.

Ωστόσο, στην ίδια αγορά τα περισσότερα δάνεια που συνάπτονται είναι διάρκειας λίγων μηνών ή το πολύ ενός χρόνου, οπότε το ύψος των επιτοκίων δανεισμού καθορίζεται σε φυσιολογικότερα επίπεδα και είναι δυνατό να γίνει σωστός προγραμματισμός για άντληση κεφαλαίων από αυτή τη χρηματαγορά.

Κατά την εκπόνηση των ετησίων και πολυετών προγραμμάτων δανειοδοτήσεων οι αρμόδιοι λαμβάνουν υπόψη τους ένα σωρό παράγοντες, όπως είναι:

Προοπτικές της εθνικής και της διεθνούς οικονομίας (μεταβολές του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, του διεθνούς εμπορίου, των «ευρωδολαρίων» και «ευρωνομισμάτων» που κινούνται στις διεθνείς αγορές, οι διεθνείς επενδυτικές προσπάθειες κλπ).

Οι προοπτικές των διαφόρων δανειοδοτούμενων οικονομικών κλάδων.

Ανάλογα με τις προοπτικές που εμφανίζει ο κάθε κλάδος θα καθορισθεί και η προτεραιότητα δανειοδότησης τους. Έτσι, κλάδοι που εκτιμάται ότι θα αντιμετωπίσουν «ύφεση» δεν θα τύχουν μεγάλων χορηγήσεων, ενώ αντίθετα οι τράπεζες θα προγραμματίσουν την προσέλκυση επιχειρήσεων, τα προϊόντα των οποίων προβλέπεται ότι θα έχουν σημαντική ζήτηση μέσα στις διεθνείς ή στη διεθνή αγορά.

Προοπτικές κερδών στους διάφορους οικονομικούς κλάδους και υποκλάδους και ενδεχόμενη ζήτηση νέων σημαντικού ύψους δανείων από αυτούς ή στροφή τους στην αυτοχρηματοδότηση.

Μέτρα «φιλελευθεροποίησης» που προτίθενται να υλοποιήσουν οι διάφορες χώρες στον τραπεζικό τομέα και επιπτώσεις από αυτά τα μέτρα στις διεθνείς και εθνικές χρηματαγορές και στα διεθνή επιτόκια δανεισμού.

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι, για την εκπόνηση των πολυετών προγραμμάτων χορηγήσεων, απαιτείται η συνεργασία διαφόρων τμημάτων των τραπεζών.

Ένα θέμα που απασχολεί ιδιαίτερα τις διοικήσεις των τραπεζών είναι η «ασφάλεια των απαιτήσεων» που προκύπτουν από χορηγήσεις δανείων σε πελάτες. Για την αποφυγή απώλειας κεφαλαίων πριν από την έγκριση κάποιας χορήγησης αρμόδιο τμήμα της τράπεζας ασχολείται με διάφορες πλευρές που έχουν σχέση με την κατά το δυνατό μείωση των πιθανοτήτων απώλειας χορηγηθισομένων δανείων. Έτσι, μελετώνται οι προοπτικές διαφόρων κλάδων και συγκεκριμένων επιχειρήσεων, οι οποίες ελάμβαναν στο παρελθόν δάνεια, τα οποία εξοφλούσαν, αλλά δεν είναι βέβαιο ότι και στο μέλλον οι πελάτες θα είναι σε θέση να εξοφλήσουν νέα δάνεια, εάν αλλάξουν οι συνθήκες που επικρατούν στην αγορά.

Τέλος, παράλληλα με τα σχέδια εκταμίευσης δανείων που καταρτίζουν οι τράπεζες, ετοιμάζουν προγράμματα για την αύξηση των στοιχείων του Παθητικού, μεγάλο μέρος των οποίων θα χρησιμοποιηθεί για χορηγήσεις.

Διάφορα είδη χορηγήσεων

Στο τέλος κάθε μήνα οι τράπεζες οφείλουν να δημοσιεύουν συνοπτικές λογιστικές καταστάσεις, ενώ στο τέλος του έτους δημοσιεύουν το γενικό ισολογισμό. Από αυτές τις καταστάσεις φαίνεται ότι οι χορηγήσεις αποτελούνται από:

- Προεξοφλήσεις.
- Δάνεια βραχυπρόθεσμα, εξοφλητέα μέσα σε ένα έτος.
- Δάνεια μακροπρόθεσμα, εξοφλητέα μετά από ένα έτος.

Στην πράξη τα διάφορα είδη χορηγήσεων είναι πολύ περισσότερα και οι διαφοροποιήσεις γίνονται εντονότερες από χώρα σε χώρα, ανάλογα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Πάντως, οι διοικήσεις των τραπεζών πρέπει να αποφασίζουν πως και με ποια κριτήρια θα κατανεύμουν τις καταθέσεις που έχουν για διαφορετικού είδους χορηγήσεις, εξασφαλίζοντας αφενός μεγιστοποίηση των καθαρών κερδών και αφετέρου καλλίτερη εξυπηρέτηση των πελατών που προσφεύγουν στο τραπεζικό σύστημα.

Ένα μεγάλο μερίδιο των χορηγήσεων των εμπορικών τραπεζών διατίθεται για προεξοφλήσεις (θέμα για το οποίο έγινε εκτενής αναφορά στο κεφάλαιο «Η κυκλοφορία πιστωτικών τίτλων»).

Εκτός από τις προεξοφλήσεις, οι τράπεζες προτιμούν να χορηγούν «βραχυπρόθεσμα δάνεια» παρά «μεσομακροπρόθεσμα», επειδή το πρώτα εξοφλούνται σε σύντομο χρονικό διάστημα και το τραπεζικό χρήμα κινείται πολύ ταχύτερα μεταξύ διαφορετικών δανειοληπτών.

Αλλά και οι επιχειρήσεις προτιμούν να συνάπτουν δάνεια εξοφλητέα σε σχετικά σύντομα χρονικά διαστήματα, κατά τη διάρκεια του οποίου προϋπολογίζουν τα έσοδα που θα έχουν και το μέρος αυτών που θα διαθέσουν χωρίς προβλήματα για τοκοχρεολύσια σε τράπεζες.

Τα μεσομακροπρόθεσμα δάνεια συνεπάγονται μεγαλύτερους κινδύνους για όλους και οι τράπεζες για να εγκρίνουν ένα τέτοιο δάνειο ασφαλίζονται κατά πολλαπλούς τρόπους. Τα επιτόκια δανεισμού ειδικότερα είναι τόσο υψηλότερα όσο μεγαλύτερος είναι και ο χρόνος διάρκειας του δανείου. Αλλά και αυτό δεν σημαίνει πολλά πράγματα, γιατί κατά τη διάρκεια δύο, τριών πέντε ετών κλπ τα επιτόκια εμφανίζουν σημαντικές μεταβολές, οι οποίες αποβαίνουν σε βάρος είτε των δανειστών είτε των δανειοληπτών. Το πρόβλημα αυτό βέβαια λύνεται σε αρκετό βαθμό, εφόσον οι δύο πλευρές που συνάπτουν μια δανειακή σύμβαση δέχονται να υπάρξει μεταβολή του επιτοκίου ανάλογα με αυτή που σημειώνεται στις κυριότερες χρηματαγορές (κυμαινόμενα επιτόκια).

«Πιστώσεις μέσω ανοικτού λογαριασμού» είναι οι συνεχείς οικονομικές δοσοληψίες τραπεζής με πελάτες της μέσω λογαριασμών που τηρεί η ίδια, το υπόλοιπο των οποίων παραμένει πάντοτε χρεωστικό. Οι λογαριασμοί αυτοί μοιάζουν με τους λογαριασμούς καταθέσεων όψεως με τη διαφορά ότι οι πρώτοι είναι χρεωστικοί ενώ οι δεύτεροι πιστωτικοί.

Το ανώτατο ύψος των πιστώσεων που μπορούν να αντληθούν μέσω του «ανοικτού λογαριασμού» συμφωνείται μεταξύ τράπεζας και πελατών της και είναι προφανές ότι το ανώτατο ύψος καθορίζεται ανάλογα με τη φερεγγυότητα των πελατών, το ύψος των πωλήσεων και κερδών που πραγματοποιούν κλπ., σύμφωνα πάντοτε και με τους κανόνες που έχουν θεσπίσει οι νομισματοπιστωτικές αρχές,

Οι εξασφαλίζοντες πιστώσεις από τον ανοικτό λογαριασμό καταθέτουν σ' αυτό όσα ποσά λαμβάνουν από τις εργασίες τους και, κατ' αυτό τον τρόπο, περιορίζουν τις πιστώσεις που παίρνουν και τους τόκους που καταβάλλουν στα επιθυμητά γι' αυτούς επίπεδα.

Ένα μειονέκτημα που εμφανίζουν οι χορηγήσεις πιστώσεων μέσω «ανοικτών λογαριασμών», είναι ότι παρουσιάζουν πρόβλημα στην τράπεζα όταν η άντληση πιστώσεων εκ μέρους όλων των πελατών που χρησιμοποιούν «ανοικτούς λογαριασμούς» είναι πολύ υψηλή σε περιόδους κατά τις οποίες η ρευστότητα της τράπεζας είναι πολύ χαμηλή. Τούτο δύναται να συμβεί σε μια περίοδο κατά την οποία γίνονται πολλές αναλήψεις από τις καταθέσεις, ενώ από την άλλη πλευρά η μείωση της ρευστότητας των επιχειρήσεων τις αναγκάζει να εξαντλούν όλα τα περιθώρια που τους παρέχονται με τους «ανοικτούς λογαριασμούς».

Για να ξεπερασθεί ένα τέτοιο πρόβλημα οι τράπεζες ενδέχεται ακόμη και να κλείνουν τους «ανοικτούς λογαριασμούς», τουλάχιστον για τους πελάτες που έχουν μικρότερη οικονομική επιφάνεια, ή να υψώνουν σημαντικά τα επιτόκια για να περιορίζεται η ζήτηση χρήματος από τους πιστούχους.

«**Προκαταβολές επί γραμματίων**» είναι η χορήγηση από την τράπεζα στους κομιστές συναλλαγματικών όχι ολόκληρη την αξία τους μειωμένη κατά το ποσό της προεξόφλησης, αλλά ένα μέρος μόνο της αξίας τους. Αποτελεί μια μορφή χορηγήσεων που είναι αρκετά διευρυμένη και επιτρέπει στις τράπεζες να χορηγούν μεγάλα ποσά, αλλά να έχουν στη διάθεση τους συναλλαγματικές και γραμμάτια σε διαταγή μεγάλης αξίας. Σε περίπτωση κατά την οποία οι κομιστές των τίτλων δεν διακανονίσουν την οφειλή τους, τότε οι τράπεζες θα συμψηφίσουν τις απαιτήσεις τους με την αξία των τίτλων που κατέχουν στα χρηματοκιβώτια τους.

«**Προκαταβολές επί φορτωτικών**» είναι η χορήγηση από τις τράπεζες στους κομιστές φορτωτικών ενός ποσού που καλύπτει μέρος της αξίας εμπορευμάτων τα οποία έχουν πωληθεί από τους δανειολήπτες σε τρίτους, οι οποίοι οφείλουν να καταβάλλουν στις δανείστριες τράπεζες ολόκληρο το ποσό της αξίας των πωληθέντων εμπορευμάτων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι τράπεζες είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό εξασφαλισμένες, γιατί χορηγούν δάνεια για τα οποία υπάρχει εμπράγματο ασφάλεια.

Εξάλλου, ανάλογα με την κατανομή των πιστώσεων μεταξύ των διαφόρων κλάδων της οικονομίας υπάρχουν οι εξής διακρίσεις για την «πίστη»:

Βιομηχανική πίστη: Περιλαμβάνει το σύνολο των χορηγήσεων προς τις εγχωρίως εγκατεστημένες και τις ευρισκόμενες στο εξωτερικό βιομηχανικές μονάδες.

Τα δάνεια που εξασφαλίζονται για κάθε βιομηχανία επηρεάζονται από ένα σωρό παράγοντες, όπως είναι: φερεγγυότητα, αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων, προοπτικές της οικονομίας, του κάθε βιομηχανικού κλάδου και της κάθε βιομηχανίας ειδικότερα, κλπ. Ανάλογα με τις πληροφορίες που συγκεντρώνονται για κάθε βιομηχανική επιχείρηση η τράπεζα καθορίζει τους όρους δανεισμού αυτής και ειδικότερα τα επιτόκια.

Σε οικονομίες αγοράς, στις οποίες δεν έχει προχωρήσει η «φιλελευθεροποίηση» του τραπεζικού συστήματος, ενώ παράλληλα υπάρχει μεγάλη έλλειψη πιστωτικών πόρων, οι κεντρικές αρχές ευνοούν τις βιομηχανίες και κάνουν δυσμενέστερους τους όρους δανεισμού ή και αποκλείουν από δανειοδοτήσεις (εισαγωγικό εμπόριο) άλλους κλάδους της οικονομίας. Η κατά προτεραιότητα χρηματοδότηση της βιομηχανίας γίνεται, επειδή αυτή δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και νέα πραγματικά εισοδήματα, αυξάνει τον όγκο της εγχώριας παραγωγής προϊόντων, βελτιώνει το εξωτερικό εμπορικό ισοζύγιο της χώρας, προσελκύει επενδυτικά κεφάλαια από το εξωτερικό, τονώνει την εγχώρια χρηματιστηριακή αγορά κλπ.

Για τις τράπεζες καθίσταται ευκολότερη η χορήγηση δανείων σε βιομηχανίες, επειδή οι τελευταίες εξασφαλίζουν τα δάνεια με εγγυήσεις, χρηματόγραφα, φορτωτικές, με εγγυήσεις σε εμπορεύματα, με υποθήκες σε ακίνητα όταν χορηγούνται μακροπρόθεσμα δάνεια κλπ.

Βιοτεχνική πίστη: Περιλαμβάνει τις χορηγήσεις προς βιοτεχνικές μονάδες, οι οποίες όμως παρουσιάζουν αρκετά προβλήματα για τις εγγυήσεις που παρέχουν στις δανείστριες τράπεζες. Επειδή η οικονομική επιφάνεια των βιοτεχνιών είναι περιορισμένη, ο όγκος των εμπορευμάτων που παράγουν είναι μικρός, διαθέτουν χρηματόγραφα περιορισμένης αξίας, λίγα ακίνητα κλπ. Συνεπώς, οι κίνδυνοι απώλειας των τραπεζικών κεφαλαίων είναι αυξημένοι.

Αγροτική πίστη: Περιλαμβάνει τις χορηγήσεις δανείων προς τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, τους συνεταιρισμούς και τις γεωργικές βιομηχανίες, ιδιωτικές και συνεταιριστικές. Οι εμπορικές τράπεζες κατά κανόνα αποφεύγουν τις χορηγήσεις προς τον αγροτικό τομέα, εκτός των «υγιών» βιομηχανιών μεταποίησης αγροτικών προϊόντων. Οι μεγάλες ετήσιες διακυμάνσεις της φυτικής παραγωγής, οι ζωοασθένειες κλπ. μπορούν να

επιφέρουν απότομη μείωση της αξίας της φυτικής και ζωικής παραγωγής, ενώ οι διακυμάνσεις των αγροτικών τιμών στις διεθνείς αγορές είναι απρόβλεπτες αρκετές φορές.

Επειδή το ενδιαφέρον για χορηγήσεις προς τις μικρές αγροτικές εκμεταλλεύσεις είναι εξαιρετικά περιορισμένο, παρεμβαίνει το κράτος, το οποίο, με δικά του κεφάλαια, στηρίζει τις λειτουργίες ειδικευμένων αγροτικών τραπεζών.

Εμπορική πίστη: Ασκείται κυρίως με τις προεξοφλήσεις συναλλαγματικών και γραμματίων σε διαταγή. Οι εμπορικές επιχειρήσεις, αν και προσαρμόζονται καλλίτερα στις ανάγκες της αγοράς σε σχέση με τις βιομηχανίες, εντούτοις οι ακινητοποιημένες αξίες τους (αποθήκες, καταστήματα κλπ.) ως ποσοστό του Ενεργητικού τους είναι περιορισμένες. Επομένως δεν μπορούν παρά μόνο βραχυπρόθεσμες πιστώσεις να εξασφαλίζουν από τις τράπεζες. Εντούτοις, τα μεγάλα σούπερ μάρκες, οι «αλυσίδες καταστημάτων» κλπ. που εξασφαλίζουν πολύ υψηλά κέρδη ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τις τράπεζες που δέχονται να χορηγήσουν σημαντικά δάνεια για να χρησιμοποιηθούν για αγορές ακινήτων μεγάλης αξίας, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για εμπορικούς σκοπούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΤΑΔΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ

Οι διαδικασίες λειτουργίας του τμήματος χορηγήσεων αρχίζουν από τη στιγμή που ο υποψήφιος πιστούχος έρχεται σε επικοινωνία με τα στελέχη της Τράπεζας και ολοκληρώνεται με την εξόφληση της χρηματοδότησης.

Επιγραμματικά ταξινομώντας τα στάδια των εργασιών του τμήματος αυτού μπορούμε να πούμε ότι είναι τα εξής:

1. Επικοινωνία με τον υποψήφιο πιστούχο.
2. Συμπλήρωση δελτίου οικονομικής κατάστασης.
3. Σύνταξη δελτίου πληροφοριών.

4. Έγκριση χρηματοδότησης.
5. Παρακολούθηση και είσπραξη της χρηματοδότησης.
6. Παρακολούθηση των καθυστερήσεων, Πιο αναλυτικά:

I. Επικοινωνία με τον υποψήφιο πιστούχο

Ο υποψήφιος πιστούχος κατά την πρώτη επικοινωνία του "ΔΙΝΕΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ" θα μπορούσαμε να πούμε, σχετικά με την εντιμότητα την ειλικρίνεια και τη συνέπεια στις συναλλαγές του.

Αν διαπιστωθεί ότι, έστω και ένα από τα βασικά στοιχεία» στα οποία αναφέρθηκε, για την στήριξη του αιτήματος του, ήταν σκόπιμα παραπλανητικό, αν αποφεύγει να απαντήσει σε ορισμένες ερωτήσεις. ή αρνείται να προσκομίσει τα απαιτούμενα για την εξέταση του θέματος έγγραφα, μειώνεται σίγουρα η πιθανότητα ικανοποίησως του αιτήματος του.

Ο αξιόπιστος πιστούχος πρέπει απαραίτητα να είναι φερέγγυος για την αμφίπλευρη απόδοση της συνεργασίας του με την Τράπεζα. Με το δάνειο που παίρνει αυξάνει την παραγωγικότητα του επιτυχώς και η Τράπεζα επωφελείται από τα προβλεφθέντα έσοδα.

Που είναι, όμως τα θέματα εκείνα, που εξετάζονται από την Τράπεζα κατά την επικοινωνία της με τον υποψήφιο πιστούχο.

Η Τράπεζα έχοντας κατά νου και σαν στόχο την ικανοποίηση των βασικών αρχών χρηματοδοτήσεων, δηλ. της ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ, της ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ και της ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ σε συνδυασμό με τη διενέργεια νομότυπων, από πλευράς αποφάσεων των αρμοδίων νομισματικών αρχών, χορηγήσεων, εξετάζει τα Εξής θέματα:

A. ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΪΡΗΣΗΣ - ΦΟΡΕΑΣ.

Εξετάζεται η νομική μορφή της επιχείρησης, η διάρκειά της, οι φορείς της και η ηλικία τους, η δραστηριότητα της, το μέγεθος και ο τόπος Εγκατάστασής της, οι στόχοι της, κλπ.

Β. Η ΤΥΧΟΝ ΥΠΑΡΞΗ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΤΗΣ ΔΥΣΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.

Το ιστορικό της επιχείρησης και των φορέων της έχει άμεση σχέση με το μέλλον. Η τυχόν ύπαρξη δυσμενών στοιχείων προαγγέλλει τη μη έγκαιρη Εξόφληση της χρηματοδότησης.

Γ. ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.

Το ποσό που ζητά η Επιχείρηση πρέπει να είναι ανάλογο των αναγκών της, και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει, να υπερβαίνει το 20% των κεφαλαίων (Μετοχικού και αποθεματικών) της Τράπεζας,

Είναι ευνόητο ότι οι νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις ή οι επιχειρήσεις που για πρώτη φορά ζητούν χρηματοδότηση, να δανειοδοτούνται με βάση την εκτίμηση των πραγματικών τους αναγκών για κεφάλαιο κίνησης.

Δ. Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Η κάθε χρηματοδότηση αποβλέπει στην κάλυψη πραγματικών αναγκών:

- της παραγωγικής διαδικασίας,
- της εμπορικής διακίνησης των προϊόντων και
- της επενδυτικής δραστηριότητας της επιχείρησης.

Ε. Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.

Η διάρκεια της χρηματοδότησης καθορίζεται σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των Νομισματικών Αρχών και ανάλογα με το ποτέ η επιχείρηση είναι σε θέση να την εξοφλήσει. Η Τράπεζα γνωρίζει ότι όσο μεγαλύτερη διάρκεια

έχει μία χρηματοδότηση τόσο μεγαλύτερο κίνδυνο αναλαμβάνει. Συνεπώς η διάρκεια έχει άμεση σχέση με τη λήψη ανάλογων εξασφαλίσεων.

Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που σε κάθε χρηματοδότηση μεσομακροπρόθεσμου δανείου επιδιώκεται η εγγραφή εμπράγματος βάρους σε ακίνητο ελεύτερο από βάρη,

ΣΤ. ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΟΥ

Ο υποψήφιος πιστούχος έχει την υποχρέωση να προσκομίσει, εκείνα τα στοιχεία που θα δικαιολογούν το αναλαμβανόμενο δάνειο.

Ζ. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΤΟΥ ΣΗΜΕΙΑ.

Εδώ, ερευνάται πρωταρχικά η ρευστότητα της επιχείρησης, η αποδοτικότητα των κεφαλαίων της και η δανεική της επιβάρυνση.

Η. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΑ ΒΑΡΗ.

Η διενέργεια ή μη της χρηματοδότησης εξαρτάται και από την ύπαρξη εμπράγματος φερεγγυότητας, που καλύπτει την Τράπεζα σε περίπτωση έκτακτης ζημιάς. Ως γνωστό στις μακροπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις επιβάλλεται η εγγραφή βάρους επί ακινήτου, ελεύθερου βαρών. Τα υποθηκευόμενα ακίνητα με τις εγκαταστάσεις τους εκτιμώνται και ασφαρίζονται κατά κινδύνου πυρός, ως και οποιουδήποτε άλλου κινδύνου κρίνει η Τράπεζα, για ολόκληρη την αξία τους.

2. Συμπλήρωση πληροφοριακού δελτίου οικονομικής καταστάσεως.

Στο δεύτερο στάδιο, ο υποψήφιος πιστούχος συμπληρώνει και υποβάλλει στην Τράπεζα ένα "ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ" το οποίο περιλαμβάνει:

- τα στοιχεία της επιχείρησης (επωνυμία, διεύθυνση, αντικείμενο εργασιών),
- τα στοιχεία ταυτότητας των φορέων της επιχείρησης,
- τα προσωπικά περιουσιακά στοιχεία του ιδιοκτήτη και των εταίρων της επιχείρησης.

Σ' αυτό το δελτίο ο πιστούχος επισυνάπτει.:

- όλα τα έγγραφα νομιμοποίησης της επιχείρησης,
- τους Ισολογισμούς των 3 τελευταίων ετών και το Ισοζύγιο Γενικού Καθολικού του προηγούμενου μηνός.

3. Σύνταξη δελτίου εμπορικών πληροφοριών.

Στο τρίτο στάδιο γίνεται η σύνταξη των "ΔΕΛΤΙΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ" Όλα τα δελτία εμπορικών πληροφοριών, ανεξαρτήτως νομικής μορφής της επιχείρησης συντάσσονται από υπάλληλο της Τράπεζας κατάλληλο για την εργασία αυτή, που ορίζεται από την Διεύθυνση του καταστήματος και, ανανεώνονται τουλάχιστον ανά 2 ετία,

Οι κυριότερες πηγές πληροφοριών για την σύνταξη ενός Δελτίου Πληροφοριών είναι οι εξής:

A. ΤΑ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΑ.

Η έρευνα σ' αυτά αποσκοπεί στο να διαπιστώσει την ύπαρξη της ακίνητης περιουσίας που δήλωσε ο ενδιαφερόμενος, ως και την ύπαρξη κατασχέσεων ή βαρών,

B. ΟΙ ΑΛΛΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Παρ' Όλο που η Τράπεζα δεν επιτρέπεται να αποκαλύψει το υπόλοιπο των λογαριασμών καταθέσεων ή δανείουών χορηγήσεων χωρίς την συγκατάθεση του πελάτη της, μπορεί όμως να δώσει, ορισμένες γενικές πληροφορίες. Το επίπεδο των στοιχείων - πληροφοριών - που μπορεί να παράσχει

μια τράπεζα εξαρτάται εν μέρει από το ύψος των συναλλαγών που είχε με την Τράπεζα στο παρελθόν η επιχείρηση που ζητά να χρηματοδοτηθεί και από το ποιος ζητά την πληροφορία.

Πάντως αντλούνται χρήσιμες πληροφορίες που βασίζονται, στην αμοιβαία συνεργασία μεταξύ των Τραπεζών και στην αλληλοεξυπηρέτηση,

Γ. Η ΑΓΟΡΑ.

Οι προμηθευτές και οι ανταγωνιστές μιας επιχείρησης αποτελούν άριστες πηγές πληροφόρησης, Έτσι η Τράπεζα μπορεί να στραφεί σε αυτούς και να συλλέξει πληροφορίες για το κατά ποσό ο υποψήφιος πιστούχος είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του απέναντί τους.

Δ. Τα δυσμενή στοιχεία που εκδίδει κάθε μήνα η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών και που περιλαμβάνουν:

- τις διαμαρτυρήσεις συναλλαγματικών και γραμματίων,
- τις απλήρωτες λόγω έλλειψης αντικρίσματος, επιταγές,
- τις διαταγές πληρωμής
- τις καταθέσεις αγωγών,
- τα λοιπά δικαστηριακά δυσμενή στοιχεία π.χ. διεκδικήσεις, κατασχέσεις, αιτήσεις κηρύξεως σε πτώχευση, πλειστηριασμούς κλπ.

Ε. Το νηολόγιο από το οποίο αντλούνται πληροφορίες σχετικές με υποθήκες και κατασχέσεις πλοίων, πλοιοκτησίας, συμπλοιοκτησίας κλπ.

ΣΤ. Οι Ισολογισμοί και τα λοιπά συμπληρωματικά στοιχεία που προσκομίζονται από τον πιστούχο, τα οποία αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα στις περιπτώσεις που έχουν ελέγχθη από ορκωτούς λογιστές.

Στο Δελτίο Πληροφοριών αναγράφονται:

- α.** τα στοιχεία ταυτότητας των φορέων της επιχείρησης (παρελθόν,

ακρίβεια στις συναλλαγές, ικανότητα),

β. τα στοιχεία της- ταυτότητας της επιχείρησης (επωνυμία, διεύθυνση,

είδος εργασιών, μορφή),

γ. οι γενικές κρίσεις της αγοράς (εξέλιξη εργασιών, προοπτικές, αποδοτικότητα, βιωσιμότητα),

δ. η ακίνητη περιουσία και τα τυχόν βάρη

ε. η ανάλυση των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης όπως προκύπτουν από την ανάλυση των Ισολογισμών και των Ισοζυγίων.

στ. τα στοιχεία του οικονομικού κλάδου στον οποίο ανήκει η επιχείρηση.

Η κατάρτιση του Δελτίου Πληροφοριών γίνεται, μόνο για πιστούχους, πόσου άνω των 1.000.000 ΔΡΧ.

Ειδικότερα συντάσσονται Δελτία Πληροφοριών και για εγγυητές όταν είναι έμποροι, βιομήχανοι, βιοτέχνες, επαγγελματίες ή όταν είναι νομικά πρόσωπο και εφόσον το συνολικό ποσό της εγγύησης υπερβαίνει το 1.000.000 ΔΡΧ.

Στις υπόλοιπες περιπτώσεις η έρευνα περιορίζεται στον έλεγχο των δυσμενών στοιχείων της Ένεσης Ελληνικών Τραπεζών, και στην εξακρίβωση της ακίνητης περιουσίας.

4. Έγκριση της χρηματοδότησης

Πρωταρχικό έργο της Τράπεζας πριν από την παροχή της έγκρισης είναι η αξιολόγηση της δυνατότητας της επιχείρησης να επιστρέψει εμπρόθεσμα το δανειζόμενο κεφάλαιο και τούς τόκους του.

Ο πιστωτικός κίνδυνος αυξάνεται στις περιπτώσεις χρηματοδότησης νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων, Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των επιχειρήσεων αυτών βασίζεται περισσότερο στις προοπτικές του κλάδου στον οποίο ανήκουν και στις διάφορες πληροφορίες που συλλέγονται, παρά όταν έλεγχο των προσκομιζόμενων οικονομικών καταστάσεων π.χ. Ισοζυγίου. Απαραίτητα μελετάται η οικονομοτεχνική μελέτη, που θα πρέπει να συντάσσεται από κάποιο αναγνωρισμένο γραφείο ή εταιρία.

Για την καλύτερη εκτίμηση της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης που ήδη λειτουργεί προσκομίζονται από τον πιστούχο τα ακόλουθα στοιχεία:

A) ΑΝΩΝΥΜΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΉΣ ΕΥΘΥΝΗΣ.

Ισολογισμός, αντίγραφο αναλυτικών καταστάσεων φορολογίας και απλή δήλωση για την ύπαρξη ανελέγκτων φορολογικών χρήσεων και για τυχόν φορολογικές υποχρεώσεις. στις περιπτώσεις που ελέγχονται άπα το ΣΩΜΑ ΟΡΚΩΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ (Σ.Ο.Λ.) προσκομίζεται και η ετήσια έκθεση των ορκωτών λογιστών.

B) ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.

Αντίγραφο αναλυτικών καταστάσεων φορολογίας εισοδήματος και αντίγραφο φύλλου ελέγχου της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. (για τις χρήσεις που έχουν ελεγχθεί).

Όταν πρόκειται να χρηματοδοτηθεί μια επιχείρηση που ήδη λειτουργεί και μάλιστα υποχρεώνεται από τον Νόμο να δημοσιεύει τις οικονομικές κατατάσεις της (ισολογισμό, κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, πίνακα διάθεσης κερδών) ο υπεύθυνος λειτουργός χρησιμοποιεί ορισμένα "ΜΕΣΑ" που τον βοηθούν να απαντήσει στα διάφορα ερωτήματα που τον απασχολούν.

Τα μέσα αυτά δεν είναι τίποτα άλλο από τη σχέση μεταξύ δυο οικονομικών δεδομένων, τους αριθμοδείκτες. Η χάραξη του ιστορικού μιας επιχείρησης, καθώς και η αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης της, επιτελείται με την ανάλυση των δεικτών, που συνδέουν μεταξύ τους τα στοιχεία του Ισολογισμού και των Αποτελεσμάτων χρήσης.

Με τη συγκριτική ανάλυση επιτυγχάνεται:

- Η διαπίστωση της βελτίωσης ή χειροτέρευσης μιας επιχείρησης σε μία νέα σειρά ετών και
- Η σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις του ίδιου οικονομικού κλάδου.

Αφού από την ανάλυση του Ισολογισμού προκύψουν στοιχεία που συνηγορούν για την έγκριση δανειοδότησης, συμπληρώνεται ένα έντυπο με τίτλο "ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ" το οποίο είναι απαραίτητο πριν από κάθε χορήγηση, ανεξαρτήτως ποσού ή μορφής χρηματοδότησης, Αυτό το έντυπο περιλαμβάνει το αίτημα του πελάτου τυχόν υπόλοιπα προηγούμενων χρηματοδοτήσεων, τις καθυστερημένες οφειλές του, τις προσθετές εξασφαλίσεις (καταλύματα) κλπ.

Στις περιπτώσεις που το απαιτούμενο ποσό βρίσκεται στα όρια δικαιοδοσίας του Καταστήματος, η απόφαση της έγκρισης ή απόρριψης της χρηματοδότησης αφήνεται στην κρίση του συμβουλίου χορηγήσεων, που αποτελείται από το Διευθυντή του Καταστήματος ή τους Υποδιευθυντές και τον αρμόδιο προϊστάμενο του τμήματος χορηγήσεων.

Όταν το απαιτούμενο ποσό δανείου υπερβαίνει τα όρια της δικαιοδοσίας του Καταστήματος υποβάλλεται "Πρόταση" στην αρμοδία Διεύθυνση Εργασιών για έγκριση.

5. Παρακολούθηση και είσπραξη της χρηματοδότησης.

Μετά την έγκριση της πρότασης του υποψήφιου πιστούχου για χρηματοδότηση και την χρηματοδότηση ακολουθεί το τελευταίο στάδιο της όλης διαδικασίας που αναφέρεται στην "παρακολούθηση και είσπραξη της χρηματοδότησης".

Τα στελέχη της Τράπεζας οφείλουν να ερευνούν και να συλλέγουν πληροφορίες, όχι μόνο για τις επιχειρήσεις που πρόκειται να χρηματοδοτήσουν, αλλά και γι' αυτές που έχουν ήδη χρηματοδοτήσει. Επιβάλλεται αυστηρή επιλογή πελατείας, αξιολόγηση της και περιορισμός του πιστωτικού κινδύνου μέσα στο ανταγωνιστικό περιβάλλον της.

Κάθε αλλαγή στις συνθήκες αγοράς του κλάδου της επιχείρησης, ή τυχόν είσοδος νέων επιχειρήσεων στον κλάδο, η μείωση των πωλήσεων της επιχείρησης, η ανάπτυξη νέας τεχνολογίας, η αύξηση των τιμών των α' υλών, η διοικητική ανεπάρκεια αυτών που διευθύνουν την επιχείρηση, η κακή λογιστική οργάνωση, ως και η απροθυμία της επιχείρησης για την παροχή στοιχείων, είναι, ενδεικτικά σημεία προσοχής.

6. Παρακολούθηση των καθυστερήσεων,

Οι καθυστερήσεις είναι ο καθρέφτης της πολιτικής των χρηματοδοτήσεων κάθε Τράπεζας.

Η Τράπεζα που παρουσιάζει υψηλό ποσοστό καθυστερημένων οφειλών σε σχέση με το σύνολο των χρηματοδοτήσεων της δίνει την εικόνα της Τράπεζας που δεν υπεισέρχεται σε ουσιαστικό έλεγχο της οικονομικής κατάστασης και γενικά της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων που χρηματοδοτεί και με δυο λόγια θα μπορούσαμε να πούμε ότι, δεν τηρεί τις βασικές αρχές, όπως ήδη αναφέραμε και πιο πάνω δηλ, της ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ, της ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ και της ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ.

Οι κίνδυνοι που απορρέουν από τη συσσώρευση των καθυστερήσεων και τα επακόλουθα τους είναι:

α. η ανατροπή των προβλέψεων της Τράπεζας, λόγω παγιοποίησης των

οφειλών,

β. η οριστική απώλεια των κεφαλαίων, που έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των ζημιών,

γ. η έλλειψη διαθέσιμων κεφαλαίων για τη διενέργει νέων χρηματοδοτήσεων,

δ. η σταδιακή πτώση των καταθέσεων, λόγω της μείωσης της εμπιστοσύνης των καταθετών.

Ο υπεύθυνος των χρηματοδοτήσεων εκτός από τη θεωρητική μόρφωση και τεχνική κατάρτιση που διαθέτει, θα πρέπει να επαγρυπνεί για την έγκαιρη πρόβλεψη του κινδύνου της μη εμπρόθεσμης εξόφλησης της χρηματοδότησης, ως και για την άμεση ρευστοποίηση των καθυστερήσεων,

Με ιδιαίτερη προσοχή παρακολουθούνται και ελέγχονται οι δημοσιευόμενοι, Ισολογισμοί των Α.Ε. και των Ε.Π.Ε. Έμφαση δίνεται στην έκθεση των Ορκωτών Λογιστών, στην οποία σημειώνονται, χρήσιμες παρατηρήσεις.

Αρμόδιος για την παρακολούθηση των καθυστερήσεων είναι, ο προϊστάμενος του τμήματος χρηματοδοτήσεων.

Το Συμβούλιο Χρηματοδοτήσεων του Καταστήματος συνέρχεται, σε τακτά χρονικά διαστήματα, τουλάχιστον 2. φορές το μήνα για την παρακολούθηση των ενεργειών που αφορούν τις καθυστερημένες οφειλές και κάθε 2 μήνες προβαίνει στην επισκόπηση όλων των υποθέσεων για τη λήψη των απαιτούμενων μέτρων.

Σε καθυστέρηση θεωρούνται, ότι βρίσκονται όλες οι απαιτήσεις από πάσης φύσης χορηγήσεις που δεν εξοφλούνται στη λήξη τους. Είτε προέρχονται από συναλλαγματικές είτε από δόσεις δανείων, είτε από αλληλόχρεους λογαριασμούς με ταχτές λήξεις.

Επίσης οποιαδήποτε άλλη απαίτηση της Τράπεζας που έχει γνωστοποιηθεί στον οφειλέτη και δεν έχει εξοφληθεί.

Οι καθυστερήσεις διακρίνονται σε:

α. Προσωρινές, που όπως φαίνεται από τον χαρακτηρισμό τους, είναι καθυστερήσεις που οφείλονται σε πρόσκαιρη αδυναμία των πιστούχων και που μετά τις απαραίτητες ειδοποιήσεις τακτοποιούνται το αργότερο μέσα σε 3 μήνες απ' τη λήξη τους.

Η παρακολούθηση και η είσπραξη των προσωρινών καθυστερήσεων έχει ανατεθεί αποκλειστικά στα Καταστήματα της Τραπέζης, που οφείλουν να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την είσπραξή τους. Στις προσπάθειες αυτές εντάσσονται, η διαρκής επαφή με τους οφειλέτες, η επανεξέταση των καλυμμάτων και αύξηση αυτών, όπου κρίνεται αναγκαία, έγγραφη ενημέρωση εγγυητών για τη συγκεκριμένη καθυστέρηση.

β. Καθυστερήσεις, που είναι αυτές που οφείλονται σε αδυναμία εξόφλησης τους μέσα στην ανωτέρω προθεσμία των 3 μηνών.

Η παρακολούθηση και η είσπραξη καθυστερήσεων μέχρι του ποσού των 5.000.000 ΔΡΧ κατά πιστούχο, έχει ανατεθεί στο Κεντρικό Κατάστημα της Τράπεζας Πίστωσης, ενώ η παρακολούθηση καθυστερήσεων μέχρι του ποσού των 4.000.000 ΔΡΧ κατά πιστούχο έχει ανατεθεί στα καταστήματα.

Η παρακολούθηση των καθυστερήσεων που υπερβαίνουν τα ανωτέρω κατά πιστούχο ποσά, έχει ανατεθεί στη Διεύθυνση Καθυστερήσεων της Τράπεζας, που συνεργάζεται στενά με τις αρμόδιες Διευθύνσεις Καταστημάτων. Τα καταστήματα παρακολουθούν και αυτά την πορεία των καθυστερημένων οφειλών και εκτελούν τις οδηγίες της Διεύθυνσης Καθυστερήσεων,

Επισφαλείς απαιτήσεις

Η απόφαση για την ένταξη μιας απαίτησης στις επισφαλείς λαμβάνεται απ' τη Διεύθυνση Καθυστερήσεων σε συνεργασία με το Κατάστημα.

Ανεξάρτητα πάντως απ' το γεγονός της μεταφοράς μιας απαιτήσεως της Τράπεζας στις επισφαλείς απαιτήσεις καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια από πλευράς Καταστήματος για την είσπραξη της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ

Τα επιτόκια χρηματοδοτήσεων, χωρίζονται γενικά σε δύο βασικές κατηγορίες.

Ι. ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΙΜΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ που καθορίζονται κατά την κρίση της Τράπεζας και δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να είναι κατώτερα απ' τα ελάχιστα όρια επιτοκίων που ορίζει με αποφάσεις της η Τράπεζα της Ελλάδας. Από τις 11.6.1992 έχει καθορισθεί ελάχιστο όριο επιτοκίου για κεφάλαια κίνησης 18% (Π.Δ./Τ.Ε. 2091/11.6.92) και ελάχιστο όριο επιτοκίου για μεσομακροπρόθεσμα δάνεια 17%.

Στα παραπάνω ελάχιστα όρια επιτοκίου δεν περιλαμβάνεται προμήθεια.

Η Τράπεζα Πίστεως, με δημοσίευση της στον Οικονομικό Τύπο καθορίζει ένα ΒΑΣΙΚΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ, που λειτουργεί ως βάση για τον υπολογισμό του συμβατικού επιτοκίου χρηματοδότησης των πιστούχων της,

Σήμερα το ΒΑΣΙΚΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ, για μεν τους λογαριασμούς κεφαλαίου κίνησης είναι 28%, πλέον προμήθεια 1%. για δε τους λογαριασμούς παγίων εγκαταστάσεων σε 26%, χωρίς προμήθεια.

Κατά κανόνα η Τράπεζα εφαρμόζει το βασικό αυτό επιτόκιο μόνον στους πελάτες της εκείνους που προσφέρουν λοιπές επωφελείς εργασίες και κατά συνέπεια, προσαυξάνουν κατά ποσοστό άνω του 1,5%, τα έσοδα της Τράπεζας απ' το σύνολο των παρεχόμενων προς αυτούς υπηρεσιών.

Στις υπόλοιπες περιπτώσεις εφαρμόζει ΕΙΔΙΚΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ, που είναι μέχρι και κατά 1,5% μεγαλύτερο του ΒΑΣΙΚΟΥ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ. Βέβαια σε όλες τις περιπτώσεις η Τράπεζα διατηρεί το δικαίωμα της αύξησης ή μείωσης του συμβατικού επιτοκίου.

2. ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ. Το Κράτος επιθυμώντας την ενίσχυση ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων (π.χ. μικρομεσαίων βιοτεχνικών επιχειρήσεων) καθορίζει ανώτατα επιτρεπόμενα όρια επιτοκίου και προμήθειας, τα οποία οι Τράπεζες σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να υπερβούν.

ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΥΠΕΡΗΜΕΡΙΑΣ

Το Επιτόκιο Υπερημερίας εφαρμόζεται απ' τη στιγμή που ο πιστούχος δεν εξοφλήσει εμπρόθεσμα τις οφειλές του. Είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο με κατώτατο όριο το προβλεπόμενο ελάχιστο όριο επιτοκίου δανείων για κεφάλαιο κίνησης (σήμερα 18%) προσαυξημένο κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες.

Στην περίπτωση που το σε καθυστέρηση δάνειο καλύπτεται με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου, το μισό της διαφοράς μεταξύ του τόκου υπερημερίας και του τόκου ενήμερου δανεισμού περιέρχεται στο Δημόσιο.

Η Τράπεζα Πίστεως καθόρισε επιτόπιο υπερημερίας για τις χρηματοδοτήσεις σε δρχ. 4 εκατοστιαίες μονάδες ανώτερο του ισχύοντος συμβατικού επιτοκίου, χωρίς να συνυπολογίζεται η προμήθεια, με κατώτατο επιτόκιο υπερημερίας 52% (ΕΓΚ 288/14.11.89 - Π.Δ.Τ.Ε. 1574/14.6.89).

ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΕΠΙΔΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Το επιτόκιο των επιδικών υποθέσεων είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμο με κατώτατο όριο το προβλεπόμενο ελάχιστο όριο επιτοκίων δανείων για κεφάλαιο κίνησης (σήμερα 18%) προσαυξημένο κατά 4%.

ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΥΜΒΑΤΙΚΩΝ ΤΟΚΩΝ & ΤΟΚΩΝ ΥΠΕΡΗΜΕΡΙΑΣ

Οι συμβατικοί τόκοι και οι τόκοι υπερημερίας υπολογίζονται κάθε τρίμηνο ή κάθε εξάμηνο, ανάλογα με την κατηγορία χρηματοδότησης και τους όρους της σύμβασης. Οι τόκοι υπερημερίας λογίζονται και εισπράττονται και επί των τόκων, εφόσον δεν εξοφληθούν εντός τριμήνου από

την ημερομηνία καταλογισμού τους. Οι καταλογιζόμενοι τόκοι υπερημερίας ανατοκίζονται κάθε τρίμηνο ή εξάμηνο, ανάλογα με τους όρους της σύμβασης. Σε όλους τους τόκους, όπως και σε κάθε έσοδο της Τράπεζας από προμήθειες κλπ. λογίζεται και εισπράττεται ειδικός φόρος.

Πώς η τράπεζα προβαίνει σε δανειοδότηση - Χρηματοδότηση Κριτήρια - εξασφαλίσεις - διαδικασία

Η πιστωτική πολιτική της τράπεζας εναρμονίζεται με την πιστωτική πολιτική της πολιτείας, στοχεύει στην εξασφάλιση των καταθετών, στην παραγωγική χρησιμοποίηση των καταθέσεων με χορηγήσεις που καλύπτουν πραγματικές ανάγκες των επιχειρήσεων. Στα πλαίσια αυτά οι πιστοδοτήσεις πρέπει να γίνονται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια κοινωνικά, πιστωτικά και κριτήρια απόδοσης.

1) Κοινωνικά:

Οι πιστοδοτήσεις πρέπει να διευκολύνουν την αύξηση του προϊόντος των επιχειρήσεων και γενικότερα την ανάπτυξη της οικονομίας, να στοχεύουν στη βελτίωση της απασχόλησης και να είναι, πάντα σύμφωνες με τις αποφάσεις των νομισματικών αρχών και των εγκυκλίων κατευθύνσεως και κανόνων της Τράπεζας.

2) Πιστωτικά κριτήρια

α) Προσδιορισμός της πραγματικής πιστωτικής ανάγκης.

Ο προσδιορισμός των αναγκών που καλείται να καλύψει η χρηματοδότηση π.χ. για αγορά αποθεμάτων, πάγιες εγκαταστάσεις κ.λ.π. είναι απαραίτητο προκειμένου να σταθμίσει το ύψος της χρηματοδότησης, να αξιολογηθεί ο πιστωτικός κίνδυνος και να εκτιμηθεί η δυνατότητα επιστροφής της. Η έρευνα αυτή δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στην ύπαρξη των αναγκών αλλά πρέπει να εξακριβώσει εάν οι ανάγκες που προτείνεται να καλυφθούν είναι παραγωγικές, δημιουργούν έσοδα και χρηματικές εισροές

στην επιχείρηση, σε ύψος που να επιτρέπει την ομαλή αποπληρωμή του δανειακού κεφαλαίου. Γιατί ανάγκη χρηματοδότησης δημιουργείται και προς κάλυψη ζημιών η οποία όμως δεν θεωρείται παραγωγική.

β) Ανάλυση συνθηκών αγοράς

Η μεταβολή των συνθηκών αγοράς στην οποία απευθύνεται η επιχείρηση έχει θετική ή αρνητική επίδραση στην δραστηριότητα της επιχείρησης.

Για το λόγο αυτό πρέπει να συγκεντρώνονται να μελετώνται και να αξιολογούνται τα πληροφοριακά οικονομικά και στατιστικά στοιχεία που αφορούν τους οικονομικούς κλάδους. Επίσης, πρέπει να εξετασθούν το είδος του προϊόντος, τα βασικά χαρακτηριστικά του κλάδου και ειδικότερα ο τρόπος διαμόρφωσης των τιμών, τα περιθώρια κέρδους, η επενδυτική δραστηριότητα κ.λ.π.

γ) Εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου

Για την εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου θα πρέπει να επισημαίνονται, και να προσδιορίζονται οι πιθανοί κίνδυνοι από την πιστοδότηση ως προς το ποσό, τη μορφή, τη διάρκεια, τον τρόπο αποπληρωμής κ.λ.π.

Οι κίνδυνοι αυτοί θα πρέπει να εξετάζονται και να αξιολογούνται με βάση τα στοιχεία της επιχείρησης όπως διαγράφονται από τα ιστορικά στοιχεία της επιχείρησης, τα προγράμματα δραστηριότητας και τις συνθήκες αγοράς, προκειμένου να εκτιμηθεί το μέγεθος του κινδύνου. Η εκτίμηση αυτή αποτελεί τη βάση προσδιορισμού των εξασφαλίσεων που θα αποκτηθούν για πιστοδότηση. Ανάλογα δηλαδή με το μέγεθος του κινδύνου η τράπεζα ζητά τις ανάλογες εξασφαλίσεις.

3) Κριτήρια αποδοτικότητας

Η τράπεζα για να έχει εξασφάλιση αποπληρωμής των χορηγήσεων της βασίζεται στην περιουσία της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης -Πελάτη. Η

πορεία των εργασιών της επιχείρησης αποτελεί τον βασικό παράγοντα στην κρίση των τραπεζών στην έγκριση ή απόρριψη μιας χρηματοδότησης. Επομένως, το βασικό μέγεθος που επιβάλλεται να εξετάσει η τράπεζα είναι, η αποδοτικότητα της επιχείρησης. Εάν η επιχείρηση πραγματοποιεί κέρδη η τράπεζα εξασφαλίζεται, εάν πραγματοποιεί ζημιές η τράπεζα δεν καλύπτεται, και, επομένως δεν πρέπει να εγκρίνει το δάνειο. Ο Ισολογισμός και ο λογ/σμός αποτελέσματα χρήσης αποτελούν τις κυριότερες πηγές έρευνας για την οικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης. Η ανάλυση των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης τριών τουλάχιστον διαδοχικών χρήσεων δίνει την εικόνα της διαχρονικής εξέλιξης των κερδών, των ιδίων κεφαλαίων της δανειακής επιβάρυνσης, της ρευστότητας, αποδοτικότητας κ.λ.π.

Εξασφαλίσεις χορηγήσεων

π.χ. να περιορίσουν οι τράπεζες κατά το δυνατόν τους κινδύνους από τις χορηγήσεις, ζητούν πρόσθετες ασφάλειες. Χορηγήσεις χωρίς πρόσθετες ασφάλειες που βασίζονται, μόνο στην υπογραφή των πελατών, δίνονται σε πρόσωπα απόλυτης εμπιστοσύνης και σε εξαιρετικές μόνο περιπτώσεις. Οι πρόσθετες ασφάλειες μπορεί να είναι προσωπικές και εμπράγματες.

Πρόσθετες προσωπικές ασφάλειες

Προσωπική εγγύηση φερέγγυου προσώπου, φυσικού ή νομικού (εταιρεία), το οποίο εγγυάται, πως σε περίπτωση μη πληρωμής της οφειλής, από τον πιστολήπτη θα εξοφλήσει την χρηματοδότηση, χωρίς καμία αντίρρηση. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να ζητείται από τον εγγυητή να παραιτηθεί από το δικαίωμα της "διζήσεως". Το δικαίωμα αυτό αφορά την δυνατότητα του εγγυητή να αρνηθεί την εξόφληση της οφειλής, μμέχρις ότου ο δανειστής (τράπεζα) εξαντλήσει όλα τα ένδικα μέσα κατά του οφειλέτη που προβλέπει ο νόμος και δεν ικανοποιηθεί. Όταν υπάρχουν δύο ή περισσότεροι εγγυητές πρέπει να τίθεται ο όρος ότι ο καθένας χωριστά εγγυάται για ολόκληρο το ποσό της οφειλής και όχι αναλογικά.

Η ομώνυμη εταιρεία εγγυάται, εφ' όσον προβλέπεται από το καταστατικό της. Όταν η εγγύηση δίνεται από ομόρρυθμη εταιρεία και αυτό δεν προβλέπεται από το καταστατικό της πρέπει να υπογράφουν ως εγγυητές, όλα τα ομόρρυθμα μέλη της.

Πρόσθετες εμπράγματες ασφάλειες

1. Ενέχυρο.

Ενέχυρο είναι το ευ^αράγατο δικαίωμα που αποκτάται επί ξένου κινητού πράγματος το οποίο πράγμα, μπορεί να εκποιηθεί και το οποίο αποκτάται για να εξασφαλιστεί κάποια απαίτηση με την προνομιακή ικανοποίηση του δανειστή από το πράγμα. Για τη σύσταση ενεχύρου απαιτούνται.:

α) Σύμβαση ενεχυρίασης, αναφέρεται το ποσό που ασφαλιζεται και περιγράφεται, το ενέχυρο.

β) Παράδοση του ενεχυριαζόμενου πράγματος στον δικαιούχο του ενεχύρου. Αντικείμενα ενεχυρίασης είναι τα κινητά πράγματα, ανώνυμοι και ονομαστικοί τίτλοι, τα δικαιώματα και απαιτήσεις. γ) Ύπαρξη της ασφαλιζόμενης απαίτησης, ίο ενέχυρο δεν μπορεί να υπάρξει αν δεν υπάρχει η ασφαλιζόμενη απαίτηση ή αν αυτή είναι άκυρη.

Ενεχυρίαση απαιτήσεων

Προκειμένου ο πιστούχος να μπορεί να ενεχυριάσει και να εκχωρήσει στην τράπεζα μια απαίτηση, που έχει από τρίτο πρόσωπο, χρειάζεται κύρια σύμβαση, νόμιμα χαρτοσημασμένη, που καλύπτει τη χρηματοδότηση καθώς και πρόσθετο σύμφωνο ενεχυρίασης και εκχώρησης, το οποίο κοινοποιείται στον τρίτοφειλέτη του πιστούχου με δικαστικό επιμελητή. Όταν ο πιστούχος ενεχυριάζει και εκχωρεί απαίτηση που δεν έχει δημιουργηθεί κατά την εκχώρηση, αλλά πρόκειται να δημιουργηθεί στο μέλλον, η χρηματοδότηση θεωρείται ακάλυπτη. Ανάλογες περιπτώσεις είναι εκείνες του εργολήπτη για εκτέλεση, ενός έργου και του εξαγωγέα για μελλοντικές εξαγωγές του που

εκχωρούν και ενεχυριάζουν στην τράπεζα, σαν εξασφάλιση των χρηματοδοτήσεων τους, τις απαιτήσεις τους, που θα δημιουργηθούν από την εκτέλεση του έργου, από επιδοτήσεις επαγωγών ή από διαφορές επιστροφής τόκων. Οι χρηματοδοτήσεις αυτές θεωρούνται ακάλυπτες, γιατί δεν υπάρχουν οι απαιτήσεις κατά την εκχώρηση τους, αλλά πρόκειται να δημιουργηθούν, εάν ο εργολήπτης εκτελέσει σωστά τους όρους της σύμβασης και ο εξαγωγέας πραγματοποιήσει τις εξαγωγές και δραχμοποιηθεί το εισαγόμενο συνάλλαγμα που αναλογεί.

Ενεχυρίαση εμπορευμάτων

Ο νόμος απαιτεί στην περίπτωση αυτή, παράδοση και σύμβαση ενέχυρου. Δεν υπάρχει, ενέχυρο, όταν το εμπόρευμα παραμένει στην αποθήκη του Πιστούχου, έστω και, εάν τα κλειδιά τα έχει η τράπεζα ή παραδίνεται σε τρίτο πρόσωπο (ενεχυροφύλακας), που έχει σχέση με τον πιστούχο. Η χρηματοδότηση για την κάλυψη της οποίας δόθηκε ως ενέχυρο το εμπόρευμα με τους παραπάνω αναφερόμενου με τρόπους θεωρείται ακάλυπτη.

Καλυμμένη θεωρείται η χρηματοδότηση, όταν για την εξασφάλιση της ενεχυριάζονται εμπορεύματα στις γενικές αποθήκες (ΠΑΕΓΑΕ) και εκδίδονται αποθετήρια και ενεχυρόγραφα ή σε ψυγεία εταιριών. Πρέπει να γίνει, πραγματογνωμοσύνη για την ποιότητα των εμπ/των και την αξία τους, από ειδικό προσωπικό (γεωπόνο , χημικό) και τέλος πρέπει να ασφαίζονται.

Ενεχυρίαση χρεογράφων

Ο πιστούχος μπορεί να παραχωρήσει ως ενέχυρο φορτωτικά εσωτερικού με φορτωτικές πλοίου ή σιδηροδρόμου, μετοχές, ομολογίες προθεσμιακών καταθέσεων κ.τ.λ. Για την κάλυψη της τράπεζας από τυχόν διεκδικήσεις του ενέχυρου από τρίτους δανειστές του πιστούχου, πρέπει η

πρόσθετη σύμβαση ενεχυρίασης και εκχώρησης να έχει βέβαια χρονολογία με συμβολαιογραφική πράξη ή με κοινοποίηση με δικαστικό επιμελητή.

2. Υποθήκη

Υποθήκη είναι το εμπράγματο δικαίωμα που αποκτάται επί ξένου ακινήτου πράγματος για την εξασφάλιση απαίτησης, με την προνομιακή ικανοποίηση του δικαιούχου της απαίτησης από το πράγμα. Για την απόκτηση υποθήκης απαιτούνται:

- α)** Τίτλος που δίνει, δικαίωμα υποθήκης. Αυτός που παραχωρεί το δικαίωμα υποθήκης πρέπει να είναι κύριος του ακινήτου.
- β)** Εγγραφή του τίτλου στο βιβλίο υποθηκών της περιφέρειας που βρίσκεται το ακίνητο.
- γ)** Ύπαρξη της ασφαλιζόμενης απαίτησης. Η υποθήκη δεν μπορεί να υπάρξει αν δεν υπάρχει η ασφαλιζόμενη απαίτηση.

Εκτίμηση της αξίας των ακινήτων που υποθηκεύονται. Τα ακίνητα που υποθηκεύονται πρέπει να εκτιμούνται από ειδικούς ώστε να προσδιορίζεται η υλική και εμπορική τους αξία, η οποία πρέπει να καλύπτει το ποσό για το οποίο εγγράφεται υποθήκη, λαμβάνοντας υπ' όψη τους προνομιούχους δανειστές οι οποίοι θα ικανοποιηθούν πρώτοι σε περίπτωση πλειστηριασμού του υποθηκευμένου ακινήτου.

Αφού συγκεντρώσει όλα τα πιο πάνω στοιχεία ο προϊστάμενος του αρμόδιου τμήματος της τράπεζας, συντάσσει το σχετικό εισηγητικό με το οποίο προτείνει ή απορρίπτει τη συγκεκριμένη χρηματοδότηση. Το εισηγητικό του προϊσταμένου πηγαίνει στην επιτροπή χορηγήσεων και αποφασίζεται η χορήγηση ή απόρριψη του δανείου. Η επιτροπή αποτελείται από τον Διευθυντή του καταστήματος, τον Υποδιευθυντή και τον προϊστάμενο

χορηγήσεων. Τα τελευταία χρόνια στη λήψη αποφάσεων λειτουργούν οι πιο κάτω επιτροπές:

- Επιτροπή σε επίπεδο καταστήματος
- Επιτροπή σε επίπεδο περιφερειακής διεύθυνσης
- Επιτροπή σε επίπεδο κεντρικών διευθύνσεων και. Διοίκησης

Αυτό γίνεται στις μεγάλες εμπορικές τράπεζες, στις μικρές όμως επακολουθούν να λειτουργούν με εισήγηση από το κατάστημα και λήψη απόφασης.

Έσοδα της Τράπεζας από χορηγήσεις

Κύριο έσοδο των τραπεζών από τις χορηγήσεις είναι οι τόκοι και οι προμήθειες.

Τόκος είναι η ποσότητα χρημάτων που καταβάλλεται στο δανειστή σαν αμοιβή για την παραχώρηση της χρήσης κεφαλαίου, δηλαδή το τίμημα της χρησιμοποίησης ξένου κεφαλαίου. Οι τόκοι διακρίνονται σε νόμιμους που προβλέπονται από διατάξεις νόμων, σε συμβατικούς που προβλέπονται από συμβάσεις και σε υπερημερίας που λογίζονται στις ληξιπρόθεσμες οφειλές.

Προμήθεια είναι η αμοιβή της τράπεζας για την παροχή στους πελάτες της των οργανωμένων υπηρεσιών της.

Τα επιτόκια και οι προϋποθέσεις καθορίζονται με αποφάσεις των Ν.Α. αυτό σημαίνει ότι δεν επιτρέπεται η υπέρβαση των ανώτατων ορίων που ορίζεται από τις Ν.Α. ενώ δεν απαγορεύεται η συμφωνία χαμηλότερων ποσοτήτων. Υπολογίζονται ανά τρίμηνο η εξάμηνο ανάλογα με τη μορφή της χορηγήσεως.

Λογιστική παρακολούθηση των χορηγήσεων

Κάθε δάνειο ή πίστωση που χορηγεί η τράπεζα στους πελάτες της παρακολουθείται, με δευτεροβάθμιο λογαριασμό του δανειοδοτούμενου

πιστούχου της τράπεζας που εντάσσεται στον κατάλληλο πρωτοβάθμιο λογαριασμό. Ο τίτλος του πρωτοβάθμιου λογαριασμού απεικονίζει συνήθως το είδος των εξασφαλίσεων που έλαβε η τράπεζα, προκειμένου να προβεί στην χορήγηση, επίσης, συναντώνται και πρωτοβάθμιοι λογαριασμοί που απεικονίζουν τον κλάδο δραστηριότητας στον οποίο ανήκει ο χρηματοδοτούμενος πελάτης.

Το κύκλωμα των λογιστικών εγγραφών παρακολούθησης των χορηγήσεων έχει ως εξής:

Ο λογαριασμός της χορήγησης χρεώνεται, με το ποσό της χορήγησης με πίστωση του ταμείου. Η αντίθετη εγγραφή γίνεται κατά την εξόφληση του δανείου (τμηματικά ή εφάπαξ). Ο λογαριασμός της χορήγησης χρεώνεται επίσης με τους τόκους και προμήθειες και τον ανάλογο Ε.Φ.Τ.Ε. με πίστωση του αποτελεσματικού λογαριασμού "τόκοι πιστωτικοί" - προμήθειες, για το ποσό των τόκων καθώς και του λογαριασμού Ισολογισμού "Ελληνικό δημόσιο" για το ποσό του Ε.Φ.Τ.Ε. Κατά την εξόφληση των τόκων και του Ε.Φ.Τ.Ε. πιστώνεται ο λογαριασμός της χορήγησης με χρέωση του ταμείου.

Η τοκοφόρος ημερομηνία (valeur) μετράει από την ημέρα της χορήγησης, έως και την ημέρα της εξόφλησης.

Κοινωνικός ρόλος των τραπεζικών εργασιών και συνέπειες στην εθνική οικονομία

Οι τράπεζες αποτελούν τα σημαντικότερα χρηματοδοτικά ιδρύματα, καθώς κυριαρχούν στο χρηματοδοτικό σύστημα κάθε χώρας και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία.

Βρίσκονται στο κέντρο του νομισματικού συστήματος, αφού έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν την προσφορά χρήματος μιας χώρας και έτσι να επιδρούν στην αγοραστική δύναμη του κοινού. Το χαρακτηριστικό αυτό κάνει

τις τράπεζες να ξεχωρίζουν από τα άλλα χρηματοδοτικά ιδρύματα. Επιπρόσθετα με το να δέχονται καταθέσεις, να δανείζουν και να επενδύουν κεφάλαια, κάνουν δυνατή την πλήρη χρήση των χρηματικών πόρων μιας χώρας. Οι τράπεζες με τις δραστηριότητες που αναλαμβάνουν και οι οποίες σχετίζονται με το δανεισμό και τις επενδύσεις, διευκολύνουν την οικονομική διαδικασία της παραγωγής, της διακίνησης και της κατανάλωσης.

Οι εμπορικές τράπεζες παρέχουν υιό ευρεία σειρά υπηρεσιών, όπως οι καταθέσεις, οι χορηγήσεις, η κίνηση κεφαλαίων (τραπεζικές επιταγές, χρηματικές εντολές), αγοραπωλησία χρεογράφων για τους πελάτες τους, έκδοση πιστωτικών επιστολών και άλλων. Έτσι παρέχουν μια σημαντική διευκόλυνση στη διακίνηση του χρήματος από τόπο σε τόπο και από πρόσωπο σε πρόσωπο.

Η ικανότητα τους να επιδρούν στην προσφορά χρήματος και στη χρηματοδότηση της οικονομίας, αποτελούν τον προσδιοριστικό παράγοντα για τη λειτουργία τους κάτω από ένα περιβάλλον κανονισμών και ελέγχων που επιβάλλονται από τις νομισματικές αρχές.

Με τους κανονισμούς αυτούς επιδιώκεται από τις αρχές να εξασφαλισθεί, τόσο ο επιθυμητός ρυθμός ανάπτυξης της προσφοράς, χρήματος, όσο και, η διοχέτευση των αποταμιευτικών πόρων σε δραστηριότητες, που προάγουν την οικονομική ανάπτυξη. Διαφορετικά οι τράπεζες θα μπορούσαν για παράδειγμα να χρηματοδοτήσουν δραστηριότητες οι οποίες δεν συνεισφέρουν σε ικανοποιητικό βαθμό στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αλλά αποφέρουν μεγάλα κέρδη (π.χ. χρηματοδότηση παραγωγικών ενεργειών ναρκωτικών κ.λ.π.).

Σε ότι αφορά τους κανονισμούς των νομισματικών αρχών για την προσφορά χρήματος, οι κυριότεροι απ' αυτούς αναφέρονται στην υποχρεωτική κατάθεση από τις εμπορικές τράπεζες ενώ μέρους των καταθέσεων που διαθέτουν, δηλαδή στην κατάσταση της ρευστότητας και

στην ικανότητα τους, να χορηγούν δάνεια. Έτσι ελέγχεται η προσφορά χρήματος και ανάλογα με την επεκτατική ή περιοριστική οικονομική πολιτική που ακολουθούν οι, αρχές μειώνουν ή αυξάνουν το ποσοστό υποχρεωτικής κατάθεσης στην Τράπεζα Ελλάδος.

Σε ότι αφορά τους κανονισμούς των νομισματικών αρχών για την χρηματοδότηση, αυτοί επιδιώκουν να διοχετεύσουν τους τραπεζικούς χρηματοδοτικούς πόρους στις πιο παραγωγικές και αναγκαίες δραστηριότητες της οικονομίας με στόχο την οικονομική ανάπτυξη. Ενα από τα μέτρα για την κατεύθυνση αυτή είναι τα επιτόκια με τα οποία ενθαρρύνονται ή αποθαρρύνονται κατά κάποιο τρόπο οι διάφορες οικονομικές δραστηριότητες ανάλογα με την σημασία που τους αποδίδεται από τη χώρα.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η τράπεζες λειτουργούν σαν χρηματοδοτικά μεσολαβητικά όργανα στη μετατροπή της εσωτερικής και ξένης αποταμίευσης σε επενδύσεις και έτσι συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη. Παράλληλα ασκούν και, άλλες έμμεσες επιδράσεις στην οικονομική ανάπτυξη, όπως είναι η συνοπτική της κεφαλαιαγοράς, οι βιομηχανικές δραστηριότητες, η τεχνολογία, η επιχειρηματικότητα, οι οικονομικοί θεσμοί κ.τ.λ.

Κυρίως οι τράπεζες λόγω των διατάξεων των Νομισματικών Αρχών αναγκάζονται να προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο και έτσι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία και στην ανάπτυξη της χώρας.

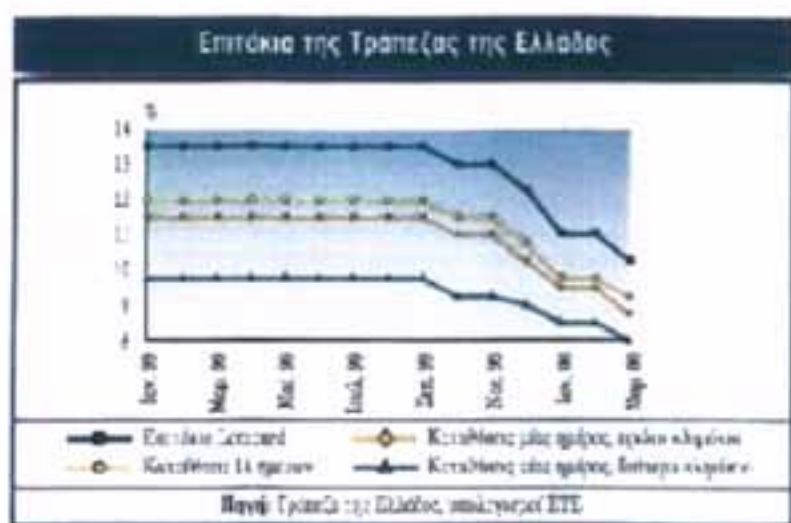
A4. Νομισματική πολιτική και επιτόκια

Η νομισματική πολιτική συνέχισε και το 1999 να επικεντρώνεται στη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών. Ο αντικειμενικός στόχος της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) για το 1999

επιτεύχθηκε παρά τους δυσμενείς εξωτερικούς παράγοντες, όπως η άνοδος στις διεθνείς τιμές του πετρελαίου.

Κατά τους πρώτους μήνες του 2000 σημειώθηκε σταδιακή αποκλιμάκωση των επιτοκίων, η οποία προβλέπεται να ενταθεί κατά το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από τη στάση της κεντρικής τράπεζας τους προηγούμενους μήνες. Συγκεκριμένα, από τον Οκτώβριο του 1999, όταν άρχισε η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, οι μειώσεις των επιτοκίων υπήρξαν περιορισμένου μεγέθους και σταδιακές, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα Α4.1.

Ο συγκρατημένος τρόπος με τον οποίο γίνεται η αποκλιμάκωση των επιτοκίων της ΤτΕ εξηγείται αν ληφθούν υπόψη οι παρακάτω στόχοι: α) το βασικό επιτόκιο της ΤτΕ πρέπει να συγκλίνει προς αυτό της ΕΚΤ έως το τέλος του 2000 και ταυτόχρονα, β) πρέπει να αποφευχθεί η εκδήλωση πληθωριστικών πιέσεων, τόσο κατά την περίοδο της μετάβασης της χώρας στην ΟΝΕ όσο και κατά την μετά ΟΝΕ εποχή. Ας σημειωθεί ότι με την αναπροσαρμογή της κεντρικής ισοτιμίας τον Ιανουάριο του 2000 στις 340,75 δραχμές ανά ευρώ αποφεύχθηκε η μεγάλη διολίση της δραχμής που προϋπέθετε η προηγούμενη κεντρική ισοτιμία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Α4.1

Η μείωση των επιτοκίων της υπήρξε σταδιακή και συγκρατημένη για να αποφευχθεί η εκδήλωση θωριστικών πιέσεων.

Την περίοδο Σεπτεμβρίου 1999 - Μαρτίου 2000, το βασικό επιτόκιο ΤτΕ αποδοχής καταθέσεων για 14 ημέρες μειώθηκε από 12% σε 9,25%. Το

επιτόκιο χρηματοδότησης με ενέχυρο τίτλους ελληνικού Δημοσίου (επιτόκιο Lombard) μειώθηκε από 13,5% στο 10,25%. Τα επιτόκια αποδοχής καταθέσεων διάρκειας μίας ημέρας μειώθηκαν από 11,5% και 9,75% σε 8,75% και 8% για το πρώτο και δεύτερο κλιμάκιο, αντίστοιχα. Παρατηρείται επίσης, μείωση της διαφοράς των δύο κλιμακίων από 175 μονάδες βάσης (μβ) σε 75 μβ που οφείλεται σε μικρότερη σχετικά μείωση στο επιτόκιο του πρώτου κλιμακίου. Το γεγονός αυτό περιορίζει το βαθμό αποκλιμάκωσης του μέσου σταθμικού επιτοκίου και συγκρατεί τη μείωση στα βραχυπρόθεσμα επιτόκια της διατραπεζικής αγοράς.

Το 1999, η ΤτΕ απορρόφησε μεγάλα ποσά ρευστότητας από η διατραπεζική αγορά (το μέσο ημερήσιο υπόλοιπο των αντλούμενων κεφαλαίων ανήλθε σε 1,5 τρισεκατ. δραχμές σε σύγκριση με 750 δισεκατ. δραχμές το 1998). Το τελευταίο τρίμηνο, όμως, του 1999 το μέσο ημερήσιο υπόλοιπο των αντληθέντων κεφαλαίων περιορίστηκε στα 800 δισεκατ. δραχμές. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν και εκροές κεφαλαίων προς το εξωτερικό καθώς και αυξημένη άντληση κεφαλαίων από το Δημόσιο για εποχικούς λόγους.

Από τον Απρίλιο του 1999, η ΤτΕ άρχισε να διενεργεί δημοπρασίες αποδοχής καταθέσεων τριών μηνών. Οι δημοπρασίες αυτές στοχεύουν στην απορρόφηση της πλεονάζουσας ρευστότητας που έχει διαρθρωτικό χαρακτήρα και είναι αρκετά σημαντικές. Σύμφωνα μάλιστα με την ΤτΕ, το ποσό της ρευστότητας που αντλήθηκε το δεύτερο εξάμηνο του 1999 αντιστοιχούσε περίπου στο 1/3 της συνολικής απορρόφησης ρευστότητας.

Σημειώνεται, εξάλλου ότι για την έγκαιρη και πλήρη προσαρμογή των μέσων άσκησης της νομισματικής πολιτικής μέχρι της 31.12.2000 προς τα ισχύοντα στο ευρωσύστημα, με Πράξη του Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής της ΤτΕ (Αριθμός 37/30.6.2000), εναρμονίζεται το πλαίσιο των υποχρεωτικών καταθέσεων. Ο γενικός συντελεστής μειώνεται από 12% σε

2%. Για να επιτευχθεί βαθμιαία και ελεγχόμενη αύξηση της ρευστότητας, αποδίδεται σε κάθε τράπεζα αρχικά ποσό 3 δισεκατ. δραχμών κατ' ανώτατο όριο. Η διαφορά που προκύπτει από τη μείωση του συντελεστή υποχρεωτικών καταθέσεων μεταφέρεται σε πίστωση ειδικού μεταβατικού λογαριασμού υποχρεωτικών καταθέσεων. Εκτός από ένα τμήμα (10%) του εν λόγω λογαριασμού, το οποίο θα αποδοθεί στις τράπεζες στις 3.1.2001, το υπόλοιπο ποσό θα παραμείνει ως προθεσμιακή κατάθεση διάρκειας 6, 12 και 18 μηνών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.1α

Το 1999, η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων των ελληνικών εμπορικών τραπεζών κυμάνθηκε στα υψηλότερα επίπεδα της τελευταίας δεκαετίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.1β

Το ίδιο ισχύει και για την αποδοτικότητα του ενεργητικού.

Εξέλιξη λειτουργικών εσόδων και λειτουργικών εξόδων

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.2α

Το 1999 συνεχίστηκε η θετική πορεία των λειτουργικών εσόδων, καθώς και η πορεία συγκράτησης των λειτουργικών εξόδων.

Λειτουργικά έξοδα προς λειτουργικά έσοδα

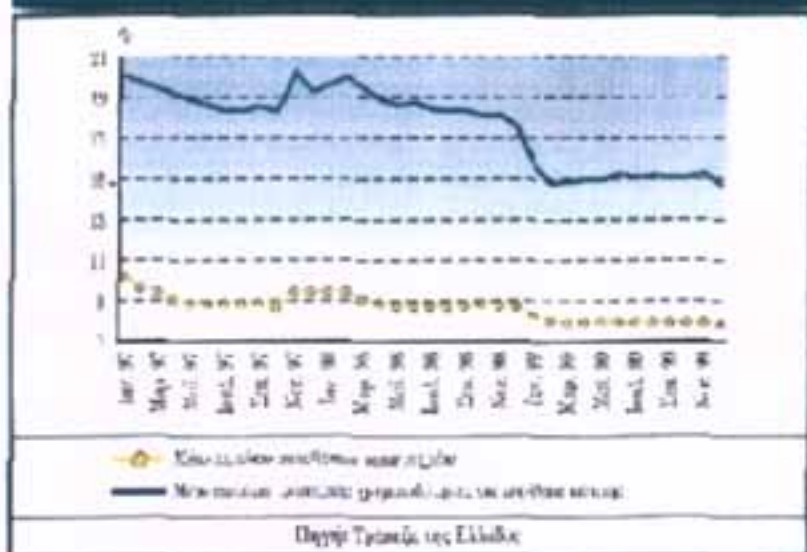
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β6.2β

... με συνέπεια τη σημαντική βελτίωση του λόγου λειτουργικών εξόδων προς λειτουργικά έσοδα.

Σημείωση: Η υποκατάσταση των λειτουργικών εσόδων για τον ποσοτικό κίνδυνο αφορά την ενοποίηση των ποσολογίων για ετήσιους σκοπούς από το σύνολο των λειτουργικών εσόδων.

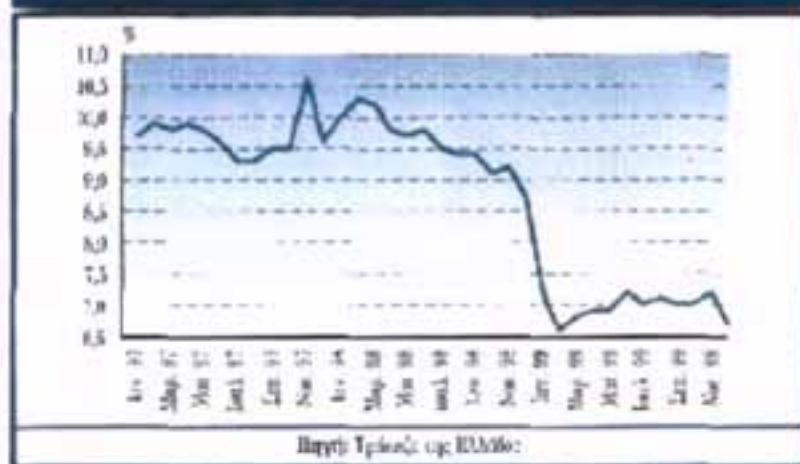
Επίτοκια χορηγήσεων και καταθέσεων σε δραχμές

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.3α

Το 1999 συνεχίστηκε η πορεία μείωσης των επίτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων...

Εξελίξη διαφοράς επίτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων

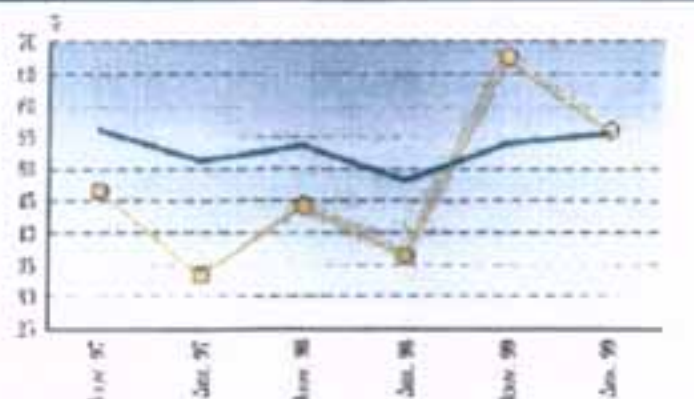

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.3β

...ενώ σημαντική μείωση σημειώθηκε στη διαφορά μεταξύ των επίτοκίων αυτών.

Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων ομίλων εμπορικών τραπεζών για την περίοδο 1997-1999

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.4α

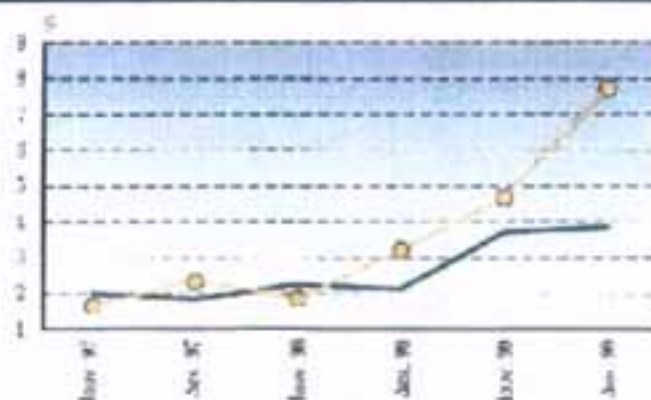
— Επίσημα αποτελέσματα προβλεπόμενα ως ποσοστό των ιδίων ιδίων κεφαλαίων
 ● Επίσημα αποτελέσματα ετήσιας εκτίμησης των ιδίων ιδίων κεφαλαίων

Πηγή: Διευκρινιστικές γραμματικές ερωτήσεις καταστάσεις

Το 1999, η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων των ομίλων των εμπορικών τραπεζών κινήθηκε σε ακόμη υψηλότερα επίπεδα.

Αποδοτικότητα ενεργητικού ομίλων εμπορικών τραπεζών για την περίοδο 1997-1999

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.4β

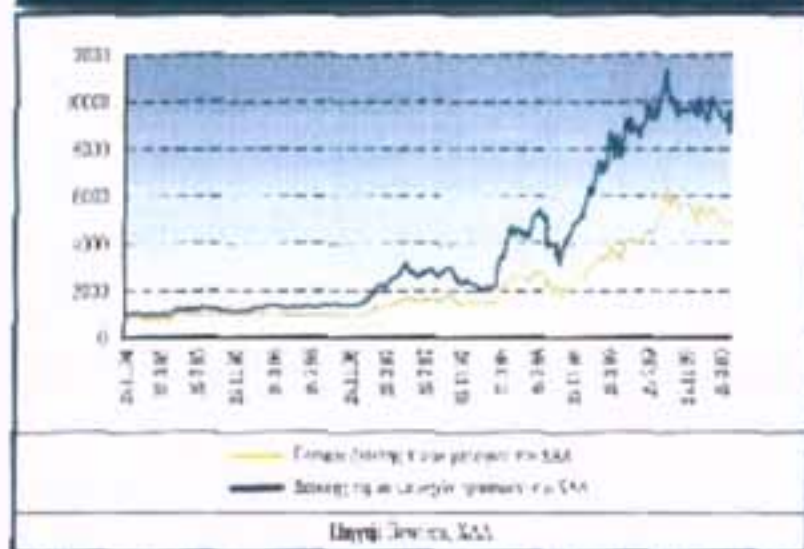

— Επίσημα αποτελέσματα προβλεπόμενα ως ποσοστό του ενεργητικού
 ● Επίσημα αποτελέσματα ετήσιας εκτίμησης του ενεργητικού

Πηγή: Διευκρινιστικές γραμματικές ερωτήσεις καταστάσεις

Το ίδιο ισχύει και για την αποδοτικότητα του ενεργητικού των ομίλων των εμπορικών τραπεζών.

Εξέλιξη δεικτών τιμών μετοχών στο ΧΑΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.5

Κατά την τελευταία πενταετία, ο δείκτης των μετοχών των τραπεζών σημείωσε υψηλότερες αποδόσεις από εκείνες του γενικού δείκτη του ΧΑΑ.

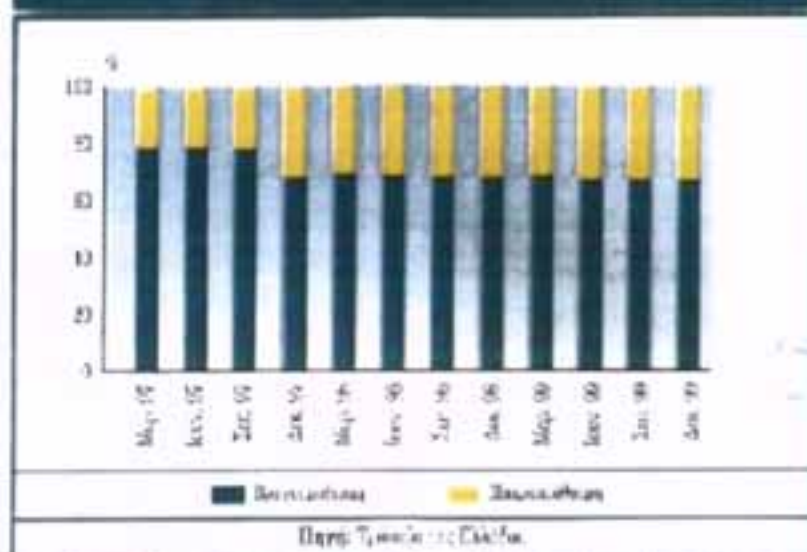
Ρυθμός μεταβολής χρηματοδότησης από εμπορικές τράπεζες (ετήσιος ρυθμός αύξησης)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.6

Ο αναμενόμενος υψηλός ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας οδήγησε σε αύξηση της ζήτησης για χρηματοδοτήσεις, ιδιαίτερα από τον ιδιωτικό τομέα.

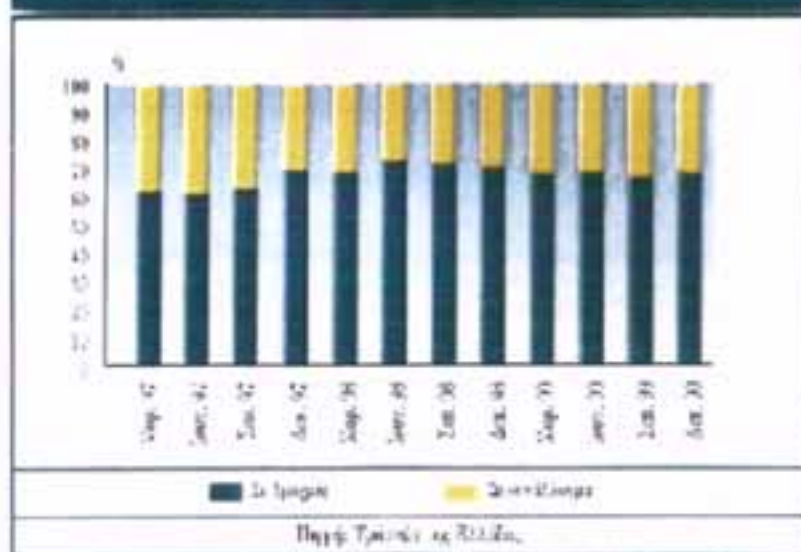
Χρηματοδότηση ιδιωτικού τομέα - ανάλυση κατά διάρκεια

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β6.7α

Το 1999 διατηρήθηκε η διεύρυνση τάση της μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης που είχε αρχίσει από το τέλος του 1997...

Χρηματοδότηση ιδιωτικού τομέα - ανάλυση κατά νόμισμα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β6.7β

...όσο και της χρηματοδότησης σε συναλλάγμα.

Διαχρονική εξέλιξη βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων επιτοκίων χρηματοδότησης

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Β5.8

Το 1988 συνεχίστηκε η πορεία μείωσης των επιτοκίων χρηματοδότησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Νομισματική Πολιτική (I) είναι η πολιτική που ακολουθεί το Κράτος για να διατηρεί τη σταθερότητα της αξίας του χρήματος με συνθήκες υψηλού επιπέδου απασχόλησης τον παραγωγικό δυναμικό της Χώρας.

Η Νομισματική σταθερότητα έχει δύο πλευρές. Η πρώτη αναφέρεται στη σταθερότητα του γενικού επιπέδου των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών και η δεύτερη στη σχέση του εθνικού νομίσματος με τα νομίσματα των άλλων χωρών.

Η σταθερότητα του νομίσματος αποτελεί τον σπουδαιότερο παράγοντα οικονομικής προόδου και σταθερότητας μιας χώρας.

Όταν οι τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών που εκφράζονται σε χρήμα είναι σταθερές, τότε κατοχυρώνεται η εμπιστοσύνη του κοινού στο χρήμα, ενισχύεται η αποταμίευση και οι επενδύσεις και κατά συνέπεια αυξάνεται το εθνικό εισόδημα.

Επίσης η σταθερότητα του νομίσματος προστατεύει τις κατώτερες εισοδηματικές τάξεις από τη μείωση της αγοραστικής δύναμης που προκαλεί ο πληθωρισμός και έτσι όταν το εισόδημα ανεβαίνει οδηγεί σε μια γενικότερη κοινωνική ευημερία.

Παράλληλα με τη διατήρηση της νομισματικής σταθερότητας, αντικείμενο της νομισματικής πολιτικής είναι και ο εφοδιασμός της Οικονομίας με την απαραίτητη κάθε φορά ποσότητα χρήματος.

Γιατί για να υπάρχει οικονομική πρόοδος δεν φτάνει να υπάρχει μόνο σταθερότητα του χρήματος, αλλά είναι απαραίτητο να υπάρχουν επαρκεί

κάθε φορά μέσα πληρωμής, με τα οποία να μπορεί να γίνει κινητοποίηση στους διαθέσιμους πόρους για την πλήρη απασχόληση

(I) Βλέπε "ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ" ΑΝΔΡΕΑ ΚΟΥΡΚΟΥΛΟΥ ΣΕΛ. 265.

Των παραγωγικών συντελεστών και την αύξηση της παραγωγής.

Κύριο έργο της Νομισματικής Πολιτικής είναι ρυθμίζοντας κατάλληλα κάθε φορά τα χρηματικά και πιστωτικά μέσα να αποτρέπει διαταραχές στο γενικό επίπεδο των τιμών.

Το έργο αυτό το πετυχαίνει με τον περιορισμό της προσφοράς στα νομισματικά και πιστωτικά μέσα, που επηρεάζει τις αποφάσεις των οικονομικών μονάδων για επενδύσεις, οι οποίες αποτελούν τελικά τον πιο δυναμικά παράγοντα της νομισματικής σταθερότητας και της οικονομικής δραστηριότητας.

ΜΕΣΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η τράπεζα της Ελλάδος, μέσω της οποίας το κράτος ασκεί τη Νομισματική Πολιτική, μπορεί με την επιβολή ορισμένων μέτρων, να ελέγχει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία.

Τα μέτρα αυτά μπορούμε να τα κατατάξουμε σε δύο βασικές κατηγορίες:

α. Γενικά μέτρα που εφαρμόζονται σε ολόκληρο το εμπορικό τραπεζικό σύστημα και,

β. Ειδικά μέτρα που βασικός στόχος τους είναι ο περιορισμός των χορηγούμενων πιστώσεων από τις εμπορικές τράπεζες σε ορισμένους δανειστές.

Τα κύρια μέσα που μπορεί να χρησιμοποιήσει η Τράπεζα της Ελλάδος για τη ρύθμιση της ποσότητας (προσφοράς χρήματος και συνεπώς για την άσκηση της Νομισματικής Πολιτικής είναι τα εξής

- α. Η Πολιτική των Προεξοφλητικών Επιτοκίων.
- β. Η Πολιτική των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων.
- γ. Η Πολιτική της Ανοικτής αγοράς.
- δ. Η Πολιτική των Δημοσίων καταθέσεων.

Η Πολιτική του Προεξοφλητικού Επιτοκίων

Η Κεντρική Τράπεζα χρηματοδοτεί τις Εμπορικές Τράπεζες με διάφορες μεθόδους, η πιο συνηθισμένη από τις οποίες είναι η Πολιτική του Προεξοφλητικού Επιτοκίου.

Προεξοφλητικό Επιτόκιο είναι το επιτόκιο με το οποίο οι εμπορικές τράπεζες μπορούν να δανειστούν χρήματα από την κεντρική Τράπεζα.

Ο δανεισμός πραγματοποιείται με την προεξόφληση τίτλων υψηλής φερεγγυότητας (όπως εμπορικών γραμματίων) και γι' αυτό το επιτόκιο δανεισμού της κεντρικής Τράπεζας χαρακτηρίζεται σαν Προεξοφλητικός Τόκος.

Συνήθως ο προεξοφλητικός Τόκος καθορίζεται σε υψηλότερο επίπεδο από τα επιτόκια χορηγήσεων των εμπορικών τραπεζών, ώστε να αποτελεί αντικίνητρο για τις εμπορικές τράπεζες να προσφεύγουν προς δανείσμό στην κεντρική Τράπεζα. Έτσι η τελευταία παραμένει η Τελευταία Πηγή Δανεισμού.

Για να αντιληφθούμε καλύτερα πως λειτουργεί η διαδικασία αυτή, θα αναφέρουμε ένα απλό παράδειγμα.

Ας υποθέσουμε ότι μια επιχείρηση πωλεί εμπορεύματα και για την αξία των εμπορευμάτων αυτών, αντί να πληρωθεί σε μετρητά, πληρώνεται με γραμμάτια ή συναλλαγματικές που έχουν μια συγκεκριμένη ημερομηνία λήξης.

Αν η επιχείρηση αυτή έχει ανάγκη μετρητών προ της ημερομηνίας λήξης των γραμματίων και συναλλαγματικών αυτών, μπορεί να αποκτήσει

ρευστά διαθέσιμα γρηγορότερα, προεξοφλώντας τα γραμμάτια αυτά στην εμπορική τράπεζα με την οποία συνεργάζεται.

Έτσι οι Εμπορικές Τράπεζες, με τη διαδικασία της προεξόφλησης, έχουν στα ενεργητικά τους περιουσιακά στοιχεία γραμμάτια και συναλλαγματικές των πελατών τους με διαφορετικές ημερομηνίες λήξης.

Αν οι εμπορικές Τράπεζες τώρα επιμένουν να αυξήσουν τα ρευστά διαθέσιμά τους, μπορούν να το κάνουν (ανά) προεξοφλώντας τα γραμμάτια ή τις συναλλαγματικές που έχουν στη διάθεσή τους, στην Κεντρική Τράπεζα.

Η Κεντρική Τράπεζα κατά την (ανά) προεξόφληση των γραμματίων αυτών δεν δίνει όλο το ποσό, το οποίο αναγράφεται στα γραμμάτια ή στις συναλλαγματικές, αλλά πληρώνει ένα μικρότερο ποσό, αφού πρώτα αφαιρέσει ένα ποσό, που υπολογίζεται μ' ένα επιτόκιο, το οποίο ονομάζεται Προεξοφλητικό Επιτόκιο.

Η Κεντρική Τράπεζα στα πλαίσια της άσκησης της πολιτικής του Προεξοφλητικού Επιτοκίου καθορίζει

α. Το ύψος (τιμή του Προεξοφλητικού Επιτοκίου, με το οποίο η Κεντρική

Τράπεζα προεξοφλεί τα γραμμάτια ή τις συναλλαγματικές που έχουν στα

χέρια τους οι Εμπορικές Τράπεζες.

β. Τις προϋποθέσεις που πρέπει να εκπληρώνουν τα γραμμάτια και οι συναλλαγματικές για να γίνουν δεκτά απ' την Κεντρική Τράπεζα.

γ. Το ανώτατο ποσό που μπορεί να γίνει δεκτό απ' την Κεντρική Τράπεζα σε γραμμάτια για προεξόφληση για κάθε μια Τράπεζα χωριστά,

Ας δούμε τώρα με ποιο τρόπο μια μεταβολή (αύξηση ή μείωση) του Προεξοφλητικού Επιτοκίου μεταβάλλει την ποσότητα του χρήματος στην Οικονομία. .

Όταν η κεντρική Τράπεζα επιθυμεί να μειώσει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία, μπορεί να αυξήσει το Προεξοφλητικό Επιτόκιο, οπότε οι τράπεζες γίνονται λιγότερο πρόθυμες να καταφύγουν στην Κεντρική Τράπεζα για χρηματοδότηση (δανεισμό) μέσω προεξόφλησης γραμματίων και συναλλαγματικών.

Μια αύξηση του Προεξοφλητικού Επιτοκίου οδηγεί πάντα και στην αύξηση των επιτοκίων των βραχυπρόθεσμων δανείων που χορηγούν οι εμπορικές τράπεζες στις επιχειρήσεις - πελάτες τους, με συνέπεια να επακολουθήσει μείωση της ζήτησης των βραχυπρόθεσμων δανείων απ' τις επιχειρήσεις.

Τελικά μια αύξηση του Προεξοφλητικού Επιτοκίου από τη Κεντρική Τράπεζα έχει σαν αποτέλεσμα να μειωθεί η ποσότητα του χρήματος που διοχετεύεται στην Οικονομία.

Αντίθετα όταν η Κεντρική Τράπεζα επιθυμεί ν' αυξήσει την ποσότητα του χρήματος μειώνει το Προεξοφλητικό Επιτόκιο.

Οι εμπορικές τράπεζες τώρα, με μεγαλύτερη προθυμία καταφεύγουν στην Κεντρική Τράπεζα για δανεισμό (χρηματοδότηση) με την προεξόφληση των γραμματίων και των συναλλαγματικών των επιχειρήσεων πελατών τους.

Η μείωση του Προεξοφλητικού Επιτοκίου απ' την Κεντρική Τράπεζα, συνήθως, συνοδεύεται με μείωση των βραχυπρόθεσμων δανείων που χορηγούν οι Εμπορικές Τράπεζες με συνέπεια να υπάρχει μεγαλύτερη ζήτηση δανείων από τις επιχειρήσεις κι έτσι, διοχετεύεται περισσότερο χρήμα στην οικονομία, δηλ. έχουμε αύξηση της ποσότητας χρήματος στην Οικονομία.

Συμπερασματικά:

Μια ορισμένη μεταβολή (αύξηση ή μείωση) του Προεξοφλητικού Επιτοκίου μπορεί να επιφέρει μια μεταβολή (αύξηση ή μείωση) αντίστοιχα των δανείων της τράπεζας της Ελλάδος προς τις Εμπορικές Τράπεζες.

Η Πολιτική των υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων

Η κεντρική Τράπεζα έχει την δυνατότητα να αυξάνει ή να μειώνει την ποσότητα του χρήματος που βρίσκεται σε κυκλοφορία στην οικονομία με την αύξηση ή μείωση αντίστοιχα τον ποσού των Καταθέσεων Όψεως, όπου οι Εμπορικές Τράπεζες υποχρεώνονται να διατηρούν σε μορφή μετρητών στα ταμεία τους ή σε καταθέσεις όψεως στην Κεντρική Τράπεζα.

Με την μείωση ή αύξηση του ποσοστού των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων, με δεδομένη την ποσότητα τον νομισματικού χρήματος (χαρτονομίσματα, κέρματα), η Κεντρική Τράπεζα έχει την δυνατότητα να επηρεάσει την πιστοδοτική ικανότητα των Εμπορικών Τραπεζών και μέσω αυτής έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει τελικά τη γενική οικονομική δραστηριότητα της χώρας.

Αν η Κεντρική Τράπεζα θελήσει να περιορίσει τη χρηματοδότηση της οικονομίας και συνεπώς τη μείωση της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία, μπορεί να το πετύχει με την αύξηση των ποσοστών των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων των Εμπορικών Τραπεζών.

Αντίθετα, αν η Κεντρική Τράπεζα επιθυμεί να αυξήσει τη χρηματοδότηση της οικονομίας και συνεπώς να αυξήσει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία έχει τη δυνατότητα να το πετύχει, με την μείωση των ποσοστών των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων των Εμπορικών Τραπεζών.

Για να κατανοήσουμε τον τρόπο που επενεργεί η αύξηση ή μείωση των ποσοστών των Υποχρεωτικών Διαθεσίμων, ώστε να προκαλέσει αντίστοιχα μείωση ή αύξηση της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορεί θα αναφέρουμε τα παρακάτω παραδείγματα:

α. Αν η Κεντρική Τράπεζα επιθυμεί να μειώσει την ποσότητα του χρήματος στην οικονομία και το ποσοστό των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων είναι π.χ. 2016, η Κεντρική Τράπεζα μπορεί να πετύχει τη μείωση αυτή, αν αυξήσει το ποσοστό των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων των Εμπορικών Τραπεζών π.χ, από 20% σε 25%.

Στην περίπτωση αυτή, αν υποθέσουμε ότι οι καταθέσεις Όψεως στο εμπορικό τραπεζικό σύστημα ανέρχονται σε 50 ΔΙΣ και ότι οι εμπορικές Τράπεζες διατηρούν ρευστά διαθέσιμα στα ταμεία τους (50 X 20%) 10 ΔΙΣ πρέπει με την αύξηση του ποσοστού των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων από 20% σε 25% να αυξήσουν τα Υποχρεωτικά Ρευστά Διαθέσιμά τους σε (50 X 25%) 12,5 ΔΙΣ ΔΡΧ.

Η αύξηση των Ρευστών Διαθεσίμων των Εμπορικών Τραπεζών από 10 ΔΙΣ σε 12,5 ΔΙΣ μπορεί να επιτευχθεί αν οι Εμπορικές Τράπεζες:

- Περιορίσουν τις χορηγήσεις νέων δανείων.
- Αανακαλέσουν ορισμένα δάνεια.
- Δεν προβούν στην ανανέωση ορισμένων ληξιπρόθεσμων δανείων.

Τα παραπάνω μέτρα των Εμπορικών Τραπεζών τα έχουν σαν αποτέλεσμα τη μείωση της χρηματοδότησης της οικονομίας και γενικά τη μείωση της ποσότητας (προσφοράς του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία.

β. Αν η κεντρική Τράπεζα επιθυμεί να αυξήσει την ποσότητα χρήματος στην οικονομία, μπορεί να πετύχει την αύξηση αυτή, αν μειώσει το ποσοστό των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων των Εμπορικών Τραπεζών π.χ, από 20% σε 15%.

Στην περίπτωση αυτή οι Εμπορικές Τράπεζες στο πιο πάνω παράδειγμά μας, θα διαπιστώσουν ότι έχουν (50 X 20%) 10 ΔΙΣ σε μορφή Ρευστών Διαθεσίμων στα ταμεία τους, ενώ είναι υποχρεωμένες να διατηρήσουν Ρευστά Διαθέσιμα μόνο (50 X 15%) 7,5 ΔΙΣ ΔΡΧ.

Οι Εμπορικές Τράπεζες έχουν τώρα τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τα πλεονάζοντα (ελεύθερα) ρευστά διαθέσιμα (10 - 7,5) 2,5 ΔΙΣ για τη χορήγηση δανείων στους πελάτες τους. Με τον τρόπο αυτό η ποσότητα του χρήματος στην οικονομία θα αυξηθεί.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι ο κύριος σκοπός των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων που μπορεί να διατηρούνται στα ταμεία των εμπορικών τραπεζών δεν είναι η κάλυψη (ασφάλεια) των καταθέσεων Όψεως του κοινού στις εμπορικές τράπεζες, για να είναι σε θέση οι τράπεζες αυτές να πληρώνουν τις καταθέσεις Όψεως σε πρώτη ζήτηση.

Ο βασικότερος σκοπός τους είναι να παρέχουν τη δυνατότητα στην κεντρική Τράπεζα να ελέγχει το σύνολο των καταθέσεων Όψεως που μπορεί να δημιουργήσουν οι Εμπορικές Τράπεζες.

Συμπερασματικά: Με την επιβολή και μεταβολή των ποσοστών των Υποχρεωτικών

Ρευστών Διαθεσίμων, η κεντρική Τράπεζα μπορεί να ελέγχει και να ρυθμίζει την προσφορά χρήματος και τη χρηματοδότηση της οικονομίας.

Μειονεκτήματα της Πολιτικής των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων

Η Πολιτική των υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων είναι ένα ισχυρό όπλο που μπορεί να χρησιμοποιήσει η κεντρική Τράπεζα για τον έλεγχο και τη ρύθμιση της πιστοδοτικής ικανότητας των Εμπορικών Τραπεζών και επομένως, της ποσότητας χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία.

Η πολιτική αυτή παρόλο που έχει μεγάλη αποτελεσματικότητα, όσου αφορά το σκοπό στόχου που επιδιώκει, δηλ, τη μείωση ή αύξηση της ποσότητας χρήματος στην οικονομία, δεν χρησιμοποιείται τόσο συχνά από την Κεντρική Τράπεζα, διότι παρουσιάζει ορισμένα μειονεκτήματα, τα κυριότερα από τα οποία είναι τα εξής,

α. Η πολιτική των Υ.Ρ.Δ. απαιτεί σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα για να φέρει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, δηλ. τη μεταβολή (αύξηση ή μείωση) της ποσότητας χρήματος στην οικονομία, από τη στιγμή που η κεντρική Τράπεζα αποφασίσει και γνωστοποιήσει την απόφασή της για τη μεταβολή των Υ.Ρ.Δ., μέχρις ότου οι Εμπορικές Τράπεζες αναπροσαρμόσουν και τα Ρευστά Διαθέσιμά τους και τη χορήγηση των πιστώσεων (δανείων).

β. Η πολιτική αυτή επειδή εφαρμόζεται ενιαία για όλες τις Εμπορικές Τράπεζες, χωρίς καμία διάκριση, χωρίς δηλ. να λαμβάνει υπόψιν της τις συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες και ειδικές συνθήκες ρευστότητας και χρηματοδότησης κάθε μιας τράπεζας, έχει σαν αποτέλεσμα να ευνοεί ορισμένες τράπεζες και να καθιστά δυσμενέστερη τη θέση άλλων τραπεζών.

γ. Η πολιτική των Υ.Ρ.Δ. δεν παρουσιάζει - ευκαμψία με την εύνοια ότι η κεντρική Τράπεζα δεν μπορεί να μεταβάλλει συχνά τα ποσοστά των Υ.Ρ.Δ., διότι με τις συχνές μεταβολές του ποσοστού αυτού, κλονίζεται η εμπιστοσύνη του κοινού στο τραπεζικό σύστημα, πράγμα που έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία της Χώρας.

δ. κατά την εφαρμογή της πολιτικής των Υ.Ρ.Δ., κάθε μεταβολή του ποσοστού των Υ.Ρ.Δ. δημοσιεύεται στον τύπο και συνεπώς, γίνεται γρήγορα γνωστή στο ευρύτερο κοινό, με αποτέλεσμα να μειώνεται η εμπιστοσύνη του κοινού στο εμπορικό τραπεζικό σύστημα. Αυτό φυσικά, έχει δυσμενείς επιπτώσεις στη χρηματοδότηση της οικονομίας και επομένως στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι, ο κλονισμός της εμπιστοσύνης του ευρύτερου κοινού στο τραπεζικό (χρηματοδοτικό) σύστημα της χώρας, και μέσω αυτού διοχετεύονται οι αποταμιεύσεις του στις παραγωγικές επενδύσεις, έχει τις εξής συνέπειες:

- α. Μείωση των παραγωγικών επενδύσεων.**
- β. Μείωση της παραγωγικότητας και της παραγωγής.**
- γ. Μείωση των κερδών ή αύξηση των ζημιών των επιχειρήσεων και μείωση του εισοδήματος των εργαζομένων,**
- δ. Μείωση των καταναλωτικών και παραγωγικών δαπανών.**
- ε. Μείωση της απασχόλησης και αύξηση της ανεργίας.**

Γενικά:

Ο κλονισμός της εμπιστοσύνης του κοινού στο τραπεζικό σύστημα της χώρας μπορεί να οδηγήσει την οικονομία στην καμπή και ύφεση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι νομισματικές αρχές με τις πολιτικές που αναφέραμε πιο πάνω δηλ. με την πολιτική των Υποχρεωτικών Ρευστών Διαθεσίμων, την πολιτική του Προεξοφλητικού Επιτοκίου, την Πολιτική της Ανοικτής Αγοράς και την πολιτική των Δημοσίων Καταθέσεων, επιδιώκουν να επηρεάσουν τη συνολική ποσότητα προσφοράς χρήματος, καθώς και το συνολικό ύψος της χρηματοδότησης της οικονομίας, με σκοπό την ρύθμιση και έλεγχο της οικονομικής δραστηριότητας για την επίτευξη υψηλού βαθμού οικονομικής προόδου της οικονομίας.

Πολλές φορές οι πολιτικές (τα μέτρα) που αναπτύξαμε παραπάνω, δεν θεωρούνται ικανοποιητικά και αποτελεσματικά για την επίτευξη των στόχων της νομισματικής και της γενικότερης οικονομικής πολιτικής του Κράτους.

Αυτό συμβαίνει, διότι η οικονομική πολιτική του Κράτους δεν ενδιαφέρεται μόνο για τη ρύθμιση και έλεγχο της συνολικής ποσότητας προσφοράς χρήματος στην οικονομία ή για το σύνολο των τραπεζικών πιστώσεων, δηλ. για το συνολικό ύψος της χρηματοδότησης της οικονομίας, αλλά παράλληλα ενδιαφέρεται και για τη σύνθεση των πιστώσεων.

Βασικός σκοπός της νομισματικής και οικονομικής πολιτικής του Κράτους είναι η βελτίωση της κατανομής των παραγωγικών πόρων της χώρας, της σύνθεσης των επενδύσεων και της καταναλωτικής δαπάνης.

Τα ειδικά αυτά μέτρα αποτελούν την πιστωτική πολιτική και περιλαμβάνουν τους ειδικούς ή ποιοτικούς ελέγχους, με τους οποίους ελέγχεται η συμπεριφορά του εμπορικού τραπεζικού συστήματος και ακόμη του εξωτραπεζικού κοινού.

Ι. Έλεγχος των Επιτοκίων των Εμπορικών Τραπεζών.

Η κεντρική τράπεζα, μπορεί να θέσει υπό τον έλεγχό της τα επιτόκια των εμπορικών τραπεζών και να τα χρησιμοποιεί έτσι ως παραμέτρους κατά την άσκηση της νομισματικής πολιτικής της. Ένας τρόπος άμεσου ελέγχου των επιτοκίων αυτών, είναι η άμεση σύνδεση των επιτοκίων αυτών με τα ίδια της επιτόκια.

Παραδείγματος χάρη, μπορεί η κεντρική τράπεζα να ορίσει ότι τα επιτόκια χορηγήσεων δανείων των εμπορικών τραπεζών πρέπει να είναι π.χ. 2,5 ~ κατώτερα των επιτοκίων χορηγήσεων δανείων επί ενέχυρο εκ μέρους της κεντρικής τράπεζας ή ότι η διαφορά τους να κυμαίνεται π.χ. μεταξύ 1,5 - 3,0% κάτω από τα επιτόκιά της.

Ετσι όταν η κεντρική τράπεζα προβαίνει σε αύξηση (μείωση των επιτοκίων της, σημειώνεται αυτόματα αύξηση (μείωση) και των επιτοκίων χορηγήσεων των εμπορικών τραπεζών.

Το ίδιο ακριβώς μπορεί να συμβεί και στα επιτόκια καταθέσεων. Παραδείγματος χάρη, η κεντρική τράπεζα ορίζει ότι τα επιτόκια καταθέσεων ταμειυτηρίου των εμπορικών τραπεζών πρέπει να κυμαίνονται π.χ. μεταξύ 1,3 - 2,6% κάτω των επιτοκίων, τα οποία προσδιορίζεται ίδια για τη διάθεση χρηματογράφων (κρατικών ομολογιών) στην ανοικτή αγορά (χρηματιστήριο αξιών)

II. Διαφοροποίηση των Όρων Δανεισμού.

Από τα σπουδαιότερα μέτρα της κατηγορίας αυτής είναι η διαφοροποίηση του επιπέδου των επιτοκίων στις χορηγήσεις δανείων από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Ο καθορισμός διαφορετικών επιπέδων επιτοκίου βασικό σκοπό έχει την ενθάρρυνση παραγωγικών επενδύσεων σε κλάδους που έχουν ενοίωνες μεσομακροπρόθεσμες προοπτικές και οι οποίοι θεωρούνται σημαντικοί για την ανάπτυξη της εθνικής Οικονομίας.

Για την ενθάρρυνση τέτοιου είδους επενδύσεων μπορεί να εφαρμοστούν μέτρα αναφερόμενα στη διάρκεια των δανείων, στο συνολικό ύψος των δανείων, τις εγγυήσεις κλπ.

V. Ευνοϊκή Μεταχείριση των Πιστωτικών Ιδρυμάτων που Ενισχύουν τις Παραγωγικές Επενδύσεις.

Ο νομισματικός φορέας για την ενίσχυση και ανάπτυξη των παραγωγικών επενδύσεων μπορεί να επιδοτεί ή και να μεταχειρίζεται ευνοϊκότερα τα πιστωτικά εκείνα ιδρύματα που χρηματοδοτούν παραγωγικές επενδύσεις και αποφεύγουν να χορηγούν δάνεια για μη παραγωγικές επενδύσεις.

VI. Έλεγχος της Επενδυτικής Πολιτικής των Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Ο έλεγχος αυτός συνίσταται στην υποχρέωση ορισμένων πιστωτικών ιδρυμάτων να επενδύουν τα ρευστά διαθέσιμά τους σε τίτλους του Δημοσίου. Ορισμένα Πιστωτικά Ιδρύματα μπορεί να υποχρεώνουν να εξειδικευτούν στη χορήγηση μόνο ορισμένης κατηγορίας δανείων, όπως π.χ. στεγαστικών, βιοτεχνικών, δανείων προς τις δημόσιες επιχειρήσεις κλπ.

VII. Μέτρα Ελέγχου των Εισαγωγών.

Τα μέτρα αυτά συνίστανται στην υποχρέωση της κατάθεσης προκαταβολής στην Κεντρική Τράπεζα ενός ποσοστού της αξίας του εμπορεύματος που πρόκειται να εισαχθεί. Τα μέτρα αυτά έχουν σκοπό του περιορισμό των εισαγωγών.

VIII. Άσκηση Εκλεκτικής Πιστωτικής Πολιτικής από την κεντρική Τράπεζα κατά την Άμεση Χρηματοδότηση του Εξωτερικού Τομέα.

Η κεντρική Τράπεζα μπορεί να χρηματοδοτήσει άμεσα ορισμένες μονάδες του εξωτραπεζικού τομέα και κατά τη χρηματοδότηση αυτή μπορεί να ασκήσει εκλεκτική - διαφοροποιημένη πιστωτική πολιτική.

Στην περίπτωση αυτή, τα δάνεια χορηγούνται συνήθως στο Κράτος, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, σε λοιπές επιχειρήσεις που κατέχουν σημαντικές θέσεις στην Εθνική Οικονομία, όπως π.χ. επιχειρήσεις υποανάπτυκτων περιοχών, παραμεθόριων περιοχών, εξαγωγικές επιχειρήσεις, αγροτικούς συνεταιρισμούς κ.α.

Μπορεί επίσης η Κεντρική Τράπεζα να διευκολύνει τη χορήγηση δανείων από τις τράπεζες προς εξωτραπεζικές επιχειρήσεις ή προς άλλες τράπεζες με παροχή εγγυήσεων υπέρ των δανειοληπτών.

Άσκηση επεκτατικής συσταλτικής πολιτικής επιβάλλει διεύθυνση (περιστολή) των παραπάνω δανείων και των εγγυήσεων της Κεντρικής Τράπεζας.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η αποτελεσματικότητα της Νομισματικής και της Πιστωτικής Πολιτικής εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τη σχέση που υπάρχει μεταξύ της Κεντρικής Τράπεζας και τον εμπορικού τραπεζικού συστήματος.

Θα πρέπει να υπάρχει θετική ανταπόκριση εκ μέρους τον εμπορικού τραπεζικού συστήματος ακόμα και τον εξωτραπεζικού κοινού και κυρίως των επιχειρηματιών σε κάθε κατεύθυνση που δίνει η Κεντρική Τράπεζα μέσω της οποίας η Κυβέρνηση ασκεί την Νομισματική της Πολιτική.

Αν η ανταπόκριση του εμπορικού τραπεζικού συστήματος και του επιχειρηματικού κόσμου δεν είναι θετική ή είναι πολύ ασθενής, τότε είναι βέβαιο ότι, η Νομισματική και Πιστωτική Πολιτική της Κυβέρνησης δεν φέρει τα επιδιωκόμενα (επιθυμητά) αποτελέσματα για να πετύχει τους νομισματικούς και τους γενικότερους οικονομικούς στόχους της.

ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Κατά τις μεταπολεμικές δεκαετίες, οι πιστωτικοί περιορισμοί, οι εξειδικευμένοι πιστωτικοί κανόνες, τα διοικητικά καθοριζόμενα επιτόκια και οι συναλλαγματικοί περιορισμοί που ίσχυσαν στην Ελλάδα αποτέλεσαν ένα σύνολο μέτρων που σαν στόχο είχαν την κεντρικά ελεγχόμενη διαχείριση των αποταμιευτικών και συναλλαγματικών πόρων της οικονομίας. Με αυτά τα μέτρα εξασφαλιζόταν η διοχέτευσή τους στις δραστηριότητες εκείνες στις οποίες οι εκάστοτε κυβερνήσεις έδιναν υψηλή προτεραιότητα για λόγους Κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής. (I).

Σι διατήρηση όμως για μεγάλο χρονικό διάστημα των περιορισμών αυτών, είχε δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στον εκσυγχρονισμό και την ανταγωνιστικότητα του τραπεζικού συστήματος, όσο και στην ορθολογική κατανομή των πιστώσεων.

Οι περισσότερες από τις ουσιαστικές μεταβολές στο σύστημα νομισματοπιστωτικών κανόνων και διοικητικά καθοριζόμενων επιτοκίων πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια περίπου.

Η ανάγκη για απελευθέρωση του θεσμικού πλαισίου έγινε επιτακτικότερη εξαιτίας των ακόλουθων εξελίξεων:

α. Άρση των συναλλαγματικών περιορισμών κατ' αρχήν στις τρέχουσες συναλλαγές με τα άλλα κράτη - μέλη της Ε.Ο.Κ. και σταδιακά στις συναλλαγές που αφορούν την κίνηση κεφαλαίων.

β. Η προοπτική καθιέρωσης ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς τραπεζικών υπηρεσιών από το 1993 και ο αναμενόμενος οξύτερος ανταγωνισμός που θα αντιμετωπίσουν στα πλαίσια της αγοράς αυτής οι Ελληνικές Τράπεζες.

(I). Το κεφάλαιο αυτό βασίζεται σε εισήγηση με θέμα:

Το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο και η αναμενόμενη εξέλιξή του σε σχέση με την χρηματοδότηση των επιχειρήσεων που ανέπτυξε ο διευθυντής της Διεύθυνσης Νομισματικής Πολιτικής και Τραπεζικών Εργασιών της Τραπέζης της Ελλάδος κ.Ι. ΒΑΧΑΒΙΟΛΟΣ στις 28-29.5.91

A. Οι Υφιστάμενοι Σήμερα Νομισματικοί και Πιστωτικοί κανόνες.

Τώρα, συγκριτικά με το παρελθόν, ελάχιστοι ποσοτικοί περιορισμοί ή απαγορεύσεις παραμένουν σε ισχύ όσον αφορά τη χρηματοδότηση των διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων απ' το Τραπεζικό Σύστημα. Οι κυριότεροι από αυτούς αφορούν στη χρηματοδότηση επενδύσεων αποκλειστικά σε οικόπεδα, επενδύσεων σε μετοχές και χρεόγραφα που δεν αποβλέπουν στην απόκτηση ελέγχον επιχειρήσεων, επενδύσεων σε πολύτιμα μέταλλα και άλλα κινητά πράγματα μεγάλης αξίας που δεν αποτελούν παραγωγικά μέσα, καθώς και στη χρηματοδότηση καταναλωτικών και λοιπών προσωπικών δαπανών. Επίσης υπάρχουν ακόμη περιορισμοί στους όρους πώλησης με πίστωση ειδών διαρκείας στους τελικούς χρήστες είτε για καταναλωτικούς είτε για επαγγελματικούς σκοπούς.

Όσον αφορούν τα διοικητικά καθοριζόμενα επιτόκια χορηγήσεων τα περισσότερα έχουν ήδη εκλείψει με ελάχιστες εξαιρέσεις που αναφέρονται κυρίως στη χρηματοδότηση της βιοτεχνίας με βάση τις ειδικές διατάξεις της απόφασης Ν.Ε. 197/1978 και σε ορισμένες ειδικές κατηγορίες στεγαστικών δανείων. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει καθορίσει μόνο ελάχιστα όρια για τα επιτόκια δανείων κεφαλαίου κίνησης (σήμερα 1896 ετησίως και μεσομακροπρόθεσμων δανείων (σήμερα 17% ετησίως), τα οποία στην πράξη παραμένουν τώρα ανενεργά γιατί άλλοι παράγοντες θέλουν τα επιτόκια τραπεζικών δανείων σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα.

Παράλληλα με την απελευθέρωση, των τραπεζικών χορηγήσεων σε ΔΡΧ έχουν διευρυνθεί και οι δυνατότητες χρηματοδότησης πολλών κατηγοριών επιχειρήσεων σε συνάλλαγμα κυρίως μετά την έκδοση της Πράξης Διοικήσεως Τ.Σ. 1011/1978.

Η πλήρη αξιοποίηση της δυνατότητας δανεισμού σε συνάλλαγμα από τις μη εξαγωγικές επιχειρήσεις προϋποθέτει ανάπτυξη της προθεσμιακής αγοράς συναλλάγματος γιατί αν δεν μπορούν να καλύψουν οι επιχειρήσεις στην αγορά αυτή διατρέχουν πάντα τον κίνδυνο η δυσμενής μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας να υπερκαλύψει το όποιο όφελος απ' τη διαφορά επιτοκίων εσωτερικού και εξωτερικού.

Οι επενδύσεις των τραπεζών σε ομολογιακούς τίτλους που εκδίδουν οι διάφορες επιχειρήσεις δεν υπόκεινται σε περιορισμούς πλέον.

Το ίδιο ισχύει και για τις επενδύσεις των τραπεζών σε νεοεκδιδόμενες μετοχές από νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις ή κατά την αύξηση κεφαλαίου υφιστάμενων επιχειρήσεων με εξαίρεση επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα, όπου απαιτείται προηγούμενη έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος εφόσον η επένδυση δημιουργεί συμμετοχή που υπερβαίνει ποσοστό 20% του κεφαλαίου της επιχείρησης που εκδίδει τις μετοχές.

Υπάρχουν βέβαια και ορισμένοι γενικοί περιορισμοί στη δανειοδοτική και επενδυτική πολιτική των τραπεζών που θεσπίστηκαν με τον Ν.5076/1931 και στοχεύουν στην αποφυγή συγκέντρωσης κινδύνων.

Οι σχετικές διατάξεις προβλέπουν ότι μόνο μετά από ειδική έγκριση των αρμόδιων αρχών μπορούν οι τράπεζες να δανειοδοτούν συγκεκριμένο πελάτη ή να συμμετέχουν σε επιχείρηση με ποσά που υπερβαίνουν το 1/5 του κεφαλαίου τους.

Από την πλευρά των καταθέσεων στις τράπεζες, έχει επέλθει σημαντική απελευθέρωση τόσο ως προς τα επιτόκια που προσφέρουν οι τράπεζες

στους καταθέτες όσο και ως προς τους λοιπούς όρους (διάρκεια, ποινή πρόωρης απόδοσης κλπ.) που τώρα καθορίζονται ελεύθερα από τις Τράπεζες.

Σήμερα το μόνο διοικητικά καθοριζόμενο επιτόκιο καταθέσεων είναι το ελάχιστο επιτόκιο καταθέσεων απλού ταμειυτηρίου (18% ετησίως). Στην παρούσα φάση κρίνεται σκόπιμη η διατήρηση τον ελάχιστου αυτού ορίου ως εργαλείου πολιτικής της Τράπεζας της Ελλάδος προκειμένου:

I. Να διασφαλίζει ότι οι αποταμιευτικές καταθέσεις έχουν μια ελάχιστη

προστασία έναντι του πληθωρισμού και

II. Να ασκεί εμμέσως κάποια πίεση ώστε τα επιτόκια των τίτλων τον

δημοσίου να καθορίζονται σε ρεαλιστικά επίπεδα.

Σταδιακά σε συνδυασμό με την προαναφερθείσα απελευθέρωση των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων έχουν εκλείψει ή θα εκλείψουν στο άμεσο μέλλον και οι επιδοτήσεις επιτοκίων ορισμένων πηγών πορισμού δανειακών κεφαλαίων (καταθέσεις, τραπεζικά ομόλογα) απ' την Αγροτική Τράπεζα, τις Τράπεζες Επενδύσεων και τις κτηματικές Τράπεζες.

Οι επιδοτήσεις επιτοκίων θα περιορίζονται στο εξής μόνο σε ορισμένες ειδικές κατηγορίες δανείων (όπως π.χ. προς σεισμόπληκτους και λοιπούς πληγέντες, για απόκτηση πρώτης κατοικίας, για τη χρηματοδότηση παγίων της βιοτεχνίας με βάση τις ειδικές διατάξεις της απόφασης Ν.Ε. 197/1978) για τα οποία η κυβέρνηση κρίνει ότι πρέπει να επιβαρύνονται με επιτόκια χαμηλότερα απ' αυτά της αγοράς και για τα οποία είναι διατεθειμένη να καλύπτει το κόστος της επιδότησης τον επιτοκίου απ' τον κρατικό Προϋπολογισμό δεδομένου ότι ο σχετικός λογαριασμός από του οποίου καταβάλλονται οι επιδοτήσεις αυτές τροφοδοτείται, στο μέτρο που δεν επαρκούν οι εισφορές των τραπεζών, από κεφάλαια του προϋπολογισμού.

Σημαντική επίπτωση στη ρευστότητα και αποδοτικότητα των εμπορικών τραπεζών και κατ' επέκταση στα επιτόκια των χορηγήσεων τους προς τις επιχειρήσεις έχουν και οι υποχρεωτικές τοποθετήσεις των τραπεζών που υπολογίζονται επί του ύψους των καταθέσεών τους και επιβάλλονται για διαφορετικούς η καθεμιά λόγους.

Πιο συγκεκριμένα, για κάθε 100 ΔΡΧ αύξηση του υπολοίπου των καταθέσεων τους οι εμπορικές τράπεζες πρέπει να καταθέσουν 3,5 ΔΡΧ άτοκα και 4,5 ΔΡΧ έντοκα στην Τράπεζα της Ελλάδος, να επενδύσουν 35 ΔΡΧ σε έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου και να χορηγούν 10 ΔΡΧ σε βιοτεχνικά δάνεια με βάση τις ειδικές διατάξεις της απόφασης της Ν.Ε. 197/1978.

Σε περίπτωση που οι τράπεζες δεν χορηγούν τα πιο πάνω βιοτεχνικά δάνεια υποχρεώνονται να καταθέτουν με επιτόκιο 10% ετησίως τα αντίστοιχα αχρησιμοποίητα ποσά στην Τράπεζα της Ελλάδος, ή αν θέλουν, να επενδύουν ένα μέρος απ' αυτά σε έντοκα γραμμάτια του δημοσίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Άλλοι Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί

Η διεθνοποίηση των εμπορικών συναλλαγών στο 19ο και στον 20ο αιώνα δημιούργησε την ανάγκη για διεθνείς συμφωνίες με βάση τις οποίες θα λειτουργούν οι τράπεζες που μεσολαβούν στις μεγάλες εμπορικές συναλλαγές, για τους τρόπους αντιμετώπισης νομισματικών κρίσεων. Ακόμη, για τη χρηματοδότηση της διεθνούς οικονομίας και κυρίως των χωρών εκείνων που έχουν μεγάλα συναλλαγματικά προβλήματα.

Για πάρα πολλά χρόνια, όμως, δεν κατορθώθηκε να δημιουργηθεί μια διεθνής τράπεζα, κοινής αποδοχής, η οποία να συμβάλλει στην ουσιαστική ρύθμιση θεμάτων που είχαν σχέση με τη διεθνή νομισματική κατάσταση και τις διεθνείς τραπεζικές εργασίες.

Σ' ολόκληρη τη διάρκεια ζωής του αποικιοκρατικού συστήματος οι κεντρικές τράπεζες των μητροπολιτικών κέντρων ήσαν εκείνες που επιλαμβάνονταν όλων των προβλημάτων που είχαν σχέση με τις ισοτιμίες των νομισμάτων που κυκλοφορούσαν στον αποικιακό χώρο καθώς και με τους όρους που θα έπρεπε να πληρούν οι τράπεζες που δραστηριοποιούνται στο διεθνές εμπόριο και στη διεθνή κίνηση κεφαλαίων.

Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών

Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο έπρεπε να ρυθμισθούν τα τεράστια χρέη που είχε η ηττημένη Γερμανία έναντι των συνασπισμένων δυνάμεων που είχαν βγει νικήτριες.

Υστερα από αρκετές διαπραγματεύσεις δημιουργήθηκε στη Βασιλεία της Ελβετίας η **Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών** με κύρια αποστολή τη ρύθμιση των οφειλών της Γερμανίας από πολεμικές επανορθώσεις. Όμως, η διεθνής κρίση και η άνοδος στην εξουσία των Γερμανών ναζί υποχρέωσε τους ιδρυτές της Τ.Δ.Δ. να διαφοροποιήσουν την αποστολή αυτής της πρώτης

υπερεθνικής τράπεζας, που δημιουργήθηκε με κοινή συμφωνία διαφόρων χωρών.

Μια βασική αποστολή της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών είναι η οργάνωση των συγκεντρώσεων διοικητών κεντρικών τραπεζών για να επιλυθούν κύρια ζητήματα που έχουν σχέση, κυρίως, με διεθνή νομισματικά ζητήματα. Στις συγκεντρώσεις αυτές, οι αρμόδιοι εκπρόσωποι των διαφόρων χωρών εκφράζουν τις απόψεις τους και επιδιώκεται, μέσα από διαπραγματεύσεις, να συμφωνηθούν τρόποι που θα συμβάλλουν στην πραγματοποίηση της διεθνούς νομισματικής σταθερότητας, στη διευκόλυνση της διεθνούς κίνησης κεφαλαίων, στην προώθηση του διεθνούς εμπορίου και της οικονομικής ανάπτυξης. Στα πλαίσια της ίδιας αποστολής της Τ.Δ.Δ. έγιναν στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας σημαντικές συζητήσεις διοικητών κεντρικών τραπεζών για την προώθηση της «φιλελευθεροποίησης» στον τραπεζικό τομέα και για την κατάργηση όλων των εμποδίων που θέτουν οι εθνικές αρχές στην είσοδο ξένων τραπεζών.

Μέσα από αυτές τις διαπραγματεύσεις χαράζονται και κοινές γραμμές όσον αφορά την άσκηση των εθνικών νομισματοποιστωτικών πολιτικών. Έτσι, οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών, με την έγκριση των κυβερνήσεων τους, προχωρούν σε εθνικό επίπεδο πλέον στην υιοθέτηση ρυθμίσεων που είναι σύμφωνες με τις γενικές κατευθύνσεις που έχουν υιοθετηθεί στις συνεδριάσεις των διοικητών των κεντρικών τραπεζών.

Επίσης, η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών εκδίδει περιοδικές εκθέσεις σχετικά με την πορεία των διεθνών τραπεζικών εργασιών. Τα στοιχεία που δημοσιεύονται προέρχονται από τις τράπεζες των διαφόρων χωρών, οι οποίες οφείλουν να υποβάλλουν «δηλώσεις» σχετικά με το ύψος των απαιτήσεων και υποχρεώσεων που έχουν έναντι τρίτων (που βρίσκονται σε άλλες χώρες), για την ποσοστιαία κατανομή των βραχυπρόθεσμων και

μακροπροθέσμων υποχρεώσεων στο σύνολο των απαιτήσεων που έχουν οι τράπεζες της κάθε χώρας, κλπ.

Επίσης, η Τ.Δ.Δ. δίνει συγκεκριμένα στοιχεία για την πορεία των εργασιών των μεγάλων χρηματαγορών, τις εκδόσεις νέων ομολογιακών δανείων, την κατανομή των διεθνών δανείων που εγκρίθηκαν με βάση το νόμισμα στο οποίο θα γίνει η εξόφληση κλπ.

Τα στοιχεία που δημοσιεύει η Τ.Δ.Δ. έχουν πολύ μεγάλη αξία και είναι αποδεκτά από όλους, επειδή επιτρέπουν τη συναγωγή συμπερασμάτων όσον αφορά τη φερεγγυότητα των διαφόρων αγορών, τις τάσεις που διαγράφονται στις εκδόσεις νέων δανείων, την εκταμίευση συναλλαγματικών πόρων από τις διάφορες ομάδες χωρών για την αποπληρωμή εξωτερικών χρεών κλπ.

Η Τ.Δ.Δ. δεν αποτελεί μόνο ένα όργανο για τη διευκόλυνση της χάραξης της διεθνούς νομισματοπιστωτικής και οικονομικής πολιτικής, αλλά αποτελεί η ίδια και ένα υπερεθνικό χρηματοδοτικό οργανισμό. Συμμετέχει, ειδικότερα, μαζί με άλλες κεντρικές τράπεζες, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και με μεγάλους πιστωτικούς οργανισμούς στην παροχή οικονομικής συνδρομής σε χώρες οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά συναλλαγματικά προβλήματα. Η συνδρομή αυτή αποβλέπει στην αντιμετώπιση σοβαρών προβλημάτων, αλλά με την προϋπόθεση ότι η χώρα που εξασφαλίζει τη διεθνή συνεργασία «σοβαρών» χρηματοδοτών οργανισμών οφείλει να ακολουθήσει εκείνες τις οικονομικές πολιτικές που θα άρουν όλα τα αίτια δημιουργίας μεγάλων «**συναλλαγματικών ανοιγμάτων**». Η εξόφληση των διεθνών χρεών και η άντληση νέων διεθνών πιστώσεων εξασφαλίζεται σε υπερχρεωμένες χώρες με την προϋπόθεση ότι αυτές θα περικόψουν σημαντικά τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα, και καταργήσουν μονοπωλιακές συνθήκες που συντηρούν υψηλές δαπάνες παραγωγής, θα προχωρήσουν στην ενίσχυση του εσωτερικού ανταγωνισμού; οι επιχειρήσεις θα διαμορφώνουν μόνες τους τις τιμές πώλησης των προϊόντων τους κλπ.

Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών αξιοποιήθηκε αρκετά από τις χώρες της ΕΟΚ, επειδή η πρώτη είναι ένας υπερεθνικός οργανισμός με μεγάλο κύρος και η οποία παραμένει «ουδέτερη» σε προσωρινές προστριβές μεταξύ των χωρών - μελών. Έτσι, η Τ.Δ.Δ. χρησιμοποιείται για να μεσολαβήσει στην οργάνωση των εργασιών για τη σύναψη δανείων σημαντικού ύψους, προκειμένου να υποστηριχθεί η κοινοτική χαλυβουργία, που είναι η «ραχοκοκαλιά» της κοινοτικής βιομηχανίας (αυτοκινητοβιομηχανία, βιομηχανίες αντικειμένων από μέταλλο κλπ). Η χρηματοδότηση αυτή γίνεται με βάση την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ανθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ).

Η Τ.Δ.Δ. επιβλέπει, επίσης, την ομαλή λειτουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, που τέθηκε σε λειτουργία στη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, όταν αποδεσμεύθηκε το αμερικανικό δολάριο από το χρυσό και ξέσπασαν απανωτές κρίσεις που κλόνισαν ολόκληρο το διεθνές νομισματικό σύστημα. Στα πλαίσια αυτής της δραστηριότητας, η Τ.Δ.Δ. παρακολουθεί την πορεία της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Μονάδας σε σχέση με τα άλλα «σκληρά νομίσματα», τον όγκο των δανείων που συνάπτονται σε Ε.Ν.Μ., τις νομισματοπιστωτικές εξελίξεις όπου σημειώνονται στις χώρες - μέλη της ΕΟΚ κλπ. Ακόμη, η Τ.Δ.Δ. παρακολουθεί την κίνηση των λογαριασμών που έχουν οι χώρες-μέλη της ΕΟΚ στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας.

Επίσης, η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών ασχολείται και με αγοραπωλησίες χρυσού.

Η ίδια υπερεθνική τράπεζα λέγεται και (**κεντρική τράπεζα των κεντρικών τραπεζών**) επειδή μεγάλο μέρος του μετοχικού της κεφαλαίου ανήκει σε κεντρικές τράπεζες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Τ.Δ.Δ. ελέγχεται

έμμεσα διαφορετικούς εθνικούς φορείς με αποτέλεσμα να παραμένει «ουδέτερη και να εκτελεί τις συγκεκριμένες αποστολές που της έχουν

αναθέσει. Επιπλέον, αν και μετοχές της Τ.Δ.Δ. έχουν διατεθεί σε ιδιώτες, εντούτοις μόνο οι κεντρικές τράπεζες έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν αποφάσεις για τις δραστηριότητες της Τράπεζας.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Από το 1945 άρχισε να λειτουργεί με πρωτοβουλία των ΗΠΑ, το **Διεθνές Νομισματικό Ταμείο**, που έχει πολλαπλές δραστηριότητες και συμμετέχει άμεσα στην επίλυση σοβαρών οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν κυρίως οι υπερχρεωμένες αναπτυσσόμενες χώρες. Όταν πρωτολειτούργησε το Δ.Ν.Τ. επιδιωκόταν η δραστηριοποίησή του με σκοπό την τόνωση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, την αποφυγή μεγάλων ανισορροπιών στα ισοζύγια πληρωμών των χωρών-μελών του Δ.Ν.Τ. και στην απότροπή εντόνων διακυμάνσεων στις μεταξύ των νομισμάτων ισοτιμίες, που μπορεί να προκύψουν από περιορισμό των συναλλαγματικών διαθεσίμων και άλλους παράγοντες.

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων οι χώρες-μέλη του Δ.Ν.Τ. όφειλαν να διατηρούν την ισοτιμία του νομίσματός τους σε ορισμένα επίπεδα και να μη μεταβάλλονται, παρά ως ένα μικρό ποσοστό, σε σχέση με το δολάριο των ΗΠΑ και ως προς το χρυσό. Βέβαια, μετά το 1971 ο στόχος αυτός δεν ήταν δυνατό να υλοποιηθεί πλέον και το Δ.Ν.Τ. έπαιξε ενεργότερο ρόλο στην αντιμετώπιση των οξυμένων συναλλαγματικών προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι χώρες-μέλη του.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 έγιναν προσπάθειες για να διευρυνθεί η χρήση του (**ειδικού τραβικτικού δικαιώματος**) (ΕΤΔ), ενός καθαρά λογιστικού νομίσματος η αξία του οποίου καθορίζονταν από τη ~ μεταβολή της αξίας ορισμένων νομισμάτων που είχαν μπει σε ένα (**καλάθι νομισμάτων**). Τα ΕΤΔ χρησιμοποιούνται για το διακανονισμό συναλλαγών που γίνονται μεταξύ κρατών-μελών στα πλαίσια του Δ.Ν.Τ. Ωστόσο, το Ε.Τ.Δ. δεν μπορεί να γίνει πλέον (διεθνές νόμισμα), αφενός γιατί οι ΗΠΑ προτιμούν το (**σύστημα**

των κυμαινόμενων ισοτιμιών) και αφετέρου γιατί οι χώρες της ΕΟΚ προωθούν στις διεθνείς οικονομικές και τραπεζικές συναλλαγές την Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα (Ε.Ν.Μ.)

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 οι συνδρομές των κρατών-μελών του Δ.Ν.Τ. άρχισαν να χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση των δυσκολιών που είχαν οι αναπτυσσόμενες χώρες, λόγω της πτώσης των τιμών των πρώτων υλών που εξήγαν. Η μεταφορά των σχετικών πόρων γίνεται στα πλαίσια του Δ.Ν.Τ., χωρίς ωστόσο αυτό να γιγαντωθεί και να αποτελέσει ένα υπερτροφικό διεθνή οργανισμό για το διακανονισμό των μεταξύ των διαφόρων χωρών εμπορικών συναλλαγών.

Στη δεκαετία του 1970 το Δ.Ν.Τ. διαθέτει πόρους σε χώρες που αντιμετωπίζουν συναλλαγματικές δυσκολίες, για να χρηματοδοτήσουν διεθνείς οργανισμούς, οι οποίοι πραγματοποιούν μεγάλες αποθεματοποιήσεις πρώτων υλών, των οποίων οι τιμές πέφτουν στις διεθνείς αγορές. Με την (πολιτική των ρυθμιστικών αποθεμάτων) μειώνεται η διεθνής προσφορά πρώτων υλών και έτσι οι τιμές τους παραμένουν σε ορισμένα επίπεδα, ικανοποιητικά για τις αναπτυσσόμενες χώρες, που στηρίζουν την εσωτερική τους ανάπτυξη σε εξαγωγές λίγων βασικών προϊόντων.

Ο ρόλος του Δ.Ν.Τ. μεγάλωσε σημαντικά μετά την πρώτη και τη δεύτερη πετρελαική κρίση, όταν πολλές χώρες είχαν μια απότομη πτώση των εξαγωγών τους και διεύρυνση των υποχρεώσεων τους σε πετρελαιοεξαγωγικές χώρες και ξένες τράπεζες. Το Ταμείο παίζει έκτοτε πρωταγωνιστικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις που γίνονται μεταξύ υπερχρεωμένων χωρών και δανειστριών τραπεζών.

Οι υπερχρεωμένες χώρες, όταν είναι αδύνατο πλέον να καταβάλλουν τις οφειλόμενες τοκοχρεολυτικές δόσεις για εξωτερικά τους χρέη και συνεχώς ζητούν αναδιαπραγμάτευση των όρων εξόφλησης των δανείων που έχουν εξασφαλίσει από τις ξένες τράπεζες.

Το Δ.Ν.Τ. μεσολαβεί για να εξευρεθούν οι πιστώσεις που χρειάζονται για να μη σταματήσουν οι εισαγωγές εμπορευμάτων εκ μέρους των υπερχρεωμένων χωρών και να μη προκληθεί η οικονομική κατάρρευσή τους. Το Δ.Ν.Τ. φροντίζει να εξευρεθούν βραχυπρόθεσμες πιστώσεις, αλλά παράλληλα να συμβουλεύει τις υπερχρεωμένες να ασκήσουν εκείνες τις εθνικές οικονομικές και νομισματοπιστωτικές πολιτικές που θα επιτρέψουν την οικονομική ανάκαμψή τους και την αποκατάσταση της ισορροπίας στο έντονα ελλειμματικό εξωτερικό εμπορικό ισοζύγιο. Οι συνταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για την επίλυση των οξυμένων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι υπερχρεωμένες είναι, συνήθως, οι εξής:

Καταπολέμηση του πληθωρισμού, με μείωση των κρατικών ελλειμμάτων, συμπίεση των δαπανών των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών και «πάγωμα» των αποδοχών των απασχολουμένων στο δημόσιο τομέα. Η συμπίεση των δημοσίων δαπανών ενδέχεται να συνοδεύεται από διεύρυνση της φορολογίας, καταπολέμηση της «φοροαποφυγής» και αναπροσαρμογή των τιμών για τις υπηρεσίες που παρέχουν οι εθνικοί οργανισμοί τηλεπικοινωνιών, μεταφορών κλπ, με βάση το πραγματικό κόστος των σχετικών υπηρεσιών.

- Περιορισμός των κρατικών ελέγχων στις εισαγωγές εμπορευμάτων; προκειμένου να ενταθεί ο εσωτερικός ανταγωνισμός και να εξαναγκασθούν οι ντόπιες επιχειρήσεις να εκσυγχρονίσουν την παραγωγή τους και να συμπίεσουν τις δαπάνες παραγωγής.

- Απελευθέρωση της ιδιωτικής οικονομίας και των τραπεζών από κρατικούς περιορισμούς; που θέτουν εμπόδια στην ανάπτυξη της δραστηριότητάς τους, στον καθορισμό από αυτές τις ίδιες των τιμών για τα εμπορεύματα που πωλούν και για τις υπηρεσίες που παρέχουν. Με αυτή την πολιτική επιδιώκεται αφενός η αύξηση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, ώστε να κάνουν νέες επενδύσεις και να προχωρήσουν στον

εκσυγχρονισμό των παραγωγικών δραστηριοτήτων τους, και αφετέρου να ενισχύσουν τον ενδοτραπεζικό ανταγωνισμό για να μειωθεί το κόστος δανεισμού» των επιχειρήσεων από τις τράπεζες.

Υιοθέτηση εισοδηματικής πολιτικής στον ιδιωτικό τομέα που να επιτρέπει καθορισμό των αμοιβών ανάλογα με τις προσωρινές δυνατότητες της οικονομίας. Η εισοδηματική αυτή πολιτική μεταφράζεται σε «πάγωμα» ή και μείωση σε σταθερές του τιμές των αποδοχών που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις των υπερχρεωμένων χωρών στους εργατοϋπαλλήλους που απασχολούν.

- Υποτίμηση του εθνικού νομίσματος σε σχέση με το αμερικανικό δολάριο, για να ενισχυθούν οι εξαγωγικές επιχειρήσεις, που θα διευρύνουν τις πωλήσεις τους από τη διάθεση στη διεθνή αγορά πιο φθηνών προϊόντων. Με την αναπροσαρμογή της εξωτερικής αξίας του νομίσματος της υπερχρεωμένης χώρας αυτή όχι μόνο καταφέρνει να περιορίσει το έλλειμμα του εξωτερικού εμπορικού ισοζυγίου της, αλλά και αυξάνει τις συναλλαγματικές εισπράξεις από εξαγωγές, για να εξυπηρετηθεί στη συνέχεια το εξωτερικό χρέος της ίδιας χώρας προς τις ξένες δανείστριες τράπεζες.

Η ανωτέρω πολιτική, που με τη μια ή την άλλη μορφή υιοθετείται από υπερχρεωμένες χώρες που ζητούν τη βοήθεια του Δ.Ν.Τ., κατακρίνεται, επειδή οδηγεί σε «αυστηρή λιτότητα», που συμπιέζει τα λαϊκά εισοδήματα. Πρέπει να τονισθεί, όμως, ότι η υιοθέτηση τέτοιων πολιτικών δεν επιβάλλεται από το Δ.Ν.Τ. αλλά αποτελούν εγγύηση ότι θα προχωρήσει η εξυγίανση της οικονομίας και, συνεπώς, μπορούν να ανασταλούν οι πληρωμές ληξιπροθέσμων υποχρεώσεων των αναπτυσσομένων και να εξασφαλισθούν νέες πιστώσεις από τις διεθνείς τράπεζες.

Το Δ.Ν.Τ. δεν είναι χρηματοδοτικός οργανισμός επιβολής κάποιας συγκεκριμένης οικονομικής πολιτικής, όπως νομίζουν πολλοί, αλλά ορ-

γανισμός με συμβουλευτικό χαρακτήρα για τις κυβερνήσεις. Οι εκθέσεις του Δ.Ν.Τ. για την οικονομική κατάσταση όλων των χωρών καταρτίζονται με συγκεκριμένα κριτήρια και προβλέπουν την υιοθέτηση οικονομικών μέτρων που να συμβάλλουν, μεταξύ άλλων, στην αποδοτικότερη λειτουργία του εθνικού τραπεζικού συστήματος.

Η συμβολή του Δ.Ν.Τ στην επίλυση σοβαρών προβλημάτων, που αντιμετωπίζονται στις διεθνείς τραπεζικές σχέσεις, είναι πάρα πολύ μεγάλη. Η λειτουργία του Ταμείου, που διαθέτει πόρους (εισφορές) από αρκετές δεκάδες χωρών, αποτελεί εγγύηση για τις τράπεζες που χορηγούν δάνεια σε αναπτυσσόμενες χώρες, η εξόφληση των οποίων παρουσιάζει μεγάλα ρίσκα.

Η Παγκόσμια Τράπεζα

Η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης ιδρύθηκε και άρχισε να λειτουργεί το 1946 και παρέχει μακροπρόθεσμα δάνεια σε ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς εξοφλητέα σε δέκα ή και περισσότερα ακόμη χρόνια. Τα δάνεια που χορηγεί η **(Παγκόσμια Τράπεζα)** είναι ιδιαίτερα ευνοϊκά, επειδή τα επιτόκια καθορίζονται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, χαμηλότερα εκείνων που θα εξασφαλιζόνταν από τους δανειολήπτες εάν τα αντλούσαν μόνοι τους από τη διεθνή κεφαλαιαγορά. Η Παγκόσμια Τράπεζα καταφέρνει να δανείσει με ευνοϊκούς όρους μεγάλους ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς χωρών-μελών της, επειδή οι τελευταίες εγγυώνται την εξόφληση των δανείων. Από την άλλη πλευρά, οι μεγάλες τράπεζες, που ασχολούνται με τις χορηγήσεις διεθνών δανείων, δέχονται να δανείσουν την Παγκόσμια Τράπεζα, αφού αυτή αποτελεί ένα υπερεθνικό χρηματοδοτικό οργανισμό, τα μέλη του οποίου είναι δεκάδες χώρες και ανάμεσα σ' αυτές συμπεριλαμβάνονται και οι πλέον εκβιομηχανισμένες χώρες του κόσμου.

Η Παγκόσμια Τράπεζα αναδανείζει τα κεφάλαια που συγκεντρώνει από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές με επιτόκιο λίγο υψηλότερο εκείνου με το οποίο δανείσθηκε η ίδια. Με τη διαφορά των επιτοκίων δανεισμού και αναδανεισμού η Παγκόσμια Τράπεζα καταφέρνει να καλύψει τις δαπάνες της και να διευρύνει τις χρηματοδοτήσεις της.

Τα μακροπρόθεσμα δάνεια που χορηγεί η Παγκόσμια Τράπεζα προορίζονται κυρίως για τη χρηματοδότηση μεγάλων έργων υποδομών, που είναι απαραίτητα για την προώθηση της ανάπτυξη όλων των τομέων και κλάδων και οικονομίας (έργα εξηλεκτρισμού, δημιουργία νέων έργων και επέκταση σιδηροδρομικών και οδικών δικτύων κλπ). Τα έργα αυτά δεν έχουν άμεση απόδοση, αλλά συντελούν στην άνοδο της αποδοτικότητας των διαφόρων οικονομικών κλάδων που αξιοποιούν τα μεγάλα έργα υποδομής. Επιπλέον, στις εργασίες κατασκευής μεγάλων έργων με δάνεια της Παγκόσμιας Τράπεζας συμμετέχουν ξένες τεχνικές εταιρίες και τράπεζες, οι οποίες, άλλωστε, φροντίζουν να υποστηριχθούν από τους εκπροσώπους των κυβερνήσεών τους οι αιτήσεις για χορηγήσεις δανείων από την Παγκόσμια Τράπεζα. Έτσι, με τα δάνεια της τελευταίας όχι μόνο γίνονται μεγάλα έργα στις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά και υποβοηθείται η δραστηριοποίηση στον Τρίτο Κόσμο βιομηχανιών και τραπεζών που εδρεύουν στις περισσότερο εκβιομηχανισμένες χώρες.

Αλλά μακροπρόθεσμα δάνεια χορηγεί η Παγκόσμια Τράπεζα και σε μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες κάνουν μεγάλες επενδύσεις στον τομέα της μεταλλευτικής βιομηχανίας, της μεταποιητικής βιομηχανίας και της γεωργίας. Και γι' αυτές τις επενδύσεις συμμετέχουν βιομηχανίες και τράπεζες από τις περισσότερο εκβιομηχανισμένες χώρες, που προσφέρουν κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, προηγμένη τεχνογνωσία, βραχυπρόθεσμες πιστώσεις για τις εταιρίες που θα αναλάβουν να εκτελέσουν ορισμένες εργασίες κλπ.

Τα δάνεια που εγκρίνει η Παγκόσμια Τράπεζα, με σχετικά χαμηλά επιτόκια και «περιόδους χάριτος», χορηγούνται με την προϋπόθεση ότι θα υλοποιηθούν επενδυτικά προγράμματα, τα οποία θα συμβάλλουν στην άνοδο της οικονομικής ευημερίας και στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού των δανειζομένων αναπτυσσομένων χωρών.

Χρειάζεται να προσεχθεί το γεγονός ότι τα μέλη της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι και μέλη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Συνεπώς, σε περίπτωση που μια χώρα δεν εκπληρεί τις δανειακές συμβάσεις της προς τον ένα ή τον άλλο υπερεθνικό χρηματοδοτικό οργανισμό, ενδέχεται να υπάρξει συντονισμός ενεργειών, με σκοπό να εξαναγκασθεί η χρεοφειλέτρια χώρα να εκπληρώσει το σύνολο των υποχρεώσεων της.

Η Παγκόσμια Τράπεζα συμμετέχει, επίσης, σε κοινοπραξίες τραπεζών η οποία αναλαμβάνουν να εξασφαλίσουν σημαντικά ποσά σε αναπτυσσόμενες χώρες,

Άλλη δραστηριότητα της Τράπεζας είναι η κατάρτιση μελετών για τη εξασφάλιση τεχνικής βοήθειας σε κλάδους χωρών, οι οποίοι παρουσιάζουν δυνατότητες γρήγορης ανάπτυξης.

Όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, έτσι και η Παγκόσμια Τράπεζα «συμβουλεύουν» τις κυβερνήσεις των χωρών που λαμβάνουν σημαντικού ύψους δάνεια να προσανατολίζονται στην υλοποίηση οικονομικών πολιτικών που ανεβάζουν την εθνική παραγωγικότητα, υποβοηθούν τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, παρέχουν προστασία στις ξένες επενδυτικές δραστηριότητες και οδηγούν σε περιορισμό των κρατικών δραστηριοτήτων που συνεπάγονται μεγάλα δημοσιονομικά βάρη.

Η Ένωση Διεθνούς Ανάπτυξης

Ιδρύθηκε το 1960 και χορηγεί δάνεια σε κυβερνήσεις και δημόσιους οργανισμούς εξοφλητέα μετά από μεγάλες χρονικές περιόδους (μέχρι και

πενήντα χρόνια) και με επιτόκια πραγματικά πολύ χαμηλά. Τα δάνεια αυτά χρησιμοποιούνται για την εκτέλεση βασικών έργων υποδομής στον τομέα των τηλεπικοινωνιών κλπ. Η Ε.Δ.Α. έχει ίδιες δομές λειτουργίας με αυτές της Παγκόσμιας Τράπεζας. Μέλη της Ένωσης Διεθνούς Ανάπτυξης είναι οι χώρες που είναι μέλη και της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι αρχικές συνεισφορές τους, για τη δημιουργία των πόρων της Ε.Δ.Α. ήταν σε χρυσό και σε συνάλλαγμα για τις περισσότερο εκβιομηχανισμένες χώρες και σε εθνικό νόμισμα και σε μετατρέψιμο συνάλλαγμα για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες-μέλη.

Όπως η Παγκόσμια Τράπεζα έτσι και η Ένωση Διεθνούς Ανάπτυξης αναλαμβάνει την εκπόνηση διαφόρων τεχνικοοικονομικών μελετών για λογαριασμό αναπτυσσομένων χωρών και επιβαρύνεται από τις δαπάνες δραστηριοποίησης στις τελευταίες αποστολών παροχής τεχνικής βοήθειας στις οποίες συμμετέχουν διάφοροι ειδικοί.

Η Διεθνής Χρηματοδοτική Οργάνωση

Άρχισε να λειτουργεί το 1956 με κεφάλαια που συγκεντρώθηκαν από συνεισφορές των χωρών-μελών της Παγκόσμιας Τράπεζας και της Ένωσης Διεθνούς Ανάπτυξης. Ο υπερεθνικός αυτός χρηματοδοτικός οργανισμός συμμετέχει στην εκταμίευση σημαντικών ποσών τα οποία χρησιμοποιούνται αποκλειστικά από ιδιωτικές παραγωγικές μονάδες, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε αναπτυσσόμενες χώρες, παράγοντας προϊόντα για τα οποία η ζήτηση στη διεθνή αγορά παραμένει υψηλή για αρκετά χρόνια.

Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι η Δ.Χ.Ο. αναλαμβάνει μέρος των υποχρεώσεων των χρηματοδοτούμενων ιδιωτικών εταιριών του Τρίτου Κόσμου μετατρέποντας τις υποχρεώσεις που έχει η ίδια σε μετοχές των χρηματοδοτούμενων εταιριών.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

Οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες έχουν μια μακρά παράδοση στις διεθνείς τραπεζικές εργασίες. Γι' αυτό και όταν δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα προχώρησαν στην ίδρυση της **Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων** (1958), η οποία συμμετέχει στη χρηματοδότηση μεγάλων έργων κοινοτικού ενδιαφέροντος. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, στηριζόμενη στη φερεγγυότητα των κρατών-μελών της ΕΟΚ, τα οποία κατέβαλαν τα ποσά που είναι αναγκαία για τη δραστηριοποίησή της, συνάπτει δάνεια στις διεθνείς αγορές με τους καλλίτερους δυνατούς όρους αποπληρωμής τους.

Βασικός στόχος της Ε.Τ.Ε. είναι η εκταμίευση διαφόρων ποσών για να υλοποιηθούν σχέδια για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης στις αποβιομηχανοποιούμενες περιοχές της ΕΟΚ, σε εκείνες που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα διαρθρωτικά και κοινωνικά προβλήματα. Σιγά σιγά όμως η Ε.Τ.Ε. άρχισε να χορηγεί δάνεια σε τρίτες χώρες, που ήσαν συνδεδεμένες με ειδικές συμφωνίες με την ΕΟΚ, ή που ήσαν πρώην αποικίες χωρών-μελών και τώρα απολαμβάνουν ειδικών «προνομιακών καθεστώτων» (ευνοϊκή εισαγωγή εμπορευμάτων στην ΕΟΚ, χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων κλπ, όπως προβλέπονται για τις χώρες της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού, με βάση τις ασυμφωνίες Λομέ).

Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας

Με την υιοθέτηση από τις ΗΠΑ του «συστήματος των κυμαινόμενων νομισματικών ισοτιμιών» η ΕΟΚ έπρεπε να ασκεί μια πολιτική για τη σταθεροποίηση, όσο αυτό ήταν δυνατό, των μεταξύ των κοινοτικών νομισμάτων ισοτιμιών.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου δημιουργήθηκε ένα συγκεκριμένο όργανο, με σκοπό την παρέμβασή του σε περίπτωση σοβαρών αποκλίσεων των μεταξύ των κοινοτικών νομισμάτων ισοτιμιών. Το όργανο αυτό, που

δημιουργήθηκε το 1973, ήταν το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας** (ΕΤΝΣ). Στην περίπτωση κατά την οποία το νόμισμα ενός κράτους-μέλους ανατιμάτο ή υποτιμάτο έντονα σε σχέση με τα άλλα κοινοτικά νομίσματα, τότε το κράτος-μέλος όφειλε να παρέμβει και να προσεγγίσει την ισοτιμία του νομίσματός του προς αυτή των άλλων νομισμάτων της ΕΟΚ. Η προσέγγιση αυτή γινόταν με αγοραπωλησίες συναλλάγματος και με την ευθύνη των κεντρικών τραπεζών.

Για παράδειγμα, εάν το γερμανικό μάρκο ανατιμάτο αρκετά σε σχέση με τα λοιπά νομίσματα, τότε η Μπούντεσμπανκ έπρεπε να μεριμνήσει για την εκ νέου υποτίμησή του. Αυτό μπορούσε να γίνει με αρκετούς τρόπους, αλλά άμεσα το αποτελεσματικότερο μέσο ήταν η πώληση μεγάλων ποσοτήτων μάρκων, οπότε στις αγορές συναλλάγματος η προσφορά μάρκων υπερκάλυπτε τη ζήτηση και έτσι έπεφτε η τιμή του γερμανικού νομίσματος σε σύγκριση με τα άλλα κοινοτικά.

Βέβαια, η κεντρική τράπεζα της Γερμανίας, αντί να υιοθετήσει μια πολιτική αγοραπωλησιών μεγάλων ποσοτήτων μάρκων (ή άλλων κοινοτικών νομισμάτων) μπορούσε να πάρει άλλα μέτρα, όπως, για παράδειγμα, μείωση των επιτοκίων για καταθέσεις σε μάρκα. Σ' αυτή την περίπτωση η μείωση των επιτοκίων καταθέσεων προκαλούσε περιορισμό του ενδιαφέροντος των διεθνών επενδυτών για καταθέσεις σε γερμανικά μάρκα και στρέφονταν σε άλλα νομίσματα με υψηλότερες αποδόσεις.

Σκοπός του Ευρωπαϊκού Ταμείου Νομισματικής Συνεργασίας ήταν να διευκολύνει τη συνεννόηση μεταξύ των κεντρικών τραπεζών για θέματα συναλλαγματικών αναπροσαρμογών. Το Ταμείο, που έχει δική του νομική προσωπικότητα και περιουσία, ανέλαβε να υποστηρίζει βραχυπρόθεσμα το (**νομισματικό φίδι**), το σύστημα με βάση το οποίο οι κεντρικές ισοτιμίες των νομισμάτων των χωρών της ΕΟΚ δεν επιτρεπόταν να περάσουν ορισμένα

όρια. Επειδή σε κάθε κράτος-μέλος αναλογούσαν διαφορετικά ποσά για συναλλαγματικές διορθώσεις, το Ε.Τ.Ν.Σ., έκανε τον καταλογισμό των πιστώσεων που αντιστοιχούσαν για το κάθε κράτος-μέλος.

Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος οι αρμοδιότητες του Ταμείου διευρύνθηκαν: τα κράτη-μέλη υποχρεώθηκαν να δώσουν στο Ταμείο χρυσό και δολάρια και σ' αντάλλαγμα αυτό τους έδωσε Ευρωπαϊκές Νομισματικές Μονάδες (ΕΝΜ). Με τον τρόπο αυτό η ΕΟΚ εξασφάλισε μια υποτυπώδη κεντρική τράπεζα, η οποία είχε δικά της συναλλαγματικά αποθέματα, κυκλοφορούσε ΕΝΜ στις κεντρικές τράπεζες των χωρών της ΕΟΚ (εξέδιδε «νέο χρήμα» κατά κάποιον τρόπο) και παρενέβαινε στις αγορές συναλλάγματος για να αποτρέψει κλονισμό ολόκληρου του κοινοτικού νομισματικού συστήματος.

Με τον κοινοτικό κανονισμό 3181 /78 του Συμβουλίου της ΕΟΚ, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας εξουσιοδοτήθηκε να δέχεται καταθέσεις νομισματικών αποθεμάτων των νομισματικών αρχών των κρατών-μελών της ΕΟΚ και να «εκδίδει ΕΝΜ» έναντι των καταθέσεων αυτών». Ακόμη, το «νέο χρήμα», δηλαδή οι ΕΝΜ, χρησιμοποιείται ως μέσο διακανονισμού πράξεων που γίνονται στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος.

Με την πολιτική που ακολουθείται μακροχρόνια από την ΕΟΚ διαπιστώνεται η πολιτική βούληση για προώθηση της «νομισματικής ενοποίησης», δημιουργία ενός κοινά αποδεκτού νομίσματος και για τη λειτουργία μιας «κεντρικής τράπεζας των ευρωπαϊκών κεντρικών τραπεζών». Τον τελευταίο ρόλο ανέλαβε να παίξει για μια σχετικά μακρά μεταβατική περίοδο το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας. Για το τελευταίο θα πρέπει, τέλος, να τονισθεί ότι αυτό διοικείται και ελέγχεται άμεσα από εκπροσώπους των κεντρικών τραπεζών, ενώ οι αποφάσεις λαμβάνονται με «ομοφωνία».

Τα (διαρθρωτικά ταμεία) της ΕΟΚ

Στα πλαίσια της πολιτικής των χωρών της ΕΟΚ για την επίτευξη ορισμένων βασικών στόχων λειτουργούν τα «διαρθρωτικά ταμεία» με πόρους που εξασφαλίζονται από τον ετήσιο κοινοτικό προϋπολογισμό. Τα «διαρθρωτικά ταμεία» δεν αποτελούν αυτοτελείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς, αλλά συμβάλλουν στην υλοποίηση συγκεκριμένων αποφάσεων που λαμβάνουν οι κεντρικές κοινοτικές αρχές. Τα τρία «διαρθρωτικά ταμεία» συνεργάζονται στενά μεταξύ τους και η δράση του ενός συμπληρώνει τη δράση του άλλου.

Μετά την 1η Ιουλίου 1987, όταν τέθηκε σε εφαρμογή η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, τα «διαρθρωτικά ταμεία» απέκτησαν πολύ μεγαλύτερη σημασία και αυξήθηκαν σημαντικά οι προς αυτά χορηγούμενες ετήσιες πιστώσεις. Γιατί στα κοινοτικά ταμεία ανατίθεται η υλοποίηση βασικού κοινοτικού στόχου που είναι η προώθηση της «οικονομικής και κοινωνικής συνοχής» της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ειδικότερα:

1) Το **Ταμείο Προσανατολισμού του Γεωργικού Ταμείου** αναλαμβάνει να χρηματοδοτήσει πολιτικές που θα συμβάλλουν στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού της κοινοτικής αγροτικής οικονομίας. Που θα διευκολύνει παραγωγούς και επιχειρήσεις να στραφούν στην παραγωγή, εμπορία, και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, τα οποία έχουν τα μικρότερα προβλήματα διάθεσης στην κοινοτική στη διεθνή αγορά και δεν προκαλούν παραπέρα διόγκωση των κοινοτικών αποθεμάτων.

Στα πλαίσια της πολιτικής της ΕΟΚ για τους αγρότες συζητείται η ιδέα δημιουργίας **Ευρωπαϊκής Αγροτικής Τράπεζας**, η οποία θα χορηγεί δάνεια με ευνοϊκούς όρους στους παραγωγούς (καλλιεργητές και μεταποιητικές επιχειρήσεις). Σήμερα, η πιστοδότηση του αγροτικού τομέα της ΕΟΚ γίνεται είτε με ειδικευμένες αγροτικές τράπεζες, είτε με συνεταιριστικές τράπεζες

είτε από τις «γενικές τράπεζες», εκείνες που ασχολούνται με όλων των ειδών τις πιστοδοτικές πολιτικές.

Ιδιαίτερα χρειάζεται να τονισθεί ότι δεν συμβιβάζεται με την Κοινή Αγροτική Πολιτική η πιστοδότηση των φορέων που ασχολούνται με την αγροτική παραγωγή με ευνοϊκούς όρους, που οφείλονται σε κρατικές επιδοτήσεις:

Οι τράπεζες που λειτουργούν στον αγροτικό τομέα της ΕΟΚ επιβάλλεται να δραστηριοποιούνται με καθαρά ιδιωτικό-οικονομικά κριτήρια, δηλαδή να λειτουργούν μέσα σε συνθήκες ανταγωνισμού και να αποβλέπουν στην εξασφάλιση καθαρών κερδών.

2) Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αναλαμβάνει τη μερική χρηματοδότηση προγραμμάτων, με τα οποία επιδιώκεται η καταπολέμηση της ανεργίας και της προσαρμογής του εργατικού δυναμικού στις νέες τεχνολογικές απαιτήσεις που δημιουργούνται στο χώρο των επιχειρήσεων, οι οποίες εξασφαλίζουν ανθρώπινο δυναμικό υψηλής εξειδίκευσης, το οποίο, για να το αποκτήσουν, θα έπρεπε να δαπανήσουν σημαντικά μεγαλύτερα ποσά

3) Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης διαθέτει πόρους για την υλοποίηση σχεδίων για ανάπτυξη των περισσότερο καθυστερημένων περιοχών της Κοινότητας. Τα σχέδια αυτά αφορούν πραγματοποίηση νέων βιομηχανικών επενδύσεων, εκσυγχρονισμό επιχειρήσεων, πραγματοποίηση μεγάλων έργων υποδομής κλπ.

Και σ' αυτή την περίπτωση υπάρχει κοινοτική συνδρομή προς τις οικονομικές μονάδες, οι οποίες διαφορετικά είτε δεν θα προχωρούσαν στην υλοποίηση νέων επενδυτικών σχεδίων είτε θα χρειαζόταν να δανεισθούν από τις τράπεζες.

Η κοινοτική συνδρομή προς το γεωργικό και το βιομηχανικό τομέα της ΕΟΚ δημιουργεί θετικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για το κοινοτικό τραπεζικό σύστημα:

- Η πραγματοποίηση με τη συνδρομή της ΕΟΚ σημαντικών επενδύσεων για την αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού έχει πολύ θετικά αποτελέσματα για τις τράπεζες που συνεργάζονται με τις ενισχυμένες από την ΕΟΚ επιχειρήσεις. Επειδή οι τελευταίες καταφέρνουν, να βελτιώσουν τη συνολική ανταγωνιστικότητά τους στην κοινοτική και στη διεθνή αγορά και να αυξήσουν τα καθαρά κέρδη τους. Τα κέρδη αυτά διοχετεύονται μέσω του τραπεζικού συστήματος σε νέες επενδύσεις, σε πρόσθετες αμοιβές των εργατοϋπαλλήλων στο χρηματιστήριο κλπ.

Παράλληλα με τις ανωτέρω πολιτικές της ΕΟΚ, που γίνονται είτε για την αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού είτε για την καταπολέμηση των περιφερειακών ανισοτήτων, οι χώρες-μέλη «ανοίγουν» ολοένα και περισσότερο τις εθνικές αγορές και ολοκληρώνεται η Ενιαία Αγορά. Με τον τρόπο αυτό οι τράπεζες έχουν μεγαλύτερες ευκαιρίες να επεκτείνουν τις εργασίες τους σε άλλες χώρες της ΕΟΚ και να «διεισδύσουν» σε νέους γεωγραφικούς και πιστωτικούς χώρους.

Η Δισμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης

Άρχισε να λειτουργεί το 1960 με βασικό στόχο τη χρηματοδότηση της οικονομικής ανάπτυξης των οικονομικά καθυστερημένων χωρών της Νότιας Αμερικής. Οι ΗΠΑ ήσαν εκείνες που πρωταγωνίστησαν και εξακολουθούν να παίζουν τον κυριότερο ρόλο σ' αυτή την αμερικανική τράπεζα, επειδή μόνο αυτές έχουν σημαντικά κεφάλαια και μεγάλες σε μέγεθος και οικονομική επιφάνεια τράπεζες για να χρηματοδοτήσουν την ανάπτυξη των μόνιμα προβληματικών από οικονομική ανάπτυξη χωρών της αμερικανικής ηπείρου.

Ο κύριος όγκος των δανείων που εκταμιεύει η Διαμερικανική Τράπεζα χρησιμοποιείται για την εκτέλεση μεγάλων παραγωγικών επενδύσεων στις οποίες συμμετέχουν αμερικανικές πολυεθνικές επιχειρήσεις και τράπεζες.

Εντούτοις, οι τράπεζες των ΗΠΑ αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα επί σειρά ετών, επειδή οι χώρες της Λατινικής Αμερικής αντιμετωπίζουν οξυμένα κοινωνικό-οικονομικά προβλήματα. Μερικές από αυτές τις χώρες, μετά από μια περίοδο ταχύρυθμης ανάπτυξης (Βραζιλία, Βενεζουέλα κλπ.), στην διάρκεια της οποίας συνήψαν σημαντικού ύψους εξωτερικά δάνεια, περνούν μια παρατεταμένη ύφεση, η οποία δοκιμάζει την αντοχή των δανειστριών τραπεζών τους, οι περισσότερες από τις οποίες εδρεύουν στις ΗΠΑ.

Επειδή οι ανάγκες για την καταπολέμηση της φτώχειας είναι εξαιρετικά μεγάλες η Διαμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης ασκεί και κοινωνική πολιτική εγκρίνοντας ορισμένα δάνεια με χαμηλό επιτόκιο. Τα δάνεια αυτά χρησιμοποιούνται για την κατασκευή νοσοκομείων, σχολείων κλπ. Παράλληλα, ειδικοί της Τράπεζας εκπονούν διάφορες μελέτες για την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων, με τα οποία θα αξιοποιηθούν διάφοροι οικονομικοί κλάδοι της Λατίνο-αμερικανικής οικονομίας.

Η Κεντροαμερικανική Τράπεζα Οικονομικής Ολοκλήρωσης

Πέντε χώρες της Κεντρικής Αμερικής, που είναι από τις φτωχότερες στην αμερικανική ήπειρο, ίδρυσαν αυτή την τράπεζα το 1961. Οι ιδρύτριες χώρες απέβλεπαν στην εξασφάλιση κεφαλαίων από τη διεθνή αγορά με ευνοϊκούς όρους, αφού έτσι η **Κέντρο-αμερικανική Τράπεζα**, βασιζόμενη στη φερεγγυότητα πέντε χωρών, θα εξασφάλιζε δάνεια με χαμηλότερα των κανονικών επιτόκια και για να αναδανείσουν στη συνέχεια τα συγκεντρωθέντα ποσά σε επιχειρήσεις που θα πραγματοποιούσαν επενδύσεις.

Όπως δηλώνει και ο τίτλος της τράπεζας στόχος των χωρών που την ίδρυσαν ήταν η προώθηση της (οικονομικής ολοκλήρωσης) της σταδιακής, δηλαδή, ενοποίησης των αγορών και των οικονομιών των πέντε χωρών: Εντούτοις, οι προσπάθειες σε περιορισμένα θετικά αποτελέσματα κατέληξαν και η μεγάλη έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων δεν επέτρεψαν τη ριζική αντιμετώπιση των μεγάλων οικονομικών προβλημάτων. Επισημαίνεται ότι, παρά το αυξημένο ενδιαφέρον της ΕΟΚ για την υποβοήθηση της ανάπτυξης στις χώρες της Κεντρικής και της Λατινικής Αμερικής, οι κοινοτικές τράπεζες συστηματικά αποφεύγουν να επεκτείνουν τις εργασίες τους σ' αυτή την ομάδα χωρών.

Η Αφρικανική Τράπεζα Ανάπτυξης

Είναι μια υπερεθνική τράπεζα επενδύσεων που ιδρύθηκε το 1966 και η οποία χορηγεί μακροπρόθεσμα δάνεια σε αφρικανικές χώρες.

Ιδρύτριες χώρες της **Αφρικανικής Τράπεζας** ήσαν πετρελαιοεξαγωγικές και άλλες χώρες της αφρικανικής ηπείρου. Εντούτοις, για να μπορέσει να λειτουργήσει η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να αναζητήσει δανειακά κεφάλαια από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές, στις οποίες βέβαια κυριαρχούν απόλυτα σε τράπεζες των περισσότερο πλουσίων χωρών του βορείου ημισφαιρίου της γης

Στα πλαίσια της ίδιας τράπεζας λειτουργούν διάφορα «ταμεία, τα οποία είναι εξειδικευμένα στην πιστοδότηση της αγροτικής οικονομίας, στην παροχή τεχνική βοήθειας κλπ. Στα ταμεία αυτά ενεργό ρόλο παίζουν οι εκβιομηχανισμένες χώρες, οι οποίες καταβάλλουν αρκετές προσπάθειες για την καταπολέμηση της φτώχειας και την έλλειψη τροφίμων που προκαλεί η απεργήμωση.

Η Αφρικανική Τράπεζα Ανάπτυξης παρέχει τεχνική βοήθεια ή και αναδανείζει χρηματικά κεφάλαια σε εθνικές τράπεζες αφρικανικών χωρών,

για να εξασφαλίσουν αυτές μεγαλύτερες πιστώσεις για τους πολύ καθυστερημένους οικονομικούς τομείς. Επειδή οι υποδομές λείπουν στις αφρικανικές χώρες, η Αφρικανική Τράπεζα διαθέτει το μεγαλύτερο μέρος των χρηματικών κεφαλαίων που συγκεντρώνει μια τη χρηματοδότηση έργων υποδομής στον τομέα των μεταφορών και της ηλεκτρενέργειας. Οι τομείς αυτοί απορροφούν περισσότερο από το 50% των συνολικών πιστώσεων της ίδιας τράπεζας, ενώ τα μερίδια της καθυστερημένης αγροτικής οικονομίας και της ελαφριάς βιομηχανίας είναι πολύ μικρότερα.

Η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης

Ιδρύθηκε το 1966 σε μια περίοδο κατά την οποία οι ασιατικές χώρες πραγματοποιούσαν την «οικονομική απογείωσή» τους και άρχιζαν να αναπτύσσουν τις «εξαγωγικές επιθέσεις» τους. Σημαντικό ρόλο στην ίδρυση και λειτουργία της Τράπεζας έπαιξαν η Ιαπωνία, η Αυστραλία και η Ινδία, αλλά έβαλαν κεφάλαια στην **Ασιατική Τράπεζα** και άλλες απομακρυσμένες εκβιομηχανισμένες χώρες, όπως είναι οι ΗΠΑ.

Στα πλαίσια της ίδιας τράπεζας λειτουργούν «ταμεία», ειδικευμένα σε ορισμένες πιστωτικές εργασίες (για τη γεωργία κλπ) και για την παροχή τεχνικοοικονομικής βοήθειας.

Εκτός από τις χορηγήσεις δανείων, μεγάλη σημασία δίνει η τράπεζα στην εκπόνηση και υποστήριξη περιφερειακών σχεδίων, που ενδιαφέρουν αρκετές χώρες (σιδηροδρομικά και οδικά δίκτυα κλπ).

Το έργο της Ασιατικής Τράπεζας διευκολύνεται αρκετά από την υποστήριξη που έχει από τις ιαπωνικές τράπεζες, οι οποίες ευνοούν τη δανειοδότηση μεγάλων επενδυτικών σχεδίων που υλοποιούνται στο χώρο της νότιο-ανατολικής Ασίας, μια λογαριασμό μεγάλων ιαπωνικών βιομηχανικών ομίλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΗΜΕΡΑ

Σύμφωνα με στοιχεία της εκθέσεως του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος η πιστωτική επέκταση προς τον ιδιωτικό τομέα επιταχύνθηκε το 1994. Συγκεκριμένα, τα δάνεια των τραπεζών προς τον ιδιωτικό τομέα αυξήθηκαν κατά 27,4 δισεκατομμύρια δραχ. ή 13,8% έναντι της αύξησης κατά 672,9 δισ.δραχ. ή 11.5% το 1993 και αρχικής πρόβλεψης 11%.

Η επιτάχυνση της πιστωτικής επέκτασης σχετίζεται καταρχήν με τις αυξημένες δανειακές ανάγκες των επιχειρήσεων, λόγω της αύξησης της Βιομηχανικής παραγωγής. Σε μεγάλο όμως βάθος έχει επηρεαστεί και από το σχετικά χαμηλό κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων σε συνάλλαγμα, ιδίως σε δολάρια ΗΠΑ. Σημειώνεται σχετικά ότι, από τις αρχές του 1994, το δολάριο ΗΠΑ παρουσίασε πτωτική τάση έναντι της δραχμής.

Σε αποτέλεσμα το ποσοστό της υποτίμησης του να υπερκαλύπτει την άνοδο που παρατηρήθηκε στα επιτόκια δανεισμού σε δολάρια. Αντίθετα.

τα πραγματικά επιτόκια δανεισμού σε δραχμές αυξήθηκαν το 1994, παρά τη μικρή μείωση τους σε ονομαστικούς όρους. Ειδικότερα, τα ονομαστικά επιτόκια Βραχυπρόθεσμου δανεισμού των επιχειρήσεων μειώθηκαν στις

αρχές του 1994 κατά 1.5-2 εκατοστιαίες μονάδες και διατηρήθηκαν στο ίδιο περίπου επίπεδο έως το τέλος του έτους, σε εξαίρεση την περίοδο Ιουνίου - Ιουλίου 1994, κατά την οποία παρουσίασαν περιορισμένη αύξηση. Λόγω των μέτρων που έλαβε η Τράπεζα Ελλάδος για την αντιμετώπιση των μεσαίων στις αγορές συναλλάγματος.

Σημειώνεται ότι το κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων από το τραπεζικό σύστημα μειώθηκε περαιτέρω κατά μια εκατοστιαία μονάδα, λόγω της μείωσης κατά 50% του ΕΦΤΕ από 1-1-94 (από 8% μειώθηκε σε 4%).

Παρά τις μειώσεις αυτές, το πραγματικό κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων από το τραπεζικό σύστημα, υπολογισμένο με Βάση τον πληθωρισμό του προηγούμενου δωδεκαμήνου, αυξήθηκε, δεδομένου ότι ο πληθωρισμός, σε μέσα επίπεδα, μειώθηκε κατά 3.5 εκατοστιαίες μονάδες το 1994. Η εξέλιξη αυτή του κόστους δανεισμού των επιχειρήσεων οδήγησε σε σημαντική υποκατάσταση δραχμικών δανείων από δάνεια σε συνάλλαγμα,

Ιδιαίτερα από τον Ιούλιο 1994 και μετά, οπότε ομαλοποιήθηκαν η συνθήκες στην αγορά συναλλάγματος και εδραιώθηκε η εμπιστοσύνη στην ασκούμενη συναλλαγματική πολιτική. Η αύξηση των δραχμικών δανείων το 1994 ήταν ελαφρός υψηλότερη από ότι τον προηγούμενο χρόνο είναι όπως προαναφέρθηκε, υπήρξε σημαντική επιτάχυνση της αύξησης των δανείων σε συνάλλαγμα.

Οι εξελίξεις αυτές δείχνουν τις υπάρχουσες δυνατότητες επιλογής εναλλακτικών συνδυασμών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων με Βάση τις εκτιμήσεις τους για την τελική διαμόρφωση του κόστους δανεισμού σε δραχμές και συνάλλαγμα. Ταυτόχρονα οι εξελίξεις αυτές επισημαίνουν το βαθμό ολοκλήρωσης των αγορών δραχμών και συναλλάγματος, όπως επίσης και τους περιορισμούς που η ολοκλήρωση αυτή εισάγει στην άσκηση μιας περισσότερο αυτόνομης πολιτικής επιτοκίων.

Τέλος, σημειώνεται ότι κατά το 1994 οι επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα άντλησαν πολύ σημαντικά ποσά απευθείας από την κεφαλαιαγορά γεγονός που υπογραμμίζει τη σημασία που αποκτά σταδιακά το Χρηματιστήριο, ως εναλλακτική πηγή άντλησης κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων.

Παρ' όλους όρους αυτούς τους ευνοϊκούς δείκτες που μας επιδεικνύει η τράπεζα της Ελλάδος, που δεν παύουν να είναι απρόσωπη αριθμοί, το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα σήμερα, παρουσιάζει στον καταναλωτή ένα διαφορετικό πρόσωπο.

Την εκτίμηση της Ομοσπονδίας Τραπεζών της Ευρωπαϊκής ένωσης, ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι ιδιαίτερη δυσκίνητο και υπερβολικά σωτηρητικό σε σημείο ώστε να δυσχεραίνει σημαντικά την επιχειρηματική δραστηριότητα και την εκσυγχρονιστική προσπάθεια, επιβεβαιώνουν με διάφορες δηλώσεις τους εκπρόσωπο των παραγωγικών τάξεων της χώρας.

Παράλληλα επισημαίνουν ότι η ελληνικές τράπεζες εμφανίζονται ελάχιστα πρόθυμες να χορηγήσουν πιστώσεις προς τις επιχειρήσεις, σύμπτωμα το οποίο εν τέλει αναστέλλει την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Εκφράζουν επίσης την πεποίθηση τους ότι α τράπεζες οφείλουν να λειτουργούν όχι μόνον ως επιχειρήσεις με σκοπό την κερδοφορία αλλά και σαν επιταχωτές της ανάπτυξης ενισχύοντας τις παραγωγικές επενδύσεις. Για το λόγο αυτό προτείνουν και τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου των ελληνικών τραπεζών καθώς και τη δομική αναδιοργάνωση για την εξάλειψη της γραφειοκρατίας που απονευρώνει τη δυναμική των ελληνικών επιχειρήσεων.

Το τραπεζικό σύστημα, επομένως, στο σύνολο του θα έπρεπε να λειτουργεί προς όφελος τόσο των επιχειρήσεων όσο και των αποταμιευτικών. Ωστόσο κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στον Βαθμό που θα έπρεπε Κύρια προτεραιότητα των τραπεζών, ιδιαίτερα στις σημερινές συνθήκες μαίνεται να είναι η εξυπηρέτηση των αναγκών του δημοσίου είναι ο ιδιωτικός τομέας μπαίνει σε δεύτερη μοίρα. Το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων των τραπεζών τοποθετούνται σε τίτλους του δημόσιου ακόμη και όταν τα επιτόκια δεν είναι ελκυστικά. Οι κρατικές τράπεζες λειτουργούν στις περιπτώσεις αυτές περισσότερο σαν όργανα στήριξης της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής και λιγότερο ως αυτόνομα πιστωτικά ιδρύματα. Το αποτέλεσμα. Βέβαια, αυτής της τακτικής είναι η επιχειρήσεις να καλούνται να πληρώνουν όλο και υψηλότερα επιτόκια.

Οι Τράπεζες επίσης δεν έχουν φροντίσει να εκσυγχρονιστούμε και να λειτουργήσουν προς όφελος του ιδιωτικού τομέα περιμένοντας σε γραφειοκρατικές διαδικασίες και μην εκπαιδεύοντας τα στελέχη της ώστε να μπορούν να λειτουργούν στις νέες συνθήκες. Οι προμήθειες για συνήθεις και όχι ιδιαίτερα πολύπλοκες τραπεζικές εργασίες παραμένουν πολύ υψηλές όπως και η διάφορα μεταξύ επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων ή τιμών αγοράς και πώλησης ξένου συναλλάγματος.

Και όλα αυτά μέσα στις νέες συνθήκες απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος στο μεγαλύτερο μέρος του, που σημαίνει από την άλλη πλευρά, ότι τα αυξημένα "ελεύθερα" επιτόκια καταθέσεων και δανεισμού, η υπέρογκες απαιτήσεις εγγυήσεων από τις εμπορικές τράπεζες, η υποβάθμιση των αναπτυξιακών κριτηρίων έναντι των τραπεζικών και η έλλειψη αναπτυξιακής πολιτικής από τις εκάστοτε κυβερνήσεις απέναντι κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, είναι η κύριες αιτίες επιδείνωσης της τραπεζικής χρηματοδότησης. Με κέντρο το τραπεζικό σύστημα αρχίζει μια τεράστια επιχείρηση επιδότησης του μεγάλου κεφαλαίου. Οι μικροί δανειολήπτες υψηλό επιτόκιο, α μεγάλοι μικρό.

Η έλλειψη ειδικού χρηματοδοτικού πλαισίου για τους επαγγελματίες βιοτέχνες και εμπόρους σε συνδυασμό με το ελεύθερο διαπραγματεύσιμο επιτόκιο, οδηγεί τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να εξαναγκάζονται να πληρώνουν υπέρογκα επιτόκια στις τράπεζες, με τα οποία αυτές ισοζυγίζουν τα χαμηλότερα επιτόκια που διαπραγματεύονται και χορηγούν στις μεγάλες επιχειρήσεις.

Έτσι έχουμε μια εκβιαστική πληρωμή τόκων από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις για λογαριασμό των μεγάλων, μέσω του "ελεύθερου" διαπραγματεύσιμου επιτοκίου των τραπεζών.

Τα διαχρονικά συνεχή μέτρα απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος και η έλλειψη εναλλακτικών ισοδύναμων λύσεων από πλευράς

εκάστοτε κυβέρνησης, έχουν ως συνέπεια όχι μόνο την έλλειψη ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, αλλά και τη συνεχή επιδείνωση της χρηματοδότησης της βιοτεχνίας που κάτω από αυτές τις συνθήκες η μικροί δανειολήπτες δεν έχουν πρόσβαση και ουσιαστικά εξαιρούνται σχεδόν από την τραπεζική χρηματοδότηση.

Η πρακτική των τραπεζών είναι να αρνούνται τη χορήγηση δανείων της 197 ANE με αποτέλεσμα να διογκώνονται τα αδιάθετα κεφάλαια των τραπεζών. Τα χρηματικά αποθέματα που συσσωρεύονται στις τράπεζες αντί να τα διαχειρίζεται η κοινωνία και να τα κατευθύνει στην ανάπτυξη της τα διαχειρίζεται το τραπεζικό σύστημα για να πολλαπλασιάσει τη κέρδη του. Τα δάνεια για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι άπιαστο όνειρο και κοστίζουν ακριβά.

Όμως το πρόβλημα δεν περιορίζεται μόνο στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις αλλά είναι γενικό "παράπονο" του επιχειρηματικού κόσμου, ότι α πάσης φύσεως εγγυήσεις που απαιτούν οι τράπεζες, το πολύπλοκο και αντιλειτουργικό καθεστώς συναλλαγών και προπάντων τα αδικαιολόγητα υψηλά επιτόκια είναι παράγοντες που αποβαρραίνουν οποιαδήποτε επένδυση με χρήση επιχειρηματικών και τραπεζικών κεφαλαίων με όλες τις συνέπειες που συνεπάγεται αυτό, τόσο τις κοινωνικές όσο και τις οικονομικές.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από τη μελετη των τραπεζικών εργασιών βγάζουμε το συμπέρασμα ότι οι τράπεζες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία κάθε χώρας. Εξ' αιτίας της ύπαρξης των τραπεζών το χρήμα δεν αποταμιεύεται απλά, αλλά χρησιμοποιείται παραγωγικά. Οι τράπεζες εξασφαλίζουν την διοχέτευση των αποταμιευτικών πόρων σε δραστηριότητες που προάγουν την ανάπτυξη μιας χώρας.

Η χρηματοδοτική λειτουργία που αναφέρεται στην κυριότερη δραστηριότητα των τραπεζών αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, αφού έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν την προσροφά χρήματος. Παράλληλα οι νομισματικές αρχές επιβάλλουν στην εξασφάλιση του επιθυμητού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και προσφοράς χρήματος.